

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

BIL DRAFFT IECHYD Y CYHOEDD (ISAFBRIS ALCOHOL) (CYMRU)

Memorandwm Esboniadol

yn ymgorffori'r Asesiad Effaith
Rheoleiddiol a'r Nodiadau Esboniadol

Gorffennaf 2015

BIL IECHYD Y CYHOEDD (ISAFBRIS ALCOHOL) (CYMRU)

Memorandwm Esboniadol Bil drafft lechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru)

Paratowyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Adran Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol Llywodraeth Cymru ac fe'i cyhoeddir fel rhan o'r ymgynghoriad ar y Bil drafft hwn.

Datganiad yr Aelod

Rwyf o'r farn bod darpariaethau Bil drafft lechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru) o fewn cymhwysedd deddfwriaethol Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Vaughan Gething AC

Y Dirprwy Weinidog Iechyd

Rhestr o dalfyriadau.....	4
---------------------------	---

RHAN 1 – Memorandwm Esboniadol

1. Disgrifiad.....	5
2. Y cefndir deddfwriaethol.....	6
3. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael.....	7
4. Ymgynghori.....	24
5. Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth.....	26
6. Asesiad Effaith Rheoleiddiol.....	29

RHAN 2 – Asesiad Effaith Rheoleiddiol

7. Arfarniad o'r Opsiynau - opsiynau, costau a manteision.....	30
8. Asesiad o'r Gystadleuaeth.....	65
9. Asesiadau Effaith Penodol.....	87
10. Adolygiad Ôl-weithredu.....	94

<u>Atodiad A – Nodiadau Esboniadol</u>	95
---	----

<u>Atodiad B – Tabl Costau Cryno</u>	103
---	-----

Rhestr o Dalfyriadau

AO – Swyddogion Awdurdodedig

Y Bil – Bil Drafft Iechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru)

CRIA – Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant

Y Cynulliad – Cynulliad Cenedlaethol Cymru

FPN – Hysbysiad Cosb Benodol

GOWA – Deddf Llywodraeth Cymru 2006 (p.32)

MUP – Isafbris Uned

RIA – Asesiad Effaith Rheoleiddiol

SWA – Scotch Whisky Association

WHO – Sefydliad Iechyd y Byd

Rhan 1 – Memorandwm Esboniadol

1. Disgrifiad

1. Mae Bil drafft Iechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru) yn gweithredu penderfyniad Llywodraeth Cymru i ddarparu sail ddeddfwriaethol ar gyfer mynd i'r afael â rhai o'r pryderon iechyd penodol ynghylch effaith goryfed alcohol yng Nghymru. Mae'n nodi ymrwymiad cadarn i wneud mwy o ddefnydd o ddeddfwriaeth fel dull o wella diogelu iechyd poblogaeth Cymru.

2. Mae'r Bil yn cynnig cyflwyno isafbris uned ar gyfer gwerthu a chyflenwi alcohol yng Nghymru, a'i gwneud yn drosedd i werthu neu gyflenwi alcohol am lai na'r pris hwnnw.

3. Mae'r Bil yn cynnig:

- y fformiwla ar gyfer cyfrifo'r isafbris uned gan ddefnyddio'r mesur Alcohol yn ôl Cyfaint (ABV);
- pwerau i Weinidogion Cymru wneud is-ddeddfwriaeth i bennu'r isafbris uned ar gyfer alcohol sy'n cael ei werthu neu ei gyflenwi yng Nghymru; a
- dyletswydd ar awdurdodau lleol i orfodi'r isafbris uned a phwerau i erlyn; a darparu pwerau mynediad i Swyddogion Awdurdodedig (AO), trosedd o rwystro Swyddog Awdurdodedig, a'r pŵer i gyflwyno hysbysiadau cosb benodedig (FPN).

4. Wrth sicrhau bod rhaglen ddeddfwriaethol Llywodraeth Cymru yn cyfrannu i'r eithaf at iechyd y cyhoedd, cafodd Bil Iechyd y Cyhoedd (Cymru) ei gyflwyno i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar 8 Mehefin 2015. Mae Memorandwm Esboniadol Bil Drafft Iechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru) yn cynnwys cyfeiriadau at y Bil hwn lle y bo'n cynnig gwybodaeth gyd-destunol ddefnyddiol.

2. Y Cefndir Deddfwriaethol

5. Mae Adran 107 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 ('GOWA 2006') yn darparu cymhwysedd deddfwriaethol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ('y Cynulliad') wneud deddfau yng Nghymru, a elwir yn Ddeddfau'r Cynulliad.

6. Mae Adran 108 o GOWA 2006 yn darparu bod darpariaeth Deddf y Cynulliad o fewn cymhwysedd deddfwriaethol os yw'n ymwneud ag un neu fwy o'r pynciau a restrir o dan unrhyw rai o'r teitlau yn Rhan 1 o Atodlen 1 o'r Ddeddf honno ac nad yw'n dod o dan unrhyw un o'r eithriadau a bennir yn y Rhan honno o'r Atodlen (p'un a yw o dan y teitl hwnnw neu beidio unrhyw deitlau un o'r teitlau hynny), ac nad yw ychwaith yn berthnasol ac eithrio o ran Cymru nac yn rhoi, gosod, addasu neu'n dileu (neu'n rhoi'r pŵer i roi, gosod, addasu neu ddileu) swyddogaethau sy'n arferadwy ac eithrio o ran Cymru.

7. Mae darpariaethau'r Bil yn ymwneud â'r pynciau a ganlyn:

Pwnc 9 'Health and health services':

"Promotion of health. Prevention, treatment and alleviation of disease, illness, injury, disability and mental disorder. Control of disease. Family planning. Provision of health services, including medical, dental, ophthalmic, pharmaceutical and ancillary services and facilities. Clinical governance and standards of health care. Organisation and funding of national health service."

Pwnc 12 'Local Government':

"... Powers and duties of local authorities and their members and officers..."

Pwnc 15 'Social Welfare':

"...Protection and well-being of children (including adoption and fostering) and of young adults..."

Mae'r pynciau uchod yn rhoi'r cymhwysedd deddfwriaethol i'r Cynulliad Cenedlaethol wneud y darpariaethau sydd wedi'u cynnwys yn y Bil.

3. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Cyd-destun

8. Uchelgais Llywodraeth Cymru yw gwella iechyd a lles pobl Cymru yn gyflymach, ac i'r gwelliannau hynny gael eu rhannu'n fwy cyfartal. Wrth wireddu'r uchelgeisiau hyn, mae Llywodraeth Cymru wedi nodi ei hymrwymiad parhaus i weithredu mewn amrywiaeth o ddulliau, gan gynnwys trwy ddeddfwriaeth wedi ei thargedu, i helpu i wella a diogelu iechyd pobl Cymru ymhellach.

9. Yn hanesyddol, mae deddfwriaeth wedi bod yn rhan bwysig o'r gwaith o fynd i'r afael â materion iechyd y cyhoedd ac mae wedi'i phrofi'n un o'r dulliau mwyaf pwerus sydd ar gael i lywodraethau wrth ymateb i heriau mawr o ran iechyd. Mae deddfwriaeth wedi cwmparu ystod eang o bynciau, gan gynnwys y gwaharddiad ar ysmygu mewn mannau cyhoeddus caeedig, deddfwriaeth gwregysau diogelwch mewn cerbydau ac yn fwy diweddar, Deddf Sgorio Hylendid Bwyd (Cymru) 2013, pan fabwysiadodd Cymru gynllun sgorio hylendid bwyd gorfodol, y cyntaf o wledydd y DU i wneud hynny.

10. Mae Bil drafft Iechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru), fel Bil Iechyd y Cyhoedd (Cymru), a gyflwynwyd ar 8 Mehefin, yn ceisio ategu llwyddiannau Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru wrth ymateb i faterion pwysig o ran iechyd y cyhoedd yng Nghymru. Mae'r dull a ddefnyddir yn y Bil yn cyd-fynd ac yn cydweddu â'r dull cyffredinol at ddeddfwriaeth sy'n cael ei ddatblygu gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae hon yn sefydlu egwyddorion fel cynnaladwyedd, atal ac ymyrryd yn gynnar, sydd i gyd yn sail i'r cysyniad bod iechyd y cyhoedd wrth wraidd gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

11. Wrth gyflwyno'r Bil drafft hwn, yn ogystal â Bil Iechyd y Cyhoedd (Cymru) a nifer o fentrau anneddfwriaethol parhaus, mae pwyslais Llywodraeth Cymru ar geisio llunio amodau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol sy'n ffafriol ar gyfer iechyd da, hybu dulliau diogel iechyd ac osgoi niwed diangen i iechyd. Nodwedd arall o'r dull hwn yw annog unigolion i fod yn gyfrifol am eu hiechyd eu hunain, ac i weithredu mewn ffyrdd sy'n hybu eu lles meddyliol a chorfforol eu hunain. Mae rhoi mwy o bwyslais ar gyfrifoldeb personol o'r fath yn rhan flaenllaw o ymagwedd ddarbodus at ofal iechyd a chynnaladwyedd hirdymor y GIG.

12. Amcan cyffredinol y Bil Drafft yw mynd i'r afael â niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol, gan gynnwys derbyniadau i ysbytai y gellid eu priodoli i alcohol a marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol yng Nghymru, trwy leihau faint o alcohol a gaiff ei yfed, yn enwedig ymysg y rhai hynny sy'n yfed yn drwm ac yn niweidiol.

13. Mae'r Bil yn ceisio darparu ar gyfer cyflwyno isafbris uned ar gyfer gwerthu a chyflenwi alcohol yng Nghymru. Ni fyddai'n cynyddu pris pob diod alcoholaidd, dim ond y rhai hynny sy'n cael eu gwerthu islaw'r isafbris uned hwnnw ar hyn o bryd. Bydd y cynigion yn sefydlu cyfres o droseddau, cosbau ac esemptiadau yn gysylltiedig â'r system isafbris uned. Cynigir hefyd darparu pwerau a dyletswyddau ychwanegol i awdurdodau lleol i'w galluogi i weithredu a gorfodi'r system isafbris uned arfaethedig.

Y cefndir

14. Deddf Trwyddedu 2003 y DU ("Deddf 2003") yw'r gyfraith sy'n llywodraethu trwyddedu a gwerthu alcohol yng Nghymru a Lloegr ar hyn o bryd. Mae'r Ddeddf hon yn rheoleiddio'r system o drwyddedu safleoedd yng Nghymru a Lloegr sy'n gwerthu diodydd alcoholaidd, fel clybiau nos, bariau, bwytai a siopau.

15. Mae Deddf 2003 yn darparu bod awdurdodau trwyddedu yn gorfodi'r drefn drwyddedu. Yng Nghymru, awdurdod trwyddedu yw "*cyngor sir neu fwrdeistref sirol*". Awdurdodau lleol Cymru felly sy'n gyfrifol am weithredu deddfwriaeth trwyddedu yn eu hardaloedd.

16. Mae Deddf 2003 yn darparu ei bod yn ofynnol i awdurdod trwyddedu, wrth gyflawni ei swyddogaethau, wneud hynny gyda'r bwriad o hybu'r pedwar amcan a ganlyn ("yr amcanion trwyddedu"):

- atal troseddu ac anrhefn;
- diogelu'r cyhoedd;
- atal niwsans cyhoeddus; a
- diogelu plant rhag niwed.

17. Yn ogystal, rhaid i ddeiliaid trwydded fodloni'r amodau trwyddedu gorfodol a nodir yn adran 19 o Ddeddf 2003 yn ogystal ag unrhyw amodau pellach a allai'r Gweinidog Gwladol eu pennu trwy Orchymyn o dan adran 19A o Ddeddf 2003.

18. Mae Gorchymyn Deddf Trwyddedu 2003 (Amodau Gorfodol) 2014 a Gorchymyn Deddf Trwyddedu 2003 (Amodau Trwyddedu Gorfodol) (Diwygio) 2014 yn darparu amryfal amodau trwyddedu gorfodol gan gynnwys amodau sy'n ymwneud ag ymgyrchoedd hyrwyddo diodydd anghyfrifol, rhoi dŵr tap am ddim ac yn fwyaf diweddar y cyfyngiadau ar werthu alcohol islaw tollau alcohol a TAW.

19. Ym mis Mai 2014, cyhoeddodd Llywodraeth y DU God Ymarfer gorfodol ynglŷn â'r cyfyngiad a weithredwyd yn ddiweddar ar werthu alcohol islaw tollau alcohol a TAW. Mae hyn yn gwahardd busnesau rhag gwerthu alcohol am brisiau sydd wedi eu gostwng yn sylweddol, gyda'r nod o leihau lefelau goryfed alcohol a'r effeithiau cysylltiedig ar iechyd, troseddu ac ymddygiad gwrthgymdeithasol. Gall peidio â chydymffurfio â'r gwaharddiad arwain at 6 mis o garchar a/neu ddirwy o £20,000.

20. Mae Llywodraeth Cymru yn croesawu'r gwaharddiad ar werthu islaw'r gost ond yn credu bod angen camau ychwanegol yng Nghymru, er enghraifft cyflwyno isafbris uned. Mae Grŵp Ymchwil Alcohol Sheffield yn Ysgol Iechyd ac Ymchwil Gysylltiedig Prifysgol Sheffield o'r farn y byddai'r polisi gwerthu islaw'r gost arfaethedig yn effeithio ar y diodydd rhataf un yn unig. Mae Grŵp Ymchwil Alcohol Sheffield wedi casglu y gellid disgwyl cynnydd o 0.1 y cant

ym mhris cyfartalog yr alcohol sy'n cael ei werthu gan archfarchnadoedd, o dan y gwaharddiad ar werthu islaw'r gost¹.

Y Sefyllfa Bresennol – Faint o broblem yw camddefnyddio alcohol yng Nghymru?

21. Er ei bod yn bosibl bod rhai manteision i yfed ychydig o alcohol o ran diogelu yn erbyn clefyd isgemia'r galon,² strôc isgemia³ a diabetes Math II,⁴ mae tystiolaeth gymhellol, wedi ei chronni dros ddegawdau lawer o ymchwil, bod goryfed⁵ alcohol yn achosi niwed ac mae'r tebygolrwydd o niwed yn gymesur â faint o alcohol a gaiff ei yfed.^{6,7}

22. Yng Nghymru, mae adroddiad diweddar Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, Alcohol ac Iechyd yng Nghymru,⁸ yn datgan "Bob wythnos yng Nghymru mae alcohol yn arwain at 29 o farwolaethau; tua 1 o bob 20 o'r holl farwolaethau... Mae effaith alcohol ar iechyd hefyd yn creu pwysau enfawr ar ein systemau iechyd. Bob wythnos mae ein hysbytai yn ymdrin â chymaint â 1,000 o dderbyniadau sy'n gysylltiedig ag alcohol, gan gynyddu'r straen ar wasanaethau sydd eisoes dan bwysau. Dim ond crafu'r wyneb yw hyn gan fod llawer mwy o achosion yn arwain at fynychu adrannau achosion brys, galwadau am ambiwlans ac apwyntiadau gyda meddygon teulu i gyd o ganlyniad i alcohol."

23. Mae'r adroddiad hefyd wedi nodi '*er ein bod yn gwneud cynnydd, bod llawer mwy i'w wneud os ydym am leihau'r niwed y gellir ei osgoi y mae alcohol yn ei achosi i deuluoedd, i fusnesau ac i gymunedau ledled Cymru*'. Er bod y canran o oedolion sy'n yfed mwy na'r canllawiau wedi gostwng ychydig ers 2008, yn Arolwg Iechyd Cymru 2014, nododd 40% o'r oedolion eu bod wedi yfed mwy na'r hyn a argymhellir yn y canllawiau o leiaf unwaith yn ystod yr wythnos flaenorol. Dangosodd data'r arolwg Ymddygiad Iechyd mewn Plant Oedran Ysgol (HBSC) bod yfed ymhlith pobl ifanc yn parhau i fod yn bryder, gyda 17% o fechgyn a 14% o ferched 11-16 oed yng Nghymru yn yfed alcohol o leiaf unwaith yr wythnos yn 2009-

¹<http://gov.wales/statistics-and-research/research-likely-impact-public-attitudes-towards-minimum-unit-price-alcohol/?skip=1&lang=cy>

²Roerecke M, Rehm J. The cardioprotective association of average alcohol consumption and ischaemic heart disease: a systematic review and meta-analysis. *Addiction* 2012; 107(7):1246-60.

³Patra J, Taylor B, Irving H, Roerecke M, Baliunas D, Mohapatra S et al. Alcohol consumption and the risk of morbidity and mortality for different stroke types - a systematic review and meta-analysis. *Bmc Public Health* 2010; 10

⁴Baliunas DO, Taylor BJ, Irving H, Roerecke M, Patra J, Mohapatra S et al. Alcohol as a Risk Factor for Type 2 Diabetes A systematic review and meta-analysis. *Diabetes Care* 2009; 32(11):2123-32.

⁵Yn gyffredinol ystyrir yfed mwy na'r terfynau a argymhellir sef mwy na 21 uned yr wythnos i ddynion neu 14 uned yr wythnos i fenywod yn oryfed.

⁶INSERM 2001. Alcohol: Health effects INSERM Collective Expert Reports [Internet]. Paris: Institut national de la santé et de la recherche médicale; 2000-.2001. PMID:21348151

⁷Kumar P & Clark M. *Kumar and Clark's Clinical medicine*, 8fed Argraffiad, 2012. Elsevier

⁸Iechyd Cyhoeddus Cymru, 'Alcohol ac Iechyd yng Nghymru 2014'

10⁹. Fel y nodwyd yn y CRIA a gyhoeddwyd yn rhan o'r ymgynghoriad hwn, ceir cynnydd wrth lwyddo i leihau faint o alcohol sy'n cael ei yfed gan bobl ifanc, ond yn debyg i'r sefyllfa gydag oedolion, mae llawer o waith ar ôl i'w wneud. Mae dadansoddiad mwy manwl o'r alcohol a gaiff ei yfed yng Nghymru yn Rhan 2 – yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol (RIA).

24. Mae yfed alcohol ar y lefel hon wedi arwain at amrywiaeth o niwed iechyd a chymdeithasol, yn enwedig ar gyfer y lleiafrif o bobl sy'n goryfed. Er i farwolaethau yn gysylltiedig ag alcohol ostwng yn 2013 o'u cymharu â ffigurau 2012 bu 467 o farwolaethau yn gysylltiedig ag alcohol yng Nghymru, ac mae cyfradd marwolaeth dynion yn benodol yn sylweddol uwch nag yn Lloegr (20.7 fesul 100,000 o'i gymharu â 17.8 fesul 100,000 o'r boblogaeth).¹⁰ Yn gyffredinol, amcangyfrifir bod camddefnyddio alcohol yng Nghymru yn costio tua £109 miliwn¹¹ i'r gwasanaeth iechyd bob blwyddyn mewn derbyniadau i ysbytai yn unig.

25. Comisiynodd Llywodraeth Cymru Grŵp Ymchwil Alcohol Sheffield ym Mhrifysgol Sheffield i astudio'r effaith bosibl amrywiaeth o bolisiâu prisio alcohol ar Gymru. Ar 8 Rhagfyr 2014, cyhoeddwyd yr adroddiad "*Gwerthusiad yn seiliedig ar fodel o isafswm pris uned o alcohol yng Nghymru*".¹²

26. Casglodd yr astudiaeth hon fod nifero fanteision allweddol i gyflwyno isafbris uned ar gyfer alcohol yng Nghymru gan gynnwys:

- Byddai polisiâu isafbris uned yn effeithiol wrth leihau defnydd o alcohol, niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol (gan gynnwys marwolaethau'n gysylltiedig ag alcohol, derbyniadau i ysbytai, troseddau ac absenoldebau o'r gweithle, a'r costau sy'n gysylltiedig â'r niwed hynny; effaith fach yn unig y byddai polisiâu isafbris uned yn ei chael ar 'yfwyr cymedrol'¹³. Byddai mwy o effaith ar 'yfwyr â risgiau cynyddol'¹⁴, a byddai'r effaith fwyaf ar 'yfwyr risg uchel'¹⁵ (yn enwedig gan fod yr yfwyr hyn yn fwy tebygol o yfed y mathau o alcohol y bydd isafbris uned yn effeithio arnynt), ac

⁹ <http://www.ias.org.uk/Alcohol-knowledge-centre/Underage-drinking/Factsheets/Prevalence-of-underage-drinking.aspx>

¹⁰ Bwletin Ystadegol y Swyddfa Ystadegau Gwladol (11 Chwefror 2015) 'Alcohol-related Deaths in the United Kingdom, Registered in 2013'

¹¹ Gweler esboniad o'r ffigur hwn ar dudalen 37

¹² <http://gov.wales/statistics-and-research/research-likely-impact-public-attitudes-towards-minimum-unit-price-alcohol/?skip=1&lang=cy>

¹³ Yfwyr cymedrol – dynion sy'n yfed llai na 21 uned yr wythnos a menywod sy'n yfed llai na 14 uned

¹⁴ Yfwyr â risg gynyddol – Dynion sy'n yfed mwy na 3 i 4 uned y diwrnod yn rheolaidd ond llai na lefelau risg uchel. Menywod sy'n yfed mwy na 2 i 3 uned y diwrnod yn rheolaidd ond llai na lefelau risg uchel.

¹⁵ Yfwyr risg uchel – Dynion sy'n yfed mwy nag 8 uned y diwrnod yn rheolaidd neu fwy na 50 uned o alcohol yr wythnos. Menywod sy'n yfed mwy na 6 uned y diwrnod yn rheolaidd neu fwy na 35 uned o alcohol yr wythnos

- Amcangyfrifir bod isafbris uned o 50p ar gyfer alcohol werth £882 miliwn i economi Cymru o ran lleihau salwch, troseddu ac absenoldebau o'r gweithle dros gyfnod o 20 mlynedd. Mae hon yn effaith grynsyth, wedi'i sbarduno gan yr effaith fwy ar y bobl hynny sy'n yfed ar lefelau niweidiol a pheryglus, gan y bydd yr alcohol y maent yn ei yfed yn gostwng fwyaf yn nhermau absoliwt.

27. Mae model Sheffield yn amcangyfrif bod y gost gyffredinol i gymdeithas o ganlyniad i gamddefnyddio alcohol yn £15.3 biliwn dros 20 mlynedd. Mae hyn yn cynnwys costau uniongyrchol o ran iechyd, prisiad ariannol o'r costau iechyd yn nhermau Blynnyddedd Oes wedi'u Haddasu yn ôl Ansawdd,¹⁶ costau sy'n gysylltiedig â throseddu a chost absenoldebau o'r gweithle.¹⁷ Mae trafodaeth fwy manwl o effaith goryfed alcohol ar iechyd a llesiant yng Nghymru, gan gynnwys canfyddiadau astudiaeth Prifysgol Sheffield a thystiolaeth arall, i'w chael yn Rhan 2 – yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

28. Mae Panel Cyngori arbenigol Llywodraeth Cymru ar Gamddefnyddio Sylweddau wedi ystyried y deunydd darllen academiaidd ar isafbris uned ac wedi ystyried y papurau allweddol a adolygwyd gan gymheiriaid yn y maes hwn, yn ogystal â rhai cyhoeddiadau nad ydynt wedi eu hadolygu gan gymheiriaid.

29. Casglodd adroddiad y Panel, a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 2014,¹⁸ fod y sail dystiolaeth yn eang ac yn ddibynadwy. Cynghorodd y Panel hefyd y byddai effeithiau Isafbris uned yn wahanol i wahanol is-grwpiau o'r boblogaeth: felly mae Isafbris uned yn ein galluogi i dargedu'r bobl hynny sy'n yfed alcohol yn fwy niweidiol neu beryglus, gydag effeithiau llai ar yfwyr cymedrol, yn enwedig y rhai hynny ar incwm isel. Gan ystyried yr holl amgylchiadau a'r dystiolaeth o flaen y panel, mae isafbris uned yn ddull effeithiol ar gyfer ymdrin â niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol.

30. Ar 12 Mai 2015, cyhoeddodd y Sefydliad ar gyfer Cydweithrediad a Datblygiad Economaidd adroddiad eang o'r enw "Tackling Harmful Alcohol Use"¹⁹. Mae pennod 4 o'r adroddiad hwnnw – *Tackling Alcohol related harms: What Policy Approaches?* yn nodi bod dull wedi ei dargedu o bolisiau isafbris uned wedi bod yn ganolog i'r ddadl ar alcohol mewn sawl un o wledydd y Sefydliad ar gyfer Gweithrediad a Datblygiad Economaidd, ac mae tystiolaeth yn awgrymu bod gan isafbris uned fwy o botensial i atal yfwyr niweidiol a pheryglus na threthu.

31. Yn Arolwg Iechyd Cymru²⁰ a gyhoeddwyd ar 3 Mehefin 2015, nodwyd yr hyn a ganlyn:

- Roedd 40 y cant o'r holl oedolion (h.y. gan gynnwys y rhai hynny nad ydynt yn yfed alcohol) wedi nodi eu bod wedi yfed mwy na'r hyn a argymhellir yn y

¹⁶ Prisiwyd ar £60,000 yn unol â chanllawiau'r Swyddfa Gartref

¹⁷ Model Sheffield, Tabl 5.14, t71

¹⁸ Panel Cyngori ar Gamddefnyddio Sylweddau, "Isafswm pris fesul uned: adolygiad o'r potensial yng nghydestun Cymru' 2014; t10

¹⁹ http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/tackling-harmful-alcohol-use_9789264181069-en#page1

²⁰ <http://gov.wales/statistics-and-research/welsh-health-survey/?skip=1&lang=cy>

canllawiau ar o leiaf un diwrnod yn ystod yr wythnos ddiwethaf, gan gynnwys 24 y cant a nododd eu bod wedi goryfed mewn pyliau (yfed mwy na dwywaith yr hyn y mae'r canllawiau yn argymhell ei yfed mewn diwrnod). Fodd bynnag, nid ydynt o reidrwydd yn yfed ar y lefelau hyn yn rheolaidd (mae cyngor ar yfed yn synhwyrol yn cyfeirio at yfed uwchlaw'r lefel hon yn 'rheolaidd').

- Ar y cyfan, roedd dynion yn fwy tebygol na menywod o nodi eu bod wedi yfed mwy na'r hyn a argymhellir yn y canllawiau ar o leiaf un diwrnod yn ystod yr wythnos ddiwethaf (46 y cant o ddynion o'i gymharu â 35 y cant o fenywod), ac i nodi eu bod wedi goryfed mewn pyliau (29 y cant o ddynion, 19 y cant o fenywod). Roedd yfed mwy na'r canllawiau a goryfed mewn pyliau yn llai cyffredin yn y grŵp oedran hynaf un.
- Roedd lefelau yfed alcohol yn gostwng wrth i lefelau amddifadedd gynyddu, gyda 47 y cant o bobl yn y pumed lleiaf amddifad yn yfed mwy na'r canllawiau ar un diwrnod yn ystod yr wythnos flaenorol, o'i gymharu â 34 y cant ar gyfer y grŵp mwyaf amddifad. Roedd llai o amrywiaeth o ran goryfed mewn pyliau, er bod yr arfer yn ychydig bach yn fwy tebygol ymhlith y rhai hynny yn y pumed lleiaf amddifad (wedi'i safoni yn ôl oedran).

Camau Polisi Presennol

32. Mae Llywodraeth Cymru eisoes yn cymryd amrywiaeth eang o gamau anneddfwriaethol i fynd i'r afael â'r problemau a'r niwed sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio alcohol. Mae'r camau hyn yn rhan o ymagwedd gynhwysfawr. Roedd strategaeth camddefnyddio sylweddau 10 mlynedd Llywodraeth Cymru ar gyfer mynd i'r afael â'r niwed sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio alcohol, cyffuriau a sylweddau eraill - *'Gweithio Gyda'n Gilydd i Leihau Niwed'*, yn nodi pedwar maes ar gyfer cymryd camau. Mae'r pedwar maes hyn fel a ganlyn:

- atal niwed
- cefnogi camddefnyddwyr sylweddau i wella'u hiechyd ac ymadfer a dal ati
- cefnogi ac amddiffyn teuluoedd
- mynd i'r afael â'r ddarpariaeth ac amddiffyn unigolion a chymunedau drwy weithgarwch gorfodi.

33. Roedd y Rhaglen Lywodraethu yn ail-bwysleisio ein hymrwymiad i leihau amlygrwydd camddefnyddio alcohol sy'n achosi problemau a nifer y marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol, ac yn nodi camau ychwanegol i ddatblygu ein strategaeth yng Nghynllun Darparu *Gweithio Gyda'n Gilydd i Leihau Niwed (Camddefnyddio Sylweddau) 2013-2015*. Mae enghreifftiau o rhai o'r camau hyn o fewn y dull strategol hwn wedi'u nodi isod.

Atal niwed

34. Mae atal y niwed sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio alcohol yn parhau i fod yn bwyslais mawr yn y camau gweithredu. Mae hyn yn unol ag egwyddorion gofal iechyd darbodus, sy'n nodi bod ymyrryd yn gynnar yn golygu y gellid ymyrryd ar y lefel leiaf ag sy'n

briodol, gan wella cyfleoedd bywyd unigolion. Mae enghreifftiau o'r gwaith a wnaed i fynd i'r afael â'r camau hyn yn cynnwys:

Noddi Alcohol Concern Cymru

35. Mae Llywodraeth Cymru yn noddi Alcohol Concern Cymru i godi ymwybyddiaeth o gamddefnyddio alcohol ledled Cymru ac i ymgychu dros fesurau ataliol effeithiol a gwell gwasanaethau i'r bobl hynny y mae eu bywydau wedi'u heffeithio gan broblemau sy'n gysylltiedig ag alcohol. Mae ei swyddogaeth hefyd yn cynnwys monitro ac adrodd ar labelu, ymgrychodd hyrwyddo a gwybodaeth amheus yn ymwneud ag alcohol, cynnal gwaith ymchwil a chodi ymwybyddiaeth yn y cyfryngau. Caiff cyngor Alcohol Concern Cymru ar yfed synhwyrol, gan gynnwys trafod alcohol â phlant, ei gyfleu drwy ei wefan 'Drink Wise Wales'²¹.

DAN 24/7

36. Llinell gymorth ddwyieithog am ddim yw DAN 24/7²² sy'n darparu un pwynt cyswllt i unrhyw un yng Nghymru sydd angen gwybodaeth bellach neu gymorth am gyffuriau neu alcohol. Mae'n helpu unigolion, eu teuluoedd, gofalwyr a gweithwyr cymorth ym maes cyffuriau ac alcohol i ddefnyddio gwasanaethau lleol a rhanbarthol priodol. Mae'r gwasanaeth yn datblygu'n ganolfan gyswllt amlgyfrwng i bobl gael gwybodaeth, cyngor a chymorth dros y ffôn, drwy neges destun, dros y rhyngwrdd neu drwy'r cyfryngau cymdeithasol.

Gweithio gydag Ysgolion

37. Mae yfed alcohol ymhlith pobl ifanc yn parhau i fod yn broblem sylweddol yng Nghymru²³ ac mae Llywodraeth Cymru yn mynd i'r afael â hyn trwy ei hymrwymiad i gyd-ariannu Rhaglen Graidd Cyswllt Ysgolion Cymru Gyfan gyda'r pedwar Comisiynydd Heddlu a Throseddau. Sefydlwyd y rhaglen yn 2004 ac mae'n weithredol mewn 99% o ysgolion ar draws Cymru. Mae'n cydnabod y swyddogaeth sydd gan ysgolion ac addysg o ran ymdrin â chamddefnyddio sylweddau gan gynnwys alcohol a phroblemau sy'n gysylltiedig â diogelwch personol; mae hefyd yn darparu addysg ar wahanol gamau allweddol o'r cwricwlwm ysgol.

38. Ym mis Gorffennaf 2013, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ddogfen 'Canllawiau ar gyfer Addysg Camddefnyddio Sylweddau', wedi'i thargedu at yr holl sefydliadau yn y sectorau statudol, gwirfoddol ac annibynnol sy'n cynnig cyfleoedd addysgol i blant a phobl ifanc dan 19 oed. Mae'r canllawiau'n rhoi gwybodaeth fanwl am gyflwyno addysg briodol ar gamddefnyddio sylweddau yn unol â gofynion y cwricwlwm ac anghenion penodol, ac am

²¹<http://www.yfeddoethcymru.org.uk/>

²²<http://dan247.org.uk>

²³Gweler paragraff 107 am ragor o fanylion

reoli achosion o gamddefnyddio sylweddau, gan gynnwys cefnogaeth, deddfwriaeth ac arfer da.

Gweithio gyda Chyflogwyr

39. Mae niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol yn cynnwys absenoldebau o'r gweithle. Mae Llywodraeth Cymru yn cefnogi cyflogwyr i reoli materion sy'n gysylltiedig ag alcohol yn y gweithle trwy ei rhaglen 'Cymru Iach ar Waith'²⁴ (a ddarperir gan Iechyd Cyhoeddus Cymru). Gall cyflogwyr hefyd gael cyngor gan y gwasanaeth 'Ffit i Weithio'²⁵.

Adolygiad o Farwolaethau sy'n Gysylltiedig ag Alcohol

40. Mae gwaith ar y gweill gydag Iechyd Cyhoeddus Cymru i ddatblygu proses i adolygu marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol er mwyn lleihau morbidrwydd a marwolaeth. Bydd hyn yn cynnwys sefydlu cronfa ddata gynhwysfawr o farwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol yng Nghymru, a chynnal adolygiadau fel mater o drefn pan fydd pobl ifanc (0-24 oed) yn marw o achos alcohol, gan goladu'r dystiolaeth hon ar gyfer adolygiadau thematig cenedlaethol o farwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol ymhlith pobl ifanc.

Adolygu'r canllawiau ar alcohol

41. Mae Cymru yn cymryd rhan mewn adolygiad ledled y DU o'r canllawiau ar alcohol. Mae'r adolygiad hwn wedi ei gomisiynu gan Brif Swyddogion meddygol pedair gweinyddiaeth y DU. Maent yn ystyried a yw'r dystiolaeth wedi newid ers yr adolygiad diwethaf o'r canllawiau ar y terfynau diogel ar gyfer yfed alcohol ym 1995 ac a oes tystiolaeth yn bodoli i gefnogi unrhyw newidiadau, ac i asesu effeithiolrwydd canllawiau cyfredol y DU.

Cymorth i bobl sy'n camddefnyddio alcohol

42. Mae cynorthwyo pobl sy'n camddefnyddio alcohol i leihau'r niwed y maent yn achosi i'w hunain, eu teuluoedd a'u cymunedau, a'u galluogi yn y pen draw i ddychwelyd i fywyd heb fod yn ddibynnol ar alcohol na'i ddefnyddio'n niweidiol, yn un o nodau allweddol Llywodraeth Cymru. Mae enghreifftiau o'r gwaith i fynd i'r afael â'r cam hwn yn cynnwys:

Cyllid

43. Mae Llywodraeth Cymru yn darparu £50 miliwn bob blwyddyn i fynd i'r afael ag effaith ddinistriol camddefnyddio sylweddau ar unigolion, eu teuluoedd a'u cymunedau. Mae'r cyllid hwn yn cynnwys yr £17.1 miliwn a ddyrennir i fyrddau iechyd lleol er mwyn darparu gwasanaethau camddefnyddio alcohol, a dyraniadau refeniw a chyfalaf y Gronfa Weithredu ar Gamddefnyddio Sylweddau (SMAF) o fwy na £27 miliwn i'r 7 Bwrdd Cynllunio Ardal ar gyfer comisiynu a darparu gwasanaethau camddefnyddio sylweddau ac ymyriadau polisi eraill. Mae hyn yn cynnwys symiau penodol o £2.75 miliwn a glustnodwyd ar gyfer

²⁴www.healthyworkingwales.com

²⁵www.fitforwork.org

gwasanaethau i blant a phobl ifanc, £1 miliwn ar gyfer gwasanaethau triniaeth Haen 4 a £300,000 ar gyfer gwasanaethau cwnsela.

Rhaglen Ymyriadau Byr ar gyfer Alcohol

44. Datblygwyd y Rhaglen Ymyriad Byr Alcohol, 'Have a Word', fel rhan o Bartneriaeth Trosglwyddo Gwybodaeth rhwng Llywodraeth Cymru, Prifysgol Caerdydd ac Iechyd Cyhoeddus Cymru, ac fe'i darperir gan Iechyd Cyhoeddus Cymru. Mae'n cynnwys trafodaethau strwythuredig gan weithwyr iechyd proffesiynol i gymell unigolion sy'n goryfed i feddwl yn wahanol am faint o alcohol y maent yn ei yfed, a rhoi gwybodaeth iddynt sy'n eu caniatáu i yfed diodydd alkoholaidd mewn modd mwy diogel. Yn wreiddiol, roedd y rhaglen wedi ei thargedu at gleifion yn yr Adran Trawma a'r Adran Llawdriniaeth Gêd ac ar y Wyneb, ac mae wedi bod yn effeithiol iawn wrth gynorthwyo i leihau'r lefelau o gamddefnyddio alcohol. Mae dros 8,000 o bobl wedi eu hyfforddi bellach i weithredu'r rhaglen, gan gynnwys amrywiaeth eang o ddarparwyr gofal sylfaenol ac eilaidd, a gweithwyr cymunedol, gweithwyr cyfiawnder cymdeithasol a gweithwyr ieuenctid proffesiynol.

Cynorthwyo a diogelu teuluoedd

45. Mae camddefnyddio alcohol yn fater cymhleth sy'n effeithio ar deuluoedd y defnyddiwr hefyd. Mae enghreifftiau o'r gwaith a wneir i fynd i'r afael â'r cam hwn yn cynnwys:

Newid am Oes Cymru

46. Nod *Newid am Oes Cymru* yw annog pobl i fwyta'n fwy iach, bod yn fwy egniol a mabwysiadu dewisiadau ffordd o fyw eraill a fydd yn eu gwneud yn hapusach. Mae hyn yn cynnwys yr ymgyrch "*Paid gadael i'r ddiod dy ddal di'n slei bach*", sy'n targedu pobl nad ydynt efallai yn ymwybodol eu bod yn peryglu eu hiechyd ac o bosibl yn lleihau eu disgwyliad oes drwy yfed mwy na'r terfynau diogel a argymhellir. Y nod hefyd yw newid canfyddiadau pobl drwy wneud iddynt sylweddoli hyd yn oed os nad ydynt yn yfed yn anghymdeithasol, nac yn effeithio ar eu bywyd o ddydd i ddydd, y gallai effeithio ar eu hiechyd hirdymor.

47. Mae'r ymgyrch yn annog pobl i gael o leiaf dau ddiwrnod di-alcohol yr wythnos. Mae gwefan *Newid am Oes Cymru* ²⁶ yn cynnwys gwybodaeth am yr ymgyrch gan gynnwys alkoholiadur rhyngweithiol sy'n galluogi ymwelwyr i ganfod faint o unedau maent yn eu hyfed, cyfrif faint o galoriau a yfwyd ac mae'n darparu argymhellion hawdd ar sut i yfed llai.

²⁶<http://newidamoes.org.uk/?skip=1&lang=cy>

Mynd i'r afael ag argaeledd alcohol a diogelu unigolion a chymunedau trwy weithgareddau gorfodi

48. Mae mynd i'r afael ag argaeledd alcohol a diogelu unigolion a chymunedau trwy weithgareddau gorfodi yn fodd o leihau'r niwed a achosir gan droseddu ac ymddygiad gwrthgymdeithasol sy'n gysylltiedig ag alcohol, gan gynnwys gan bobl ifanc. Mae enghreifftiau o'r gwaith sydd wedi ei wneud i weithredu'r camau hyn yn cynnwys:

Ardaloedd Gweithredu Lleol ynghylch Alcohol

49. Mae 20 o Ardaloedd Gweithredu Lleol ynghylch Alcohol wedi eu sefydlu ledled y DU, gan gynnwys Sir Benfro ac Abertawe, i frwydro yn erbyn effeithiau yfed anghyfrifol trwy fynd i'r afael â throseddu ac anrhefn sy'n gysylltiedig ag alcohol, lleihau effeithiau niweidiol alcohol ar iechyd a hybu economïau liw nos amrywiol. Mae'r camau yn cynnwys gweithio gyda'r diwydiant i ddatrys materion sy'n gysylltiedig ag unigolion a mangreoedd trwyddedig sy'n achosi problemau, a gweithredu dulliau o reoli yfed ar y stryd. Mae Abertawe wedi sefydlu Canolfan Triniaeth Alcohol barhaol yng nghanol y dref i ddarparu cymorth cyntaf, gwybodaeth am gyffuriau ac alcohol, ymyriadau a chefnogaeth i unigolion sy'n agored i niwed neu sydd angen cymorth. Mae hyn yn ategu'r gwaith sydd eisoes ar y gweill yng Nghaerdydd ac mae'n dangos ymrwymiad Cymru trwy waith partneriaeth i atal, addysgu a thrin yr achosion gwaethaf o gamddefnyddio alcohol.

50. Yn ogystal â'r Ardaloedd Gweithredu Lleol ynghylch Alcohol, mae partneriaethau cryf rhwng yr heddlu, yr awdurdod lleol ac Iechyd Cyhoeddus Cymru yn helpu i wella ansawdd ac amlededd yr adroddiadau data ar iechyd a throseddu ac ymchwilio i'r posibiladau ar gyfer eu defnyddio wrth wneud penderfyniadau am drwyddedu yn ogystal â pharthau'r heddlu. Bydd y cynlluniau peilot hyn yn gallu rhannu arferion gorau felly â lleoliadau eraill yng Nghymru, yn ogystal â chyfrannu at ddefnyddio tystiolaeth yn well i hybu iechyd y cyhoedd trwy drwyddedu, er enghraifft mewn polisïau effaith gronnol.

Cytundeb Cyfrifoldeb

51. Mae Llywodraeth Cymru wedi cefnogi mentrau Llywodraeth y DU o weithio gyda'r diwydiant i gyflawni nifer o ganlyniadau, gan gynnwys lleihau cryfder diodydd alcoholaidd, gwella'r wybodaeth ar labeli, ac ariannu ymgyrchoedd ymwybyddiaeth y cyhoedd a gwybodaeth trwy Drinkaware. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn cefnogi'r Partneriaethau Alcohol Cymunedol a ariennir gan y diwydiant, ac mae manwerthwyr a phartneriaid lleol i fynd i'r afael ag yfed dan oed ac ymddygiad gwrth-gymdeithasol cysylltiedig.

Tystiolaeth yn ymwneud ag alcohol a phris

52. Ceir tystiolaeth eglur bod pris a fforddiadwyedd alcohol yn ffactor allweddol sy'n dylanwadu ar faint o alcohol y mae unigolion yn ei yfed a'r niwed iddynt hwy a'r gymuned ehangach.²⁷ Mae'r dystiolaeth hon yn dod o sawl gwlad (gan gynnwys y Swistir, Sweden ac Alaska yn yr UDA) ac yn dangos bod gostyngiad yn yr alcohol a gaiff ei yfed mewn ymateb i

²⁷Wagenaar A Salois M & Komro K 2009 'Effects of beverage alcohol price and tax levels on drinking: a meta-analysis of 1003 estimates from 112 studies' *Addiction*, 104, 179–190

gynnydd mewn pris alcohol – ac yn hanfodol – gostyngiad mewn niwed a marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol. Caiff yr astudiaethau hyn eu crynhoi isod.

Alaska, UDA

53. Gwelwyd fod niwed yn sgil alcohol yn gysylltiedig â phris alcohol yn Alaska mewn dadansoddiad cyfres amser o farwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol rhwng 1976 a 2004. Roedd cynnydd mewn cyfraddau treth alcohol yn gysylltiedig â gostyngiadau uniongyrchol a chynaliadwy mewn marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol yn Alaska. Cafwyd gostyngiad mewn marwolaethau ar ôl dau gynnydd mewn treth bron i 20 mlynedd ar wahân.²⁸

Y Swistir

54. Ceir tystiolaeth i ddangos bod yr effaith hon hefyd yn gweithio fel arall – mae gostyngiad mewn prisiau yn arwain at gynnydd yn yr alcohol a gaiff ei yfed. Yn y Swistir, arweiniodd gostyngiad o 30 i 50% mewn treth ar wirodydd tramor ym 1999 at gynnydd o 28.6% mewn yfed gwirodydd. Nid oedd unrhyw newid sylweddol mewn yfed gwin na chwrw, sy'n dangos bod newid pris wedi cael effaith uniongyrchol ar lefelau yfed.²⁹

Sweden

55. Awgryma ymchwil sy'n defnyddio data o Sweden fod defnyddwyr yn lleihau cyfanswm yr hyn y maent yn ei yfed mewn ymateb i gynnydd mewn pris alcohol, ond eu bod hefyd yn dewis gwahanol frandiau. Golyga hyn er y cafwyd gostyngiad sylweddol mewn gwerthiant mewn ymateb i gynnydd mewn prisiau, cafodd yr effeithiau hyn eu gwanhau wrth i bobl ddewis cynnyrch arall yn eu lle. Gwelwyd bod defnyddwyr alcohol rhad yn fwy sensitif i bris nag eraill gan na allant newid i ddioddydd hyd yn oed yn rhatach wrth i brisiau godi ac felly ymysg y bobl hyn y gwelwyd lefelau yfed alcohol yn gostwng fwyaf.³⁰

Ledled Ewrop

56. Canfu astudiaeth annibynnol a baratowyd ar gyfer y Comisiwn Ewropeaidd³¹ fod tystiolaeth o Ewrop yn cefnogi'r cysylltiad rhwng pris alcohol, incwm, fforddiadwyedd a defnydd o alcohol, a'r cysylltiad uniongyrchol rhwng pris alcohol/incwm a niwed. Dangosodd hefyd y daeth alcohol 50% yn fwy fforddiadwy yn y DU rhwng 1996 a 2004 – yn bennaf o ganlyniad i dwf mewn incwm gwario.³² Mae'r adroddiad yn casglu bod defnyddio polisïau prisio alcohol yn gallu bod yn fodd effeithiol o reoli yfed peryglus a niweidiol yn Ewrop.

²⁸ Wagenaar, A., Maldonado-Molina M., & Wagenaar, B. (2009). *Effects of alcohol tax increases on alcohol-related disease mortality in Alaska: Time-series analyses from 1976 to 2004*. American journal of Public Health, 99:1464-1470.

²⁹ Heeb, J-L et al (2003) *Changes in alcohol consumption following a reduction in the price of spirits: a natural experiment in Switzerland*. Addiction, Cyfrol 98 (10) Tudalennau: 1433-1446

³⁰ Gruenewald, Paul J., et al. *Alcohol prices, beverage quality, and the demand for alcohol: Quality substitutions and price elasticities*. Alcoholism: Clinical and Experimental Research, Ionawr, 2006.

³¹ Rabinovich, L et al., *The affordability of alcoholic beverages in the European Union: Understanding the link between alcohol affordability, consumption and harms* (conducted by RAND Europe)

³² Ibid, p27

Sefydliad Iechyd y Byd

57. Mae cynyddu treth ar alcohol yn gam a argymhellir gan Sefydliad Iechyd y Byd a Fforwm Economaidd y Byd yn eu hadroddiad ar y cyd *'From Burden to Best Buys'*, yng nghyd-destun gostwng nifer y marwolaethau cynamserol o glefydon anhrosglwyddadwy.³³ Yn yr un modd, canfu adroddiad arall gan Sefydliad Iechyd y Byd fod opsiynau polisi yn seiliedig ar y boblogaeth yn hynod o gost-efeithiol o ran gostwng nifer y marwolaethau y gellid eu priodoli i alcohol a bod *"a large body of literature has found raising the price of alcohol to be effective in reducing harmful use of alcohol among drinkers in general as well as among youth; the same literature has documented that as the price of alcohol increases, alcohol-attributable morbidity and mortality decline"*.³⁴

Isafbris Uned

58. O ystyried y cysylltiad rhwng faint o alcohol a gaiff ei yfed a niwed, a'r dystiolaeth bod fforddiadwyedd yn un o'r prif bethau sy'n sbarduno pobl i yfed mwy³⁵ mae Llywodraeth Cymru o'r farn bod isafbris uned ar gyfer alcohol yn gynnig polisi allweddol ar gyfer mynd i'r afael â'r niwed i iechyd sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio alcohol.

Canada

59. Ategwyd y farn hon gan brofiad yng Nghanada. Ym mis Ebrill 2010, cyflwynodd talaith Saskatchewan, Canada, fodel o isafbris uned gan roi pris uned uwch ar ddiodydd gyda chynnwys alcohol uwch. Aseswyd effaith y cynnydd hwn gan ddefnyddio data gwerthiant (allwerthu yn ogystal â mewnerthu). Nododd yr ymchwiler ar hyn fod cynnydd o 10% yn yr isafbris wedi achosi lleihad o 8.43% yn y diodydd alcohol a gaiff eu hyfed, gyda mwy o effaith ar 'allwerthu' (gwerthu diodydd alcohol i'w hyfed rhywle arall) na 'mewnerthu' (gwerthu diodydd alcohol i'w hyfed ar y safle) gyda chwrw cryfder uchel a gwin yn gostwng fwyaf.³⁶ Hefyd, canfu astudiaethau ar effaith isafbris ar niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol yn British Columbia, Canada, fod cysylltiad sylweddol rhwng cynnydd o 10% mewn isafbris alcohol ar gyfartaledd â gostyngiad o 32% mewn marwolaethau a achoswyd yn llwyr gan alcohol, a gostyngiad o 9% o dderbyniadau i'r ysbyty sy'n gysylltiedig ag alcohol (sef derbyniadau aciwt a chronig fel ei gilydd).³⁷ 1.

Yr Alban

60. Ym mis Mai 2012, pasiodd Llywodraeth yr Alban 'Ddeddf Alcohol (Isafbris) (Yr Alban) 2012' a fyddai'n cyflwyno isafbris uned ar gyfer alcohol sy'n cael ei werthu neu ei gyflenwi yn

³³ Sefydliad Iechyd y Byd a Fforwm Economaidd y Byd, 2011, 'From Burden to "Best Buys": Reducing the Economic Impact of Non-Communicable Diseases'

³⁴ Sefydliad Iechyd y Byd, 2014, 'Global Status Report on Alcohol and Health', para 19 a 80

³⁵ 'Independent Review of the Effects of Alcohol Pricing and Promotion, part A', http://www.dh.gov.uk/en/PublicHealth/HealthImprovement/Alcoholmisuse/DH_4001740.

³⁶ Stockwell T, Auld MC, Zhao JH, Martin G. (2012) *Does minimum pricing reduce alcohol consumption? The experience of a Canadian province*. *Addiction*, 107(5): 912-20.

³⁷ Stockwell, T a Thomas, G. (2013), *Is alcohol too cheap in the UK? The case for setting a Minimum Unit Price for alcohol*, adroddiad gan yr Institute of Alcohol Studies

yr Alban. Mae'r Ddeddf yn diwygio Deddf Trwyddedu (Yr Alban) 2005 i ddarparu ar gyfer amod trwyddedu gorfodol na ddylid gwerthu na chyflenwi alcohol ar safle trwyddedig am bris islaw isafbris, gyda Gweinidogion yr Alban yn gosod yr isafbris hwnnw drwy orchymyn.

61. Ym mis Gorffennaf 2012, cwynodd y Scotch Whiskey Association (SWA) i'r Comisiwn Ewropeaidd a ffeilio deiseb ar gyfer adolygiad barnwrol gyda Llys y Sesiwn yr Alban. Heriodd y SWA ddeddfwriaeth yr Alban ar y sail bod isafbris uned yn groes i gyfraith yr UE; na fydd yn effeithiol er mwyn mynd i'r afael â chamddefnyddio alcohol; a'i fod yn cosbi yfwyr cyfrifol.

62. Gwrthododd Llys Sesiwn yr Alban ddeiseb SWA mewn dyfarniad ar 3 Mai 2013. Dyfarnodd y llys nad oedd Deddf 2012 y tu allan i gymhwysedd deddfwriaethol Senedd yr Alban a bod y Gorchymyn arfaethedig sy'n gosod isafbris uned o fewn cymhwysedd datganoledig ac felly o fewn pwerau Gweinidogion yr Alban. Casglodd y Llys hefyd fod y Ddeddf yn gydnaws â chyfraith yr UE.

63. Cyflwynodd SWA apêl yn erbyn y penderfyniad ac ym mis Ebrill 2014, cyfeiriodd Llys Sesiwn yr Alban yr achosion i Lys Cyfiawnder yr Undeb Ewropeaidd i gael penderfyniad ar yr elfennau yn ymwneud â chyfreithiau'r UE. Dechreuodd y Llys ystyried yr achos ar 6 Mai 2015. Disgwylir ateb ynglŷn â hyn.

Iwerddon

64. Ym mis Hydref 2013, cymeradwyodd Llywodraeth Iwerddon becyn eang o fesurau i ymdrin â chamddefnyddio alcohol, gan gynnwys drafftio Bil Iechyd y Cyhoedd (Alcohol). Cytunwyd ar y mesurau hyn ar sail yr argymhellion yn Adroddiad y Grŵp Llywio ar Strategaeth Camddefnyddio Sylweddau Cenedlaethol. Caiff argymhellion y Strategaeth eu grwpio mewn pum colofn sef Lleihau Cyflenwad (argaeledd), Atal, Triniaeth, Adsefydlu ac Ymchwil. Bydd y pecyn o fesurau sydd i'w gweithredu yn cynnwys darpariaeth ar gyfer:

- isafbris uned ar gyfer cynhyrchion alcohol;
- rheoleiddio hysbysebu a marchnata alcohol;
- gwahanu alcohol yn strwythurol oddi wrth gynhyrchion eraill mewn allfeydd marchnata cymysg;
- rhoi labeli iechyd ar gynnyrch alcohol; a
- rheoleiddio nawdd chwaraeon.

65. Ym mis Chwefror 2015 cymeradwyodd Lywodraeth Iwerddon Gynllun Cyffredinol Bil (Alcohol) Iechyd y Cyhoedd; disgwylir ei gyhoeddi yn ystod Haf 2015.

Gogledd Iwerddon

66. Ar 3 Rhagfyr 2014, cyhoeddodd Gweinidog Iechyd Gogledd Iwerddon ar y pryd, Jim Wells, gynlluniau i gyflwyno Isafbris uned ar gyfer alcohol yng Ngogledd Iwerddon. Mae'n cefnogi isafbris uned ar sail y dystiolaeth a ddarparwyd gan Brifysgol Sheffield, yn dilyn gwaith ymchwil academiaidd a gomisiynwyd gan Weithrediaeth Gogledd Iwerddon.

Sail resymegol dros ddeddfwriaeth bellach

67. Er gwaethaf y camau gweithredu polisi anneddfwriaethol presennol, a'r gostyngiad bach yng nghyfraddau yfed alcohol yn ystod y blynnyddoedd diwethaf, mae Llywodraeth Cymru o'r farn bod mwy i'w wneud os ydym am leihau'r niwed diangen y mae alcohol yn ei achosi i unigolion, eu teuluoedd a'r gymdeithas ehangach.

68. Wrth ymdrin â'r niwed hwn, mae tystiolaeth eglur bod:

- fforddiadwyedd alcohol yn sbardun allweddol o ran faint o alcohol a gaiff ei yfed a niwed o ganlyniad i alcohol. Er y bu gostyngiad bach mewn fforddiadwyedd yn ystod y pum mlynedd ddiwethaf, o bosibl oherwydd effeithiau'r dirwasgiad,³⁸ mae fforddiadwyedd alcohol wedi cynyddu'n sylweddol yn ystod y ddwy ddegawd ddiwethaf.
- un o'r dulliau mwyaf effeithiol o ddylanwadu ar niwed o ganlyniad i alcohol yw codi pris alcohol. Mae'r rhan fwyaf o wledydd Ewrop yn gosod treth ar ddiodydd alcoholig fel mater o drefn, neu'n defnyddio dulliau eraill o annog pobl i beidio ag ymgymryd ag ymddygiad yfed afiach.
- mae isafbris uned yn gweithredu ar lefel y boblogaeth i leihau lefel grynsyth yr alcohol a gaiff ei yfed, ac felly mae'n lleihau risg y boblogaeth gyfan o niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol,³⁹ ond mae hefyd yn targedu'r yfwyr hynny sy'n achosi'r niwed mwyaf iddynt eu hunain ac i'r gymdeithas, gan eu bod yn tueddu i yfed cynhyrchion alcohol sy'n rhad o'u cymharu â'u cryfder.
- mae isafbris uned wedi ei gyflwyno'n llwyddiannus yng Nghanada; ac mae'n cael ei fabwysiadu fel opsiwn polisi mewn gwledydd eraill; a byddai, yn ôl y Panel Cyngori ar Gamddefnyddio Sylweddau a gwaith modelu Grŵp Ymchwil Alcohol Prifysgol Sheffield, yn dod â buddion iechyd hanfodol i Gymru.

69. O ystyried yr uchod, mae Llywodraeth Cymru o'r farn bod isafbris uned ar gyfer alcohol yn elfen hanfodol o'i strategaeth i leihau niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol oherwydd ei allu i dargedu arferion yr unigolion hynny sydd fwyaf tebygol o ddioddef salwch neu farw (sef yfwyr peryglus ac yfwyr niweidiol yn benodol, gan gynnwys pobl ifanc), gan leihau'r effaith ar yfwyr cymedrol, yn arbennig y rhai hynny sydd ar incwm isel.

³⁸ Institute of Alcohol Studies, 'Alcohol Pricing Factsheet', Ebrill 2014

³⁹ Canllawiau Iechyd y Cyhoedd NICE 24 (Mehefin 2010), 'Alcohol-use disorders: preventing harmful drinking'

Diben y darpariaethau

70. Diben y Bil yw ei gwneud yn drosedd i werthu neu gyflenwi alcohol neu ganiatáu i alcohol gael ei gyflenwi am bris sy'n is na'r isafbris uned yng Nghymru. Gweinidogion Cymru fydd yn pennu'r isafbris uned mewn is-ddeddfwriaeth. Bydd isafbris uned yn berthnasol i'r holl alcohol a werthir trwy fanwerthwyr i berson yng Nghymru, gan gynnwys cyflenwi alcohol gan, neu ar ran clwb i aelod o'r clwb sydd yng Nghymru, lle mae'r cyfryw fangre wedi ei phennu'n "fangre gymhwysol" yn unol â diffiniad Deddf Trwyddedu 2003 (p.17). Bydd yr isafbris uned hefyd yn berthnasol i'r alcohol a werthir trwy fanwerthwyr ac a gyflenwir i berson yng Nghymru o "fangre gymhwysol" yng Nghymru sy'n cynnig danfoniad ar-lein neu dros y ffôn.

Yr effaith y bwriedir i'r darpariaethau ei chael

71. Os caiff manwerthwr alcohol (fel y diffinnir yn Adran 4 o'r Bil) ei ddal yn gwerthu alcohol am lai na'r isafbris uned, bydd gan Swyddogion Awdurdodedig awdurdodau lleol yr hawl i roi cyngor eglur pam fod angen camau i ddatrys y mater, pa gamau datrys sy'n ofynnol ac amserlen ar gyfer hynny. Mae rhoi cyngor eisoes yn rhan o Bolisi Gorfodi Awdurdodau Lleol a chynigir y bydd y canllawiau'n cynnwys fformat ar gyfer rhoi cyngor o'r fath i'r manwerthwr. Ym Mholisi Gorfodi Awdurdodau Lleol, anogir Swyddogion Awdurdodedig i hybu cydymffurfiaeth â gofynion cyfreithiol trwy godi ymwybyddiaeth am safonau perthnasol a gofynion cyfreithiol mewn amrywiaeth o ffyrdd, gan gynnwys trwy gyswllt wyneb yn wyneb. Gallai'r awdurdod lleol hefyd ddarparu gwybodaeth a chanllawiau i fusnesau ynglŷn â sut i gyfrifo'r isafbris uned.

72. Rhagwelir y bydd awdurdod lleol yn defnyddio ei bŵer dim ond i erlyn manwerthwr sydd wedi ei ddal yn gwerthu alcohol am bris sy'n llai na'r isafbris uned pan fo'r manwerthwr yn parhau i werthu alcohol islaw'r lefel a bennir - pan fydd y manwerthwr alcohol eisoes wedi cael hysbysiad cosb benodedig am drosedd o'r fath. Bydd hysbysiad cosb benodedig a roddir mewn cysylltiad â throedd isafbris uned yn nodi manylion y drosedd honedig. Bydd hefyd yn hysbysu'r trwyddedai am ei hawl i ddod i'r llys mewn cysylltiad â'r drosedd honedig ac yn esbonio sut y gellid arfer yr hawl hwnnw.

73. Swm y gosb benodedig yw £200 os caiff ei dalu o fewn 29 diwrnod, neu £150 os caiff ei dalu o fewn 15 diwrnod. Bydd manwerthwr alcohol sy'n gwrthod talu'r gosb benodedig o fewn 29 diwrnod yn agored i gael ei erlyn. Bydd y ddirwy ar gyfer y drosedd hon o werthu alcohol yng Nghymru islaw'r isafbris uned wedi'i gosod ar Lefel 3 (sef £1,000 ar hyn o bryd) ar y raddfa dirwyon safonol ar gyfer troseddau diannod o dan Ddeddf Cyfiawnder Troseddol 1982.⁴⁰ Bydd awdurdodau lleol yn cael cadw'r hyn a dderbynnir o'r gosb benodedig.

74. Gan fod y diwydiant yn cydymffurfio'n gyffredinol, rhagwelir mai nifer cymharol fach o hysbysiadau cosb benodedig a gyflwynir ac felly bydd cyfanswm yr arian a dderbynnir yn debygol o fod yn fach.

⁴⁰Deddf Cyfiawnder Troseddol 1982 (p.48)

75. Bydd y drosedd o gyflenwi neu awdurdodi i alcohol gael ei gyflenwi am bris sy'n is na'r isafbris uned yng Nghymru yn cael ei chynnwys yn drosedd berthnasol yn Atodlen 4 o Ddeddf Trwyddedu 2003 (trwyddedau personol; troseddau perthnasol). Mae 'trosedd berthnasol' yn drosedd y gall awdurdod trwyddedu ei hystyried wrth wneud penderfyniadau am roi/adnewyddu trwyddedau personol. Mae'n ddyletswydd ar ddeiliad trwydded i hysbysu ei awdurdod trwyddedu am gollfarn ar gyfer troseddau perthnasol cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol (ac maent yn cyflawni trosedd drwy beidio â gwneud hynny). Mae hefyd yn ddyletswydd ar y Llys i hysbysu awdurdodau trwyddedu am gollfarnau ar gyfer troseddau perthnasol.

76. Bydd sawl sydd wedi'i gyhuddo o werthu alcohol islaw'r isafbris uned yn gallu amddiffyn ei hun rhag y cyhuddiad drwy ddangos ei fod wedi cymryd camau rhesymol i osgoi cyflawni'r drosedd.

77. Bydd yn drosedd i rwystro Swyddog Awdurdodedig yn fwriadol rhag arfer ei swyddogaethau gorfodi mewn cysylltiad ag isafbris uned yng Nghymru. Ceir erlyn unigolyn am rwystro Swyddog Awdurdodedig heb achos rhesymol. Gosodir y ddirwy ar Lefel 3 ar y raddfa dirwyon safonol ar gyfer troseddau diannod o dan Ddeddf Cyfiawnder Troseddol 1982.

Apeliadau

78. Mae polisïau gorfodi awdurdod lleol yn datgan y dylai gweithdrefn gwyno gorfforaethol yr awdurdod ymdrin â chwynion am wasanaethau gorfodi rheoleiddio a ddarperir gan yr awdurdod lleol fel arfer. Er y gallai'r system hon fod yn ddigon ar gyfer unrhyw gosbau anffurfiol, nid yw'n briodol ar gyfer troseddau isafbris uned oherwydd y posibilrwydd y gallai manwerthwr gael ei erlyn yn droseddol. Mae difrifoldeb y gosb yn gofyn bod haenau o apeliadau ar gael, gan arwain at ymddangosiadau llys os bydd angen.

79. Os cyflwynir hysbysiad cosb benodedig i fanwerthwr alcohol ond nad yw'n cytuno â hynny, cynigir y gall ef neu hi ofyn i'r awdurdod lleol ystyried tynnu'r hysbysiad cosb benodedig yn ôl. Gall awdurdod lleol dynnu hysbysiad cosb benodedig yn ôl os yw'n amlwg na ddylai fod wedi cael ei gyhoeddi, er enghraifft os cafodd ei gyhoeddi mewn camgymeriad. Dylai hyn fod yn ddyfarniad cymharol syml yn seiliedig ar gyfrifo isafbris y cynnyrch dan sylw h.y. Isafbris uned x cryfder yr alcohol x cyfaint, *gweler adran 1 o'r Bil*).

80. Os yw awdurdod lleol yn gwrthod tynnu hysbysiad cosb benodedig yn ôl a bod y manwerthwr alcohol yn gwrthod talu'r ddirwy, gall yr awdurdod lleol erlyn y manwerthwr alcohol ar ôl i'r cyfnod o 29 diwrnod ddod i ben.

81. Bydd yr erlyniad hwn yn y Llys Ynadon, a bydd cyfle i'r awdurdod lleol yn ogystal â'r manwerthwr alcohol gyflwyno eu dadleuon i'r llys os ydynt yn dymuno. Bydd yn fater i'r Llys benderfynu pa un a gyflwynwyd yr hysbysiad cosb benodedig yn gywir, a pha un a ddylid hefyd ychwanegu unrhyw gostau ychwanegol (h.y. costau'r awdurdod lleol i ddod â'r achos gerbron y Llys, neu ffioedd cyfreithiol ac ati.)

82. Gallai'r system apeliadau hon arwain at rai achosion yn cael eu dwyn gerbron y Llys. Rhagwelir y bydd y posibilrwydd o erlyniad troseddol yn arf ataliol cryf, ac na fydd yn arwain at nifer sylweddol o achosion newydd gerbron y llys.

83. Os yw'r Llys Ynadol yn cael manwerthwr alcohol yn euog o'r drosedd o werthu neu gyflenwi alcohol islaw'r isafbris uned a bennir yng Nghymru, bydd y manwerthwr yn cael apelio trwy system y llysoedd.

4. Ymgynghori

84. Cyhoeddwyd Papur Gwyrdd a gynlluniwyd i gasglu safbwyntiau ynghylch pa un a oes angen Bil Iechyd y Cyhoedd yng Nghymru ar 29 Tachwedd 2012, a hynny am gyfnod ymgynghori o 12 wythnos.

85. Daeth cyfanswm o 371 o ymatebion i'r Papur Gwyrdd i law a chyhoeddwyd crynodeb o'r ymatebion ym mis Mai 2013.⁴¹ Roedd mwyafrif clir o'r ymatebwyr yn cefnogi'r syniad y gallai deddfwriaeth wneud cyfraniad cadarnhaol er mwyn gwella a diogelu iechyd ymhellach.

86. Dangosodd yr ymatebion eu bod yn cefnogi dwy ymagwedd benodol at ddeddfwriaeth iechyd y cyhoedd; yn gyntaf, ymagwedd drosfwaol sy'n gofyn i sefydliadau ystyried iechyd ar draws eu swyddogaethau, ac yn ail, ymagwedd wedi'i thargedu sydd â'r nod o fynd i'r afael â heriau penodol o ran iechyd y cyhoedd.

87. Nid oedd cyfeiriad penodol at isafbris uned ar gyfer alcohol yn y Papur Gwyrdd gan fod Llywodraeth y DU bryd hynny wedi ymrwymo i gyflwyno Isafbris uned ar gyfer Cymru a Lloegr yn Strategaeth Alcohol Llywodraeth y DU, ym mis Mawrth 2012. Roedd ymgynghoriad gan Lywodraeth y DU ar isafbris uned yn honni y gallai arwain at ostyngiad a amcangyfrifir o 3.3% mewn treuliant ar draws pob math o gynnyrch, gostyngiad mewn troseddau o 5,240 y flwyddyn, gostyngiad o 24,600 mewn nifer y derbyniadau i'r ysbyty sy'n gysylltiedig ag alcohol a 714 yn llai o farwolaethau y flwyddyn ar ôl deng mlynedd.

88. Ni chyhoeddodd Llywodraeth flaenorol y DU na fyddai'n parhau â'r isafbris uned tan fis Gorffennaf 2013 (sef 5 mis ar ôl i ymgynghoriad y Papur Gwyrdd gau). Cadarnhaodd Llywodraeth flaenorol y DU fod isafbris uned ar gyfer alcohol yn bolisi sy'n parhau i gael ei ystyried, gan ddibynnu ar ganlyniadau'r her gan y Scotch Whiskey Association (SWA) i ddeddfwriaeth Llywodraeth yr Alban i gyflwyno isafbris uned yn yr Alban.

89. Roedd ymatebion y Papur Gwyrdd wedi llywio'r broses o ddatblygu ymagwedd at ddeddfwriaeth iechyd y cyhoedd sy'n ymateb i'r ddwy neges allweddol hyn. Cydnabuwyd bod Bil Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru)⁴² (sydd bellach yn Ddeddf), yn rhoi cyfleoedd i sicrhau bod ystyriaethau iechyd yn rhan ganolog o'r fframwaith deddfwriaethol gyffredinol i gynorthwyo gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

Papur Gwyn Iechyd y Cyhoedd

90. Yn dilyn ymgynghoriad y Papur Gwyrdd, datblygwyd nifer o gynigion deddfwriaethol ar gyfer mynd i'r afael â phryderon iechyd y cyhoedd penodol a'u cyflwyno drwy Papur Gwyn Iechyd y Cyhoedd o'r enw "*Gwrando arnoch chi: Mae eich iechyd yn bwysig*"⁴³ a gyhoeddwyd ar 2 Ebrill 2014. Roedd hwn yn cynnwys cyfres o gynigion penodol ond cysylltiedig er mwyn mynd i'r afael â materion iechyd y cyhoedd sy'n flaenoriaeth drwy ymagweddau ataliol. Cyflwynwyd y cynigion o dan dair thema; gwella iechyd gydol oes; creu asedau cymunedol ar gyfer iechyd; a rheoleiddio ar gyfer iechyd. Roedd y cynigion yn cynnwys cyflwyno isafbris uned ar gyfer cynhyrchion alcohol. Derbyniwyd cyfanswm o 713 o

⁴¹ <http://gov.wales/consultations/healthsocialcare/publichealth/?skip=1&lang=cy>

⁴² <http://gov.wales/topics/sustainabledevelopment/future-generations-bill/?skip=1&lang=cy>

⁴³ <http://gov.wales/consultations/healthsocialcare/white-paper/?skip=1&lang=cy>

ymatebon i'r Papur Gwyn, a chyhoeddwyd adroddiad cryno ar yr ymgynghoriad ym mis Tachwedd 2014.⁴⁴

91. Roedd 145 o ymatebion i'r ymgynghoriad yn ymwneud â'r isafbris uned. Daeth yr ymatebion hynny i law gan ystod o randdeiliaid ac aelodau o'r cyhoedd, a oedd yn dangos bod y rhan fwyaf o'r rhai a ymatebodd mewn cysylltiad â'r isafbris uned o blaid cyflwyno deddfwriaeth.

92. Denodd cynnig yr isafbris uned lawer o gefnogaeth gan sefydliadau iechyd, llywodraeth leol a sefydliadau sector gwirfoddol, tra bod ymatebwyr o'r diwydiant alcohol a chynrychiolwyr manwerthwyr yn gyffredinol yn erbyn y cynnig.

93. Bydd y Bil drafft hwn a Bil Iechyd y Cyhoedd (Cymru) yn cyfrannu at y nodau lles cenedlaethol a amlinellwyd yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 y bydd angen i gyrff cyhoeddus yng Nghymru alinio â hi, gan gynnwys nodau penodol "*Cymru iachach*".

Y rhai sydd o blaid cyflwyno deddfwriaeth

94. Ymysg yr ymatebion o blaid cyflwyno MUP, cyfeiriodd llawer o ymatebwyr yn uniongyrchol at dystiolaeth i gefnogi isafbris uned ac amlinellu'r buddiannau iechyd y gellir eu sicrhau. Roedd y dadleuon mwyaf cyffredin a ddarparwyd o blaid isafbris uned yn cynnwys:

- mae'n fesur wedi'i dargedu a fydd yn cael yr effaith fwyaf ar y rhai sy'n yfed fwyaf, gan gael effaith llawer iawn llai ar y rhai sy'n yfed yn unol â'r hyn a argymhellir yn y canllawiau;
- byddai'n helpu i leihau achosion o ymddwyn yn anghymdeithasol yn ogystal â bod o fudd i iechyd y cyhoedd;
- mae effeithiau andwyol goryfed alcohol yn niweidiol i gymdeithas ac yn rhoi baich annerbyniol ar wasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.
- dylid datblygu dulliau prisiau i leihau argaeledd alcohol sy'n cael ei werthu am bris annerbyniol o isel o'i gymharu â'i gynnwys alcohol, ac atal y tueddiad o werthiannau alcohol yn symud oddi wrth dafarndai.

Y rhai sydd yn erbyn cyflwyno deddfwriaeth

95. Ymysg y rhai a wrthwynebodd cyflwyno isafbris uned yn gyffredinol, awgrymodd ymatebwyr y byddai'n effeithio ar yfwyr cyfrifol a'r rhai ar incwm is. Awgrymodd rai hefyd na fyddai cyflwyno isafbris uned yn gwneud ond gwahaniaeth bach i'r rhai hynny sy'n yfed mewn pyllau neu'r rhai sy'n gaeth i alcohol, a fyddai'n prynu alcohol am unrhyw gost.

⁴⁴<http://gov.wales/consultations/healthsocialcare/white-paper/?skip=1&lang=cy>

5. Y pŵer i wneud is-ddeddfwriaeth

96. Mae'r Bil drafft yn cynnwys darpariaethau arfaethedig i wneud rheoliadau.
97. Mae'r tabl ar y tudalennau canlynol yn amlinellu, mewn cysylltiad â phob darpariaeth yn y Bil:
- (i) y person neu'r corff y rhoddir y pŵer iddo;
 - (ii) y ffordd y mae'r pŵer i gael ei arfer;
 - (iii) priodoldeb y pŵer dirprwyedig; a
 - (iv) y weithdrefn gymhwysol, hynny yw, pa un a yw'r is-ddeddfwriaeth yn destun gweithdrefn 'gadarnhaol', 'negyddol', neu 'dim gweithdrefn', ynghyd â'r rhesymau pam yr ystyrir bod y weithdrefn honno'n briodol.
98. Bydd Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar gynnwys yr is-ddeddfwriaeth pan a phryd yr ystyrir ei bod yn briodol i wneud hynny.
99. Pan fo'r Bil yn rhoi pwerau i is-ddeddfwriaeth bennu materion technolegol manwl a allai newid o bryd i'w gilydd, ystyrir mai'r weithdrefn negyddol sydd fwyaf priodol. Pan fo pŵer a gynhwysir yn y Bil yn rhoi pwerau sylweddol i Weinidogion Cymru wneud penderfyniadau, pŵer i ddiwygio neu ddiddymu deddfu a gynhwysir mewn deddfwriaeth sylfaenol neu i osod baich ariannol ar y cyhoedd, ystyrir mai'r weithdrefn gadarnhaol yw'r weithdrefn fwyaf priodol.

Tabl 1: Darpariaethau Is-ddeddfwriaeth yn y Bil

Adran neu Atodlen o'r Bil	Pŵer a roddwyd i	Math	Priodoldeb	Gweithdrefn	Rheswm dros y weithdrefn
Adran 1 (1)(a)	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Addas ar gyfer pwerau dirprwyedig gan ei bod yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru osod neu ddiwygio'r isafbris uned yng Nghymru.	Cadarnhaol	O ystyried ei effaith ar y cyhoedd, ni fydd yr isafbris uned ar gyfer alcohol yng Nghymru yn cael ei osod na'i ddiwygio heb ystyriaeth lawn a'r cyfle i gynnal dadl.
Adran 22(2)	Gweinidogion Cymru	Gorchymyn	Addas ar gyfer pwerau dirprwyedig gan ei bod yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru benodi drwy Gorchymyn y gall darpariaethau eraill (sydd heb eu rhestru yn 22(1)) ddod i rym ar y cyfryw ddyddiad (neu ddyddiadau) a nodir yn y Gorchymyn.	Dim gweithdrefn	Bydd y gorchymynion hyn yn cael eu cyfyngu i orchymynion cychwyn ac maent yn dechnegol eu natur.
Paragraff 4 o'r Atodlen	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Addas ar gyfer pwerau dirprwyedig gan ei bod yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth ychwanegol o ran cynnwys a ffurf Hysbysiad Cosb Benodedig.	Cadarnhaol	O ystyried effaith yr Hysbysiadau Cosb Benodedig ar fanwerthwyr ni chaiff unrhyw ddarpariaethau ychwanegol o ran ffurf a chynnwys Hysbysiadau Cosb Benodedig eu creu heb ystyriaeth lawn a'r cyfle i gynnal dadl.

Paragraff 5(2) o'r Atodlen	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Addas ar gyfer pwerau dirprwyedig gan ei bod yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru ddiwygio swm y gosb benodedig.	Cadarnhaol	O ystyried effaith yr Hysbysiadau Cosb Benodedig ar fanwerthwyr, ni cheir diwygio'r swm a bennir ar gyfer Hysbysiadau Cosb Benodedig heb ystyriaeth lawn a'r cyfle i gynnal dadl.
Paragraff 9 o'r Atodlen	Gweinidogion Cymru	Rheoliadau	Addas ar gyfer pwerau dirprwyedig gan ei fod yn darparu y caiff Gweinidogion Cymru ddiwygio swm y gosb benodedig ostyngol.	Cadarnhaol	O ystyried effaith yr Hysbysiadau Cosb Benodedig ar fanwerthwyr, ni cheir diwygio'r swm gostyngol a bennir ar gyfer Hysbysiadau Cosb Benodedig heb ystyriaeth lawn a'r cyfle i gynnal dadl.

6. Asesiad Effaith Rheoleiddiol

100. Cwblhawyd Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil yn unol â Rheol Sefydlog 26.6(vi) ac mae'n dilyn yn Rhan 2, adran 7. Cynhwysir asesiad cystadleuaeth ac asesiadau effaith benodol hefyd yn adran 8.

Rhan 2 – Asesiad Effaith Rheoleiddiol

7. Opsiynau, costau a manteision

101. Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn yn amlinellu'r dystiolaeth, y costau a'r manteision sy'n gysylltiedig â chyflwyno polisi isafbris uned ar gyfer alcohol. Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol wedi ei greu o nifer o wahanol ffynonellau data gan gynnwys gwybodaeth gan Grŵp Ymchwil Alcohol Prifysgol Sheffield a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru i astudio'r effeithiau posibl ystod o bolisiâu prisio alcohol ar Gymru. Ar 8 Rhagfyr 2014 cyhoeddwyd yr adroddiad "*Model-based appraisal of minimum unit pricing for alcohol in Wales*".⁴⁵

102. Drwy osod isafbris uned gorfodol ar gyfer alcohol sy'n cael ei werthu neu ei gyflenwi yng Nghymru, y bwriad yw cefnogi nod polisi datganedig Llywodraeth Cymru i ddefnyddio egwyddorion gofal iechyd darbodus⁴⁶ i wella canlyniadau iechyd. Mae'r polisi yn un ataliol ac fe fydd yn cyfrannu'n helaeth at nodau hybu iechyd, atal camddefnyddio alcohol a lleihau niwed a chlefyd sy'n gysylltiedig ag alcohol. Bydd y canlyniadau hyn yn y pen draw yn helpu i leihau costau i'r Gwasanaeth Iechyd sy'n deillio o drin y morbidrwydd y gellir ei osgoi sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio alcohol. Cyflawnir y polisi drwy osod isafbris ar gyfer uned o alcohol. Ni fyddai'n yn cynyddu pris pob diod, bydd ond yn effeithio ar y rhai a gaiff eu gwerthu am bris sydd islaw'r isafbris a bennir.

Tystiolaeth

103. Mae tystiolaeth eglur bod pris a fforddiadwyedd alcohol yn ffactor allweddol sy'n ysgogi pobl i yfed alcohol a'r niwed cysylltiedig i unigolion a chymunedau ehangach.⁴⁷ Gan fod y rhai hynny sydd mewn tloidi⁴⁸ yn fwy tebygol o ymrwnged ag alcohol neu yfed bron ddim, mae'n annhebygol y cânt eu heffeithio'n anghyfartal. Ni thybir y bydd y polisi ychwaith yn rhoi gormod o faich ar yfwyr cymedrol mewn tloidi, gan mai cynnydd mewn gwariant o £2 y flwyddyn yw'r effaith ar y grŵp hwn yn ôl model Sheffield, yn ogystal â gostyngiad mewn treuliant o 10 uned y flwyddyn. Ar gyfer y rhai hynny sy'n yfwyr niweidiol sydd mewn tloidi, er bod y costau'n uwch, mae'r effaith ar faint o alcohol y maent yn ei yfed hefyd yn uwch, felly mae'r budd yn sylweddol⁴⁹. Gwelwyd bod pobl ifanc, yn arbennig y rhai sy'n yfed yn drwm neu'n aml, yn sensitif iawn i newidiadau mewn prisiau.⁵⁰ Mae'r polisi felly wedi'i gynllunio'n union at ddibenion targedu cynhyrchion alcohol sy'n rhad o gymharu â'u cryfder ac felly

⁴⁵<http://gov.wales/statistics-and-research/research-likely-impact-public-attitudes-towards-minimum-unit-price-alcohol/?skip=1&lang=cy>

⁴⁶<http://www.bevancommission.org/document/226538>

⁴⁷Wagenaar A Salois M & Komro K 2009 'Effects of beverage alcohol price and tax levels on drinking: a meta-analysis of 1003 estimates from 112 studies' *Addiction*, 104, 179–190

⁴⁸Diffinir tloidi fel unigolyn sydd ag incwm cartref o gyfrif cyfwerthedd is na 60% o incwm cyfrif cyfwerth canolrifol y boblogaeth.

⁴⁹Model-based appraisal of minimum unit pricing for alcohol in Wales; An adaption of the Sheffield Alcohol Model fersiwn 3 (Sheffield Model), 2014; t80 <http://gov.wales/statistics-and-research/research-likely-impact-public-attitudes-towards-minimum-unit-price-alcohol/?skip=1&lang=cy>

⁵⁰Hunt, P., Rabinovich, L., a Baumberg, B. (2011) *Preliminary assessment of economic impacts of alcohol pricing options in the UK*, RAND Europe

bydd yn cyflawni'r effeithiau sy'n ofynnol ar yfwyr peryglus ac yfwyr niweidiol, yn ogystal ag yfwyr ifanc.

104. Roedd adroddiad y Sefydliad ar gyfer Cydweithrediad a Datblygiad Economaidd "Tackling Harmful Alcohol Use – Economics and Public Health Policy"⁵¹ a gyhoeddwyd ar 12 Mai 2015 yn cynnwys asesiad o brofiad Deddf Isafbris Alcohol (Yr Alban) 2012 o dan *Special focus III*. Roedd yr adroddiad hwn yn nodi nad oedd yn ymddangos bod unrhyw sail i'r pryderon ynglŷn â'r effaith bosibl ar yfwyr cymedrol waeth beth yw eu hincwm. Casglodd hefyd na fyddai unrhyw effaith o bosibl ar yfwyr trwm incwm uchel a'i bod yn ymddangos mai'r grŵp sydd wedi ei dargedu'n benodol, sef yfwyr trwm ag incwm isel, fyddai'n fwyaf tebygol o gael eu heffeithio o ganlyniad i isafbris uned ar gyfer alcohol.

Defnydd o alcohol

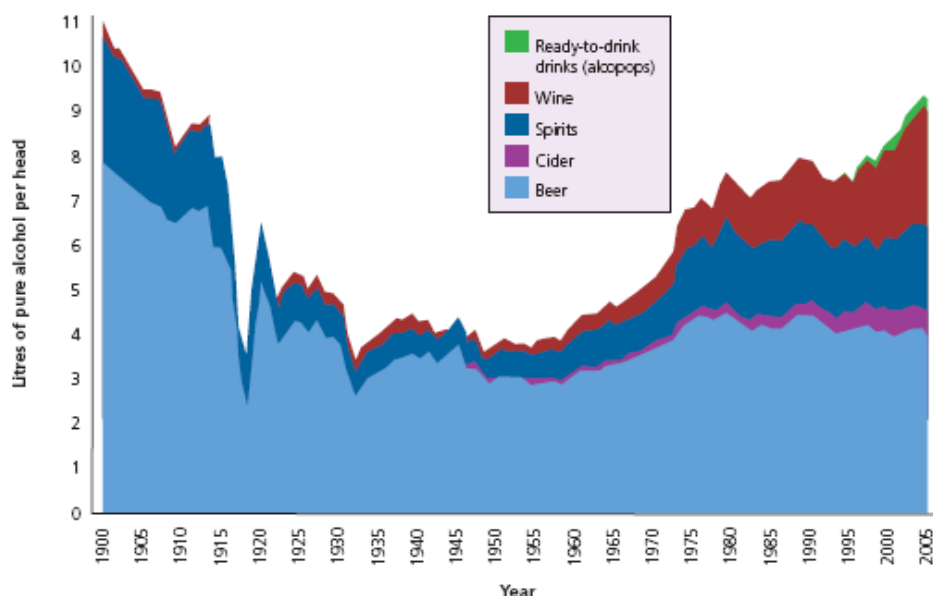
105. Y ffordd orau o amcangyfrif cyfanswm y defnydd o alcohol mewn gwlad yw drwy werthiannau cenedlaethol, gan y gwyddys bod data o arolygon yn tanamcangyfrif defnydd o alcohol ymysg y boblogaeth, gan gyfleu tua 60% o'r ffigurau gwirioneddol fel arfer. Mae data gwerthiannau yn deillio o'r dreth Cyllid a Thollau EM a godir ar alcohol sy'n cael ei gynhyrchu neu ei brosesu yn y DU, neu sy'n cael ei brynu i mewn i'r DU i'w yfed, ond nad yw o reidrwydd yn cael ei yfed. Nid yw ffigurau gwerthiannau ar gael ar gyfer Cymru yn unig gan nad yw'n bosibl canfod ymhle yn y DU y cafodd y cynnyrch ei weithgynhyrchu neu ei rhyddhau er mwyn ei yfed. Dengys data gwerthiannau ar gyfer y DU fod y defnydd o alcohol wedi mwy na dyblu ers y 1950au (mae'r graff isod yn dangos lefelau yfed y boblogaeth yn y DU ers 1900).⁵² Fodd bynnag, nodwyd y bu rhywfaint o ostyngiad yn yr alcohol a gaiff ei yfed ers 2004,⁵³ a allai fod o leiaf yn rhannol gysylltiedig â gostyngiad mewn fforddiadwyedd. Mae Ffigur 2 yn dangos y cysylltiad rhwng fforddiadwyedd a faint o alcohol a gaiff ei yfed (weithiau gydag oediad amser), gan ddangos bod faint o alcohol a gaiff ei yfed wedi gostwng yn sydyn yn ystod y blynyddoedd diwethaf, ac mae'r Institute for Alcohol Studies yn awgrymu y gallai hyn fod yn gysylltiedig ag effaith yr hinsawdd economaidd gyffredinol.⁵⁴

⁵¹ http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/tackling-harmful-alcohol-use_9789264181069-en#page1

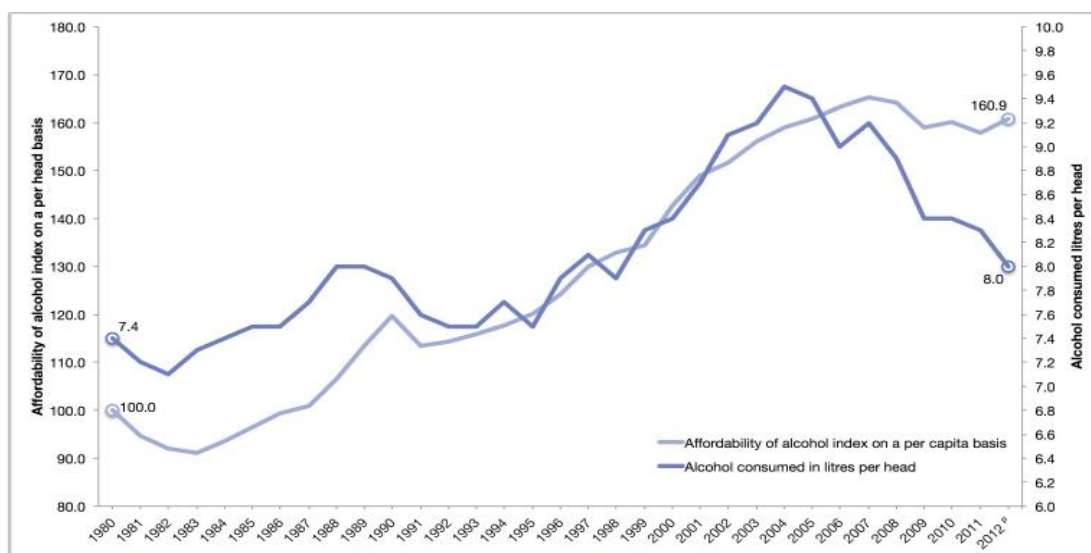
⁵² British Medical Association Boards of Science, 'Alcohol Misuse: tackling the UK epidemic' BMA Chwefror 2008.

⁵³ Iechyd Cyhoeddus Cymru, 'Alcohol ac iechyd yng Nghymru 2014', t18

⁵⁴ Institute of Alcohol Studies, 'Alcohol Pricing Factsheet', Ebrill 2014

Ffigur 1: Iefel yfed y boblogaeth yn y DU ers 1900⁵⁵

Fforddiadwyedd yn erbyn litrau y pen o alcohol sy'n cael ei yfed (DU)⁵⁶

106. Ar y cyfan, mae'r datblygiad o ran lleihau faint o alcohol sy'n cael ei yfed yn ystod yr ychydig flynyddoedd diwethaf yn debygol o fod wedi'i sbarduno gan nifer o elfennau, a'r rheiny'n elfennau diwylliannol ac economaidd yn ogystal â gwleidyddol, gan gynnwys camau a gymerwyd gan Lywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU a'r diwydiant alcohol. Er enghraifft, mae data diweddar yn dangos bod y Cytundeb Cyfrifoldeb rhwng Llywodraeth y DU a'r diwydiant alcohol wedi helpu i leihau'r unedau o alcohol sy'n cael eu hyfed yn gyffredinol drwy leihau cryfder diodydd ar y farchnad, yn arbennig cryfder cyfartalog cwrw. Mae hyn

⁵⁵ Ffynhonnell: Alcohol Misuse: tackling the UK epidemic: British Medical Association Boards of Science. BMA, Chwefror 2008.

⁵⁶ Institute of Alcohol Studies, 'Alcohol Pricing Factsheet', Ebrill 2014

wedi arwain at ostyngiad o 3.7% rhwng 2011 a 2013 yn nifer yr unedau o alcohol a ryddhawyd i gael eu hyfed.⁵⁷

107. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi, er bod data Arolwg Iechyd Cymru rhwng 2008 a 2012 yn awgrymu bod canran yr oedolion sy'n dweud eu bod yn yfed mwy na'r canllawiau dyddiol wedi gostwng ychydig, bod hyn yn cuddio'r ffaith bod y patrwm yn amrywio gydag oedran. Ymhlith pobl dros 45, mae yfed mwy na'r canllawiau wedi cynyddu, yn ogystal â goryfed mewn pyliau ac yfed yn drwm iawn, a hynny ar gyfer dynion a menywod. Mae hyn yn dangos bod angen yn parhau am bolisiau i annog y grwpiau hyn i newid eu hymddygiad, gan fod lefelau uchel parhaus o yfed, yn enwedig goryfed mewn pyliau, yn arwain at berygl parhaus i iechyd. Ar y cyfan, mae gormod o alcohol yn parhau i gael ei yfed yng Nghymru ymhlith pob un o'r grwpiau oedran ac mae data Arolwg Iechyd Cymru yn dangos bod 40% o oedolion yn dweud eu bod wedi yfed mwy na'r canllawiau ar o leiaf un diwrnod yn ystod yr wythnos ddiwethaf yn 2014, gan gynnwys 24% a ddywedodd eu bod wedi goryfed mewn pyliau – sef yfed dwywaith yn fwy na'r canllawiau dyddiol.

108. Mae lefelau yfed wedi gostwng yn ddiweddar ymhlith pobl ifanc. Mae hwn yn arwydd cadarnhaol a gallai fod o ganlyniad i nifer o ffactorau, gan gynnwys gorfodi cyfreithiol gwell yn ogystal â ffactorau diwylliannol. Dengys data Ymddygiad Iechyd mewn Plant oedran Ysgol (HBSC) fod yfed ymhlith pobl ifanc yn parhau i beri pryder difrifol, gyda 17% o ddynion a 14% o fenywod rhwng 11 a 16 mlwydd oed yng Nghymru wedi yfed alcohol o leiaf unwaith yr wythnos yn 2009/10, sef y data diweddaraf sydd ar gael. Mae'r ffigurau hyn yn parhau i fod yn uwch na'r Alban, Lloegr ac Iwerddon.⁵⁸ Yn wir, dengys data o'r holl wledydd sy'n cymryd rhan yn HBSC yn Ewrop a Gogledd America fod glasoed Cymru o fewn clwstwr o wledydd ble y cofnodwyd eu bod yfed a meddwi yn eithaf aml.⁵⁹ Mae yfed pan fydd rhywun yn ifanc yn gysylltiedig â risgiau uchel o gamddefnyddio alcohol yn hwyrach yn ogystal ag ymddygiad peryglus ac effeithiau ar ddatblygiad yr ymennydd a datblygiad corfforol.⁶⁰ Mae'r data hwn yn dangos felly bod angen gwneud mwy i gyflymu'r gostyngiad yn faint y mae plant a phobl ifanc yn ei yfed, gan fod y lefelau hyn o yfed yn parhau i fod yn risg sylweddol i iechyd.

⁵⁷ Adran Iechyd, 'Responsibility Deal: monitoring the number of units sold', data 2013, Rhagfyr 2014

⁵⁸ Iechyd Cyhoeddus Cymru, 'Alcohol ac Iechyd yng Nghymru 2014', t9

⁵⁹ Currie et al. (2012). Social determinants of health and well-being among young people. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: International report from the 2009/10 survey. Swyddfa Ranbarthol Ewrop Sefydliad Iechyd y Byd.

⁶⁰ Adran Iechyd y DU, (2009) *Guidance on the Consumption of Alcohol by Children and Young People* – mae pennod 5 yn adolygu'r dystiolaeth

Patrymau Defnydd o Alcohol

109. Cyfran fach iawn o'r boblogaeth yw'r rhai sy'n yfed ar lefelau niweidiol a pheryglus fel y dangosir yn y tabl isod.⁶¹

	Cyfran o'r boblogaeth	Treuliant ar gyfartaledd (unedau / wythnos)	Gwariant ar gyfartaledd (£ / flwyddyn)
Ymwrthodwyr	16.0%	0	Amherthnasol
Yfwyr cymedrol	62.5%	5.5 uned	£310
Yfwyr mewn perygl (risg cynyddol)	15.8%	27.8 uned	£1,190
Yfwyr a niweidir (risg uchel)	5.7%	78.1 uned	£2,960

Tabl 2

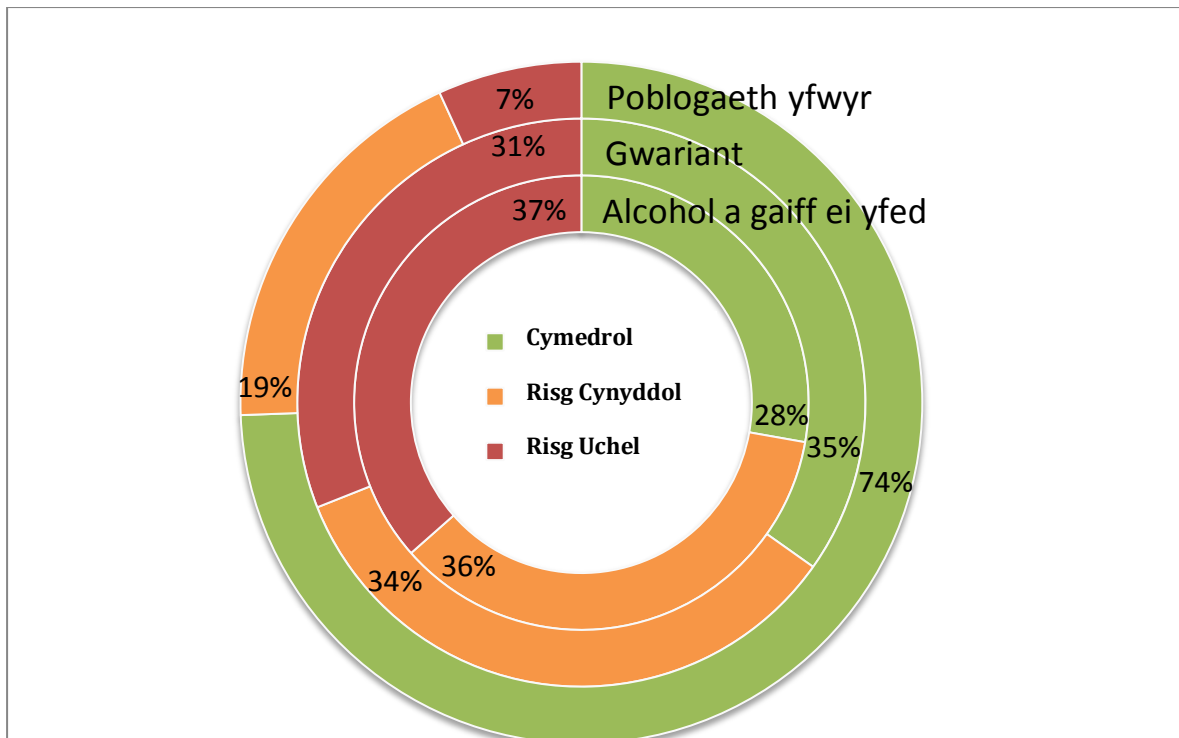
110. *Yfed peryglus* yw lefel o yfed sy'n debygol o arwain at niwed. Mae Sefydliad Iechyd y Byd yn amcangyfrif bod trothwy yfed alcohol peryglus yr wythnos rhwng 17.5 a 35 uned ar gyfer menywod a rhwng 35 a 52.5 uned ar gyfer dynion. Mae hyn rhywfaint yn wahanol i'r diffiniad a ddefnyddir ar gyfer "risg cynyddol" a ddefnyddir gan fodel Sheffield, sy'n 21-50 uned yr wythnos ar gyfer dynion a 14-35 ar gyfer menywod. Fodd bynnag, defnyddir term Sefydliad Iechyd y Byd trwy'r ddogfen er cysondeb.

111. *Yfed niweidiol* yw lefel yfed sy'n achosi niwed i iechyd. Mae Sefydliad Iechyd y Byd yn amcangyfrif bod trothwy yfed niweidiol yn fwy na 35 uned yr wythnos ar gyfer menywod a mwy na 52.5 uned yr wythnos ar gyfer dynion. Y categori cyfatebol a ddefnyddir gan Sheffield yw "yfwyr risg uchel", gyda'r un diffiniad ar gyfer menywod ond ei fod yn ystyried dynion sy'n yfed dros 50 uned yr wythnos yn risg uchel.

112. Ymysg y boblogaeth sy'n yfed (ac eithrio ymwrthodwyr), 26% sy'n yfwyr niweidiol ac yfwyr peryglus gyda'i gilydd, ond maent yn gyfrifol am 73% o'r holl alcohol sy'n cael ei yfed a 65% o'r holl wariant ar alcohol. Mae yfwyr niweidiol yn unig (7% o'r boblogaeth sy'n yfed) yn gyfrifol am 37% o'r alcohol a gaiff ei yfed a 31% o'r holl wariant.⁶²

⁶¹ Data o Fodel Sheffield ar gyfer Cymru, (2014) t13 – yn seiliedig ar y *General Lifestyle Survey*

⁶² Model Sheffield, Ffigur 4.10, t21

Ffigur 3: Cyfran o gyfanswm yr alcohol a gaiff ei yfed a gwariant yn ôl grŵp yfed⁶³

113. Mae hwn yn dangos pa mor bwysig yw polisi sy'n targedu'r grŵp hwn, gan fod cysylltiad cryf rhwng yfed ar y lefelau hyn â'r niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol a ddisgrifir isod.

Marwolaethau sy'n gysylltiedig ag Alcohol

114. Fel y soniwyd eisoes yn Rhan 1, roedd 467 o farwolaethau yn gysylltiedig ag alcohol yng Nghymru yn 2013, â'r mwyafrif ohonynt yn ddynion. Yng Nghymru, mae marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol yn seiliedig ar niferoedd cymharol fach ac maent yn amrywio o flwyddyn i flwyddyn, felly mae'n rhaid dehongli tueddiadau yn ofalus. Fodd bynnag, y darlun cyffredinol yw bod cyfradd marwolaethau ymysg dynion a menywod wedi bron â dyblu rhwng 1994 a 2008, gyda chyfraddau yn sefydlogi ers hynny, a'r ffigur wedi gostwng yn 2013 o'i gymharu â 2012 (467 o'i gymharu â 504, sy'n cymharu â 459 yn 2011, 494 yn 2010 a 493 yn 2009). Mae'r ffigurau 2013 yn dangos bod y gyfradd marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol ar gyfer dynion yn sylweddol uwch yng Nghymru nag yn Lloegr (20.7 fesul 100,000 o'i gymharu ag 17.8 fesul 100,000 o'r boblogaeth), ond roedd y bwch yn llai ar gyfer menywod (10.3 fesul 100,000 o'i gymharu ag 8.7 fesul 100,000 o'r boblogaeth).⁶⁴

115. Dengys y ffigurau hyn bod tueddiadau'n symud i'r cyfeiriad cywir dros y blynyddoedd diwethaf, ers i'r ffigurau gyrraedd eu lefel uchaf yn 2008. Gallai nifer o ffactorau fod yn gyfrifol am hyn, ond awgrymir bod y camau y mae Llywodraeth Cymru a'i phartneriaid yn eu cymryd yn cael effaith. Fodd bynnag, mae'r holl farwolaethau sy'n deillio o alcohol yn farwolaethau y gellid eu hosgoi, ac mae nifer cymharol uchel y marwolaethau fesul 100,000 o'r boblogaeth yn dangos bod angen camau pellach a chynnydd pellach ar frys.

⁶³ Model Sheffield (2014), Ffigur 4.10, t21

⁶⁴ Bwletin Ystadegol y Swyddfa Ystadegau Gwladol (11 Chwefror 2015) 'Alcohol-related Deaths in the United Kingdom, Registered in 2013'

Derbyniadau i'r ysbyty

116. Yn gyffredinol cynyddodd cyfraddau derbyniadau i'r ysbyty sy'n benodol i alcohol (h.y. y rhai sy'n gwbl gysylltiedig ag alcohol megis clefyd afu sy'n gysylltiedig ag alcohol neu orddos alcohol) o tua 400 fesul 100,000 o'r boblogaeth yn 2001-2002 i tua 500 fesul 100,000 o'r boblogaeth yn 2006-2007, ac maent wedi codi a gostwng o amgylch y lefel hon dros y blynyddoedd diwethaf.⁶⁵ Cafwyd tua 15,100 o dderbyniadau i'r ysbyty a oedd yn ymwneud ag alcohol yn 2012/13.⁶⁶

117. Dangosodd dadansoddiad gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru fod nifer y derbyniadau i'r ysbyty a oedd yn gysylltiedig ag alcohol yng Nghymru rhwng 1999-2009 (sy'n cynnwys cyflyrau sy'n llwyr o ganlyniad i yfed alcohol a'r cyflyrau hynny sy'n rhannol oherwydd alcohol) wedi cynyddu o tua 950 i tua 1400 fesul 100,000 o'r boblogaeth ar gyfer dynion ac o tua 560 i dros 800 fesul 100,000 o'r boblogaeth ar gyfer menywod, sef cynnydd o bron i 48% ar gyfer dynion a 44% ar gyfer fenywod.⁶⁷

Costau iechyd sy'n gysylltiedig ag alcohol

118. Mae'r Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth mewn Iechyd a Gofal ("NICE") yn dosbarthu niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol i dri chategori: costau gofal iechyd, costau troseddau ac ymddygiad gwrthgymdeithasol ac absenoldeb gweithwyr.⁶⁸ Mae'n anodd iawn amcangyfrif cyfanswm costau gofal iechyd (gan gynnwys, er enghraifft, derbyniadau i adrannau Damweiniau ac Achosion Brys a theithiau mewn ambiwlans) gan nad oes data dibynadwy na chyflawn ar gael. Fodd bynnag, cyfrifir nifer y derbyniadau i'r ysbyty ar gyfer cyflyrau y gellir eu priodoli'n llwyr neu'n rhannol i alcohol gan Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio ffractsiynau y gellir eu priodoli i alcohol ar gyfer amrywiaeth o gyflyrau, sy'n disgrifio cyfraniad achosol alcohol ar draws y boblogaeth (gweler tabl 3 isod).⁶⁹ Mae'n bosibl amcangyfrif cost y derbyniadau hyn i ysbytai i'r gwasanaeth iechyd yng Nghymru yn seiliedig ar gostau uned dangosol fesul derbyniad NICE, sy'n £1,690 ar gyfer pob derbyniad gofal iechyd y gellir ei briodoli'n llwyr i alcohol (e.e. meddwdod difrifol) a £2,330 ar gyfer derbyniadau y gellir eu priodoli'n rhannol i alcohol (e.e. clefyd gorbwysedd).⁷⁰

119. Mae data o Gymru yn dangos y bu mwy na 51,100 o dderbyniadau i'r ysbyty yn 2012/13⁷¹ a gellir priodoli 30% ohonynt yn gyfan gwbl i alcohol. Gan ddefnyddio'r costau fesul uned uchod, awgryma hyn fod £109.4 miliwn wedi'i wario yng Nghymru ar dderbyniadau y gellir eu priodoli'n rhannol neu'n llwyr i alcohol yn 2012/13.

120. Amcangyfrifiad ceidwadol iawn yw hwn, yn seiliedig ar gostau uned NICE (ac nid yw'r fethodoleg ar ei gyfer wedi'i chyhoeddi) er mwyn gallu cymharu amcangyfrifon costau â'r costau ar gyfer Lloegr a ddyfynnir mewn adroddiadau Llywodraeth y DU. Cyfrifodd

⁶⁵ Papur Gwyn Llywodraeth Cymru, Ymgynghoriadau ar Gynigion ar gyfer Bil Iechyd y Cyhoedd, Ebrill 2014; 26

⁶⁶ Rhaglen Camddefnyddio Sylweddau. Reading between the lines: the annual profile of substance misuse in Wales 2013-14. Llywodraeth Cymru; 2014.

⁶⁷ Alcohol ac Iechyd yng Nghymru. Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru; 2014.

⁶⁸ Alcohol-use disorders, preventing harmful drinking. Canllawiau Iechyd y Cyhoedd NICE. 2010; 24.

⁶⁹ Alcohol ac Iechyd yng Nghymru. Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru; 2014.

⁷⁰ Costing Report: Alcohol-use disorders, preventing harmful drinking. Canllawiau Iechyd y Cyhoedd NICE. 2010; t16;

⁷¹ Alcohol ac Iechyd yng Nghymru. Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru; 2014.

astudiaeth Prifysgol Sheffield⁷² gostau uned ar gyfer pob clefyd sy'n gysylltiedig ag alcohol (tabl 4.9 yn yr adroddiad), gan arwain at amcangyfrif llawer uwch.

Tabl 3: Derbyniadau y gellir eu priodoli i alcohol (yn seiliedig ar gyfnodau, mesurau eang) - y cyfanswm, y rhai y gellir eu priodoli'n llwyr a'r rhai y gellir eu priodoli'n rhannol

	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13
Pob derbyniad y gellir ei briodoli i alcohol	47,987	47,603	50,845	51,101	51,146
Derbyniadau y gellir eu priodoli'n llwyr i alcohol	15,086	14,872	15,662	15,688	15,240
Derbyniadau y gellir eu priodoli'n rhannol i alcohol	32,901	32,731	35,183	35,413	35,906

Ffynonellau: Lluniwyd y tabl gyda chymorth Iechyd Cyhoeddus Cymru

Niwed cymdeithasol ac economaidd

121. Mae cyfanswm yr alcohol sy'n cael ei yfed yn gysylltiedig â'r tebygolrwydd o niwed, felly gall goryfed hirdymor arwain at gynydd mewn niwed corfforol uniongyrchol, gan gynnwys damweiniau ac ymosodiadau, sy'n arwain at gostau ariannol sylweddol yn ogystal â chostau emosiynol.

122. Yn ogystal â'r niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol i yfwyr a nodir uchod, gallai'r rhai sy'n goryfed alcohol achosi niwed i eraill. Mae'r niwed anuniongyrchol hwn yn gost na ellir ei holrhain yn uniongyrchol i'r defnyddiwr, gan effeithio, er enghraifft, ar blant rhieni sydd â phroblemau alcohol, aelodau o'r teulu, gofalwyr, teithwyr a laddwyd neu a anafwyd gan yrwyr dan ddylanwad alcohol a gweithwyr gofal iechyd proffesiynol. Mae model Prifysgol Sheffield yn amcangyfrif bod alcohol yn costio £15.3 biliwn i'r gymdeithas dros 20 mlynedd,⁷³ sy'n cynnwys costau iechyd,⁷⁴ costau sy'n gysylltiedig â throseddau a chost absenoldeb o'r gweithle. Dyma enghreifftiau eraill o niwed anuniongyrchol:⁷⁵

- costau i sefydliadau drwy iechyd gwael neu droseddu ymhlith eu gweithlu;
- diweithdra neu gyflogadwyedd isel defnyddwyr a'r effaith ar eu teuluoedd a'r gost i'r wladwriaeth;

⁷²<http://gov.wales/statistics-and-research/research-likely-impact-public-attitudes-towards-minimum-unit-price-alcohol/?skip=1&lang=cy>

⁷³Model Sheffield (2014) Tabl 5.14, t71. Mae'r astudiaeth yn cynnwys methodoleg ar gyfer y data a ddefnyddir yn y categorïau cost hyn

⁷⁴Gan gynnwys QALY a werthuswyd ar £60,000 yn unol â chanllawiau'r Swyddfa Gartref

⁷⁵Panel Cyngori ar Gamddefnyddio Sylweddau (2014), *Minimum Unit Pricing: A Review of its Potential in a Welsh Context* (gweler hwn i gael mwy o gyfeiriadau)

- gweithgarwch rhywiol peryglus, a allai effeithio ar iechyd rhywiol unigolion a'u partneriaid, gan arwain weithiau at heintiau a drosglwyddir yn rhywiol a beichiogrwydd heb ei gynllunio; a
- mae cysylltiad rhwng menywod beichiog sy'n yfed swm cymharol fach o alcohol â phwysau geni isel ymhlith babanod; ac mae menywod beichiog sy'n yfed mwy yn peri risg cynyddol o syndrom alcohol ffetws sy'n arwain at anffurfiadau corfforol a namau o ran twf.

123. Mae'r costau hyn yn fwy na'r tua £10 biliwn a godir mewn refeniw drwy dollau alcohol yn y DU gyfan.⁷⁶

Modelu Economaidd

124. Mae'r dystiolaeth a amlinellir yn Rhan 1 yn dangos mai fforddiadwyedd yw un o'r ffactorau sy'n ysgogi pobl i yfed mwy, ac yn amlygu'r prif resymau dros ddefnyddio mesur polisi sy'n seiliedig ar y boblogaeth. Barn Llywodraeth Cymru yw bod isafbris uned ar gyfer alcohol yn gynnig polisi allweddol er mwyn mynd i'r afael â'r niwed i iechyd sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio alcohol. Mae model Prifysgol Sheffield yn dangos cysylltiad cryf a chyson rhwng pris alcohol a'r galw am alcohol. Mae'r model hefyd yn dangos cysylltiad cryf a chyson rhwng cynnydd mewn prisiau, llai o alcohol yn cael ei yfed a gostyngiad dilynol mewn niwed iechyd cronig ac aciwt.

125. Mae isafbris uned yn fesur o'r boblogaeth a fydd yn lleihau lefel grynsrwyth yr alcohol sy'n cael ei yfed ac felly'n lleihau risg y boblogaeth gyfan o niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol,⁷⁷ yn benodol mae'n targedu'r yfwyr hynny sy'n achosi'r niwed mwyaf iddynt eu hunain a'r gymdeithas. Mae hyn gan ei fod yn targedu cynnydd mewn prisiau ar gyfer alcohol rhad, sy'n cael ei brynu fwy gan yfwyr niweidiol nag yfwyr cymedrol, fel y gwelwyd mewn astudiaethau eraill hefyd.⁷⁸ Dengys tystiolaeth hefyd fod alcohol rhatach yn ddeniadol i bobl ifanc.⁷⁹ Nod y polisi yw lleihau'r niwed i yfwyr niweidiol ac yfwyr ifanc (pa un a ydynt mewn cysylltiad â gwasanaethau cyfredol neu beidio); fodd bynnag mae'n werth nodi hefyd y bydd yr economi yn debygol o elwa drwy weld gostyngiad mewn diwrnodau salwch ar gyfer yfwyr ym mhob categori, a rhagwelir y gallai effaith cynnydd mewn prisiau fod o fantais i'r diwydiant alcohol yn gyffredinol, gan y gallai'r cynnydd mewn prisiau wrthbwysu'r gostyngiad a ragwelir mewn cyfanswm y gwerthiant, gan arwain at gynnydd mewn refeniw yn gyffredinol.

126. Mae model Prifysgol Sheffield yn cyfrifo effaith bosibl polisiâu isafbris uned a bennir yn 35c i 70c, yn ogystal â chymharu effaith gwaharddiad ar werthu alcohol islaw pris ei gost. Pe bai'r isafbris uned yn 50c, amcangyfrifir y byddai gostyngiad o 4% fesul pen yn yr alcohol a yfir gan y boblogaeth gyffredinol. Yn nhermau absoliwt, mae hyn yn gyfwerth â gostyngiad blyneddol o 30.2 uned y flwyddyn i bob yfwr. Wrth osod yr isafbris uned ar lefelau is, mae'r model yn dangos mai effaith gymharol fach y byddai'r lefelau hyn yn ei chael, gyda'r effeithiolrwydd yn cynyddu'n glir pan fydd y pris yn uwch na 45c yr uned (45c = gostyngiad o 2.6% yn yr alcohol a yfir, 50c = gostyngiad o 5.6%).

⁷⁶ Institute for Alcohol Studies, 'Alcohol pricing factsheet', Ebrill 2014

⁷⁷ Canllawiau iechyd y cyhoedd NICE 24 (Mehefin 2010), 'Alcohol-use disorders: preventing harmful drinking'

⁷⁸ Crawford et al., (2012), 'Relationship Between Price Paid for Off-Trade Alcohol, Alcohol Consumption and Income in England: A Cross-Sectional Survey' *Alcohol and Alcoholism* 47:6, tudalennau 738-742

⁷⁹ Booth, A. et al. (2008) *Independent Review of the Effects of Alcohol Pricing and promotion Part A: Systematic Reviews*, Sheffield: Prifysgol Sheffield http://www.sheffield.ac.uk/polopoly_fs/1.95617!/file/PartA.pdf

127. Amcangyfrifir bod gostyngiadau sylweddol mewn niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol yn sgil pob un o'r polisiau sy'n cael eu modelu, ac amcangyfrifir gostyngiad o 53 yn nifer y marwolaethau a gostyngiad o 1,400 yn nifer y derbyniadau i ysbytai pan fydd isafbris uned yn 50c.

128. Yn achos pob un o'r polisiau a fodelir, amcangyfrifir bod mwy o ostyngiad yn nifer y marwolaethau a'r derbyniadau i ysbytai fesul 100,000 o yfwyr sydd mewn tlodi, o'i gymharu â'r rhai nad ydynt mewn tlodi (e.e. 5 yn llai o farwolaethau a 120 yn llai o dderbyniadau i ysbytai am bob 100,000 o yfwyr sydd mewn tlodi pan fydd isafbris uned yn 50c o'i gymharu â 2 yn llai o farwolaethau a 50 yn llai o dderbyniadau i ysbytai am bob 100,000 o yfwyr nad ydynt mewn tlodi).

129. Er bod rhai cyfyngiadau cynhenid gyda modelu sydd, o anghenraid, wedi ei seilio ar amcangyfrifon ac ymddygiad disgwylledig, dangoswyd bod proses Model Prifysgol Sheffield yn broses gadarn, sy'n defnyddio tybiaethau ceidwadol.⁸⁰ Mae'n defnyddio data sy'n benodol i Gymru, ac yn rhan o'i ddull cytbwys, yn cynnwys asesiad o effaith lleihad yn yr alcohol a gaiff ei yfed ar effaith amddiffynnol alcohol ar gyfer rhai cyflyrau penodol.⁸¹

130. Mae dull ymchwilwyr Prifysgol Sheffield wedi ei gefnogi gan economyddion iechyd arweiniol ac arbenigwyr yn y maes alcohol, gydag erthyglau a adolygwyd gan gymheiriaid yn ymddangos mewn nifer o gyhoeddiadau, gan gynnwys *Addiction*.⁸² Fe'i cefnogwyd gan y *Lancet*, sy'n ei ystyried yn dystiolaeth gadarn ar gyfer ymyrraeth gan lywodraeth.⁸³ Mae'r Sefydliad Astudiaethau Cyllid wedi beirniadu rhai elfennau ar isafbris uned (yn bennaf, bod y cynnydd mewn refeniw yn cael ei gadw gan y diwydiant, yn hytrach na bod refeniw'r dreth yn mynd i'r lywodraeth). Fodd bynnag, daeth i'r casgliad y byddai isafbris uned yn arwain at ostyngiadau sylweddol yn yr alcohol a brynir a'i fod yn effeithiol o ran targedu'r aelwydydd sydd fwyaf tebygol o ddioddef o (neu achosi) niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol.⁸⁴

131. Comisiynodd cwmni bragu SABMiller adroddiad "*Minimum Alcohol Pricing: A targeted measure?*" gan y Centre for Economics and Business Research Ltd (CEBR), ym mis Mehefin 2009 (wedi'i ddiweddarau ym mis Awst 2010 ar ôl cyhoeddi'r ail fersiwn o Fodel Sheffield).⁸⁵ Nid oedd yr adroddiad yn cynnwys unrhyw dystiolaeth newydd ond roedd yn adolygu gwaith Prifysgol Sheffield. Nid yw adroddiad CEBR yn gwadu'r cysylltiad rhwng pris alcohol a'r alcohol a yfir – na'r cysylltiad rhwng yr alcohol a yfir a niwed - ond mae'n cwestiynu darganfyddiad Prifysgol Sheffield bod yfwyr niweidiol yn fwy ymatebol i newid mewn prisiau alcohol nag yfwyr cymedrol, sef beirniadaeth a godwyd hefyd gan Sefydliad Adam Smith.⁸⁶

⁸⁰ Model Sheffield, t83

⁸¹ Model Sheffield (2014), Tabl 4.6, t32 a 5.6, t61

⁸² Meier, P.S., Brennan, A., a Purshouse, R. (2010) *Policy Options for Alcohol Price Regulation: The Importance of Modelling Population Heterogeneity*, *Addiction*, Cyfrol 105, Rhifyn 3, tudalennau 383-393

⁸³ Purshouse, R. et al (2010) *Estimated effect of alcohol pricing policies on health and health economic outcomes in England: an epidemiological model*, *The Lancet*, 375 (9723), tt.1355-64

⁸⁴ R. Griffith, A. Leicester ac M. O'Connell, (Mawrth 2013), *Price-based measures to reduce alcohol consumption*, Nodyn Briffio IFS BN138, t17

⁸⁵ Centre for Economics and Business Research Ltd (2009) *Minimum Alcohol Pricing: A targeted measure?* London: Centre for Economics and Business Research Ltd

⁸⁶ J. Duffy a C. Snowdon (2012), 'The Minimal Evidence Minimum Pricing: The fatal flaws in the Sheffield Alcohol Policy Model', *Adam Smith Research Trust*

132. Mae tîm Sheffield yn dadlau bod defnydd CEBR o amcangyfrifon amgen o ymatebolrwydd y rhai sy'n yfed alcohol i newidiadau mewn prisiau yn or-symbl, ac nad ydynt yn cynnwys dadansoddiadau manwl o'r math o gynnyrch nac o ymddygiad yr yfwyr, gan gynnwys tueddiad yfwyr trwm i ddewis cynhyrchion rhatach. Mae model Prifysgol Sheffield, ar y llaw arall, yn dibynnu ar fatrics cymhleth o elastigedd a thrawslastigedd y galw (*own-price and cross-price elasticity*, sef ymatebolrwydd i gynnydd ym mhpris cynnyrch ac effaith newid mewn ymddygiad) i wahanol gategoriâu o ddioddydd, wedi eu gwahanu ar gyfer yfwyr cymedrol ac yfwyr niweidiol/perylus.⁸⁷ Er mwyn ateb y dadleuon ynghylch ymatebolrwydd yfwyr trymach, cynhaliodd tîm Prifysgol Sheffield ddadansoddiad sensitifrwydd a oedd yn tybio bod yfwyr niweidiol draean yn llai ymatebol nag yfwyr cymedrol (sy'n annhebygol o fod yn wir). Er bod hyn yn arwain at amcangyfrifon ychydig is o ran effeithiolrwydd isafbris uned o 50c, mae'n dangos gostyngiad mwy yn yr alcohol a yfir gan yfwyr niweidiol gan eu bod yn yfed mwy o'r math o alcohol y mae polisïau isafbris yn effeithio arno. (Ystyrir y cwestiwn hwn yn fwy manwl yn yr asesiad o'r gystadleuaeth, tudalen 65).

133. Mae astudiaethau eraill hefyd wedi canfod mai yfwyr cymedrol, mewn grwpiau incwm is neu incwm uwch, sydd lleiaf tebygol o brynu alcohol rhad.⁸⁸ Yfwyr trymach, yn hytrach nag yfwyr incwm isel, sy'n talu llai fesul uned, ac felly mae'r risg y byddai isafbris uned yn anafanteisiol i yfwyr cymedrol ar incwm is wedi ei orbwysleisio.⁸⁹

134. Mae Llywodraeth Cymru o'r farn bod sylfaen dystiolaeth gadarn dros newid deddfwriaethol, yn seiliedig ar fodel Prifysgol Sheffield, wedi'i hategu gan y dadansoddiad o effaith prisio ar yfed mewn gwledydd eraill, fel y nodwyd uchod.

Materion trawsffiniol

135. Cydnabyddir y gallai gweithredu gwahanol ddeddfwriaeth yng Nghymru a Lloegr, o ganlyniad i gyflwyno isafbris uned yng Nghymru, gael effaith fach ar ymddygiad prynu, ond disgwylir mai newidiadau bach iawn fydd y rhain.

136. Fel y soniwyd eisoes, mae isafbris uned yn fesur poblogaeth, sydd â'r nod o ostwng risg y boblogaeth gyfan o'r niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol. Mae mesurau poblogaeth yn ddewisach gan eu bod yn helpu'r rhai nad ydynt mewn cysylltiad â gwasanaethau arbenigol, a'r rhai sydd wedi eu hadnabod yn bobl y mae angen iddynt yfed llai o alcohol fel ei gilydd, trwy greu amgylchedd sy'n cefnogi yfed mewn ffordd sy'n peri risg is.⁹⁰ Byddai prynu alcohol yn Lloegr yn golygu cost o ran amser a theithio (e.e. petrol a dibrisiant) i'r rhan fwyaf o boblogaeth Cymru. Mae'r gost hon yn debygol o orbwyso unrhyw arbedion a wnaed ar bris yr alcohol.⁹¹ Mae isafbris uned hefyd yn targedu'r gyfran fechan o yfwyr sy'n yfed swm

⁸⁷ Meng Y, Brennan A, Purshouse R, Hill-McManus D, Angus C, Holmes J, et al. *Estimation of own and cross price elasticities of alcohol demand in the UK-A pseudo-panel approach using the Living Costs and Food Survey 2001-2009*. J Health Econ [Internet]. 2014 Mawrth; 34:96–103. Ar gael yn: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167629613001835>

⁸⁸ Ludbrook et al., (2012), 'Tackling alcohol misuse', Applied Health Economics and Health Policy, Ionawr 2012, Cyfrol 10, Rhifyn 1, tudalennau 51-63

⁸⁹ Crawford et al., (2012), 'Relationship Between Price Paid for Off-Trade Alcohol, Alcohol Consumption and Income in England: A Cross-Sectional Survey' *Alcohol and Alcoholism* 47:6, tt 738-742

⁹⁰ Canllaw iechyd cyhoeddus NICE 24 (Mehefin 2010), 'Alcohol-use disorders: preventing harmful drinking'

⁹¹ Pan oedd achosion o brynu dros y ffin yn broblem yng Ngogledd Iwerddon, y rheswm oedd y prisiau gwahaniaethol o ganlyniad i'r Ewro gwan, ac roedd alcohol yn ffactor fechan - gwariwyd cyfartaledd o €286m a

niweidiol neu beryglus o alcohol, a allai fod yn prynu alcohol yn aml i'w yfed ar unwaith. Byddai hyn yn lleihau'r cymhelliant i deithio yn bellach nag y byddent fel arfer er mwyn osgoi gorfod talu mwy am eu halcohol o ganlyniad i isafbris uned.

137. Fodd bynnag, mae'n bosibl y byddai effaith ar fanwerthwyr yn ardal y Gororau lle gallai'r boblogaeth gyffredinol ddewis teithio rhywfaint yn bellach i siopa er mwyn manteisio ar brisiau alcohol Lloegr. Er mwyn monitro effaith bosibl isafbris uned yn yr ardaloedd hyn, rydym wedi dadansoddi'r cyfanswm sy'n cael ei wario ar fwyd a diod, gan gynnwys alcohol, mewn siopau yn ardaloedd ffiniol Lloegr ar gardiau credyd sydd wedi eu cofrestru yng Nghymru. Y swm ar hyn o bryd yw £44.4 miliwn ar fwyd a diod y flwyddyn, sef 4.91% o'r cyfanswm,⁹² sy'n dangos bod siopa dros y ffin yn digwydd yn barod i'r rhai sy'n byw yn agos at y ffin (gweler y drafodaeth ychwanegol ar y mater hwn yn yr Asesiad o'r Gystadleuaeth.) Er bod hyn yn awgrymu y bydd grŵp bychan na fyddant yn cael eu heffeithio gan isafbris uned am eu bod yn prynu alcohol yn Lloegr eisoes, gan fod hwn yn fesur o'r boblogaeth nid yw hyn yn risg i effeithiolrwydd y mesur yn ei gyfanrwydd. Trwy olrhain y data gardiau credyd hwn yn y dyfodol, gallwn gymharu effaith cyflwyno isafbris uned.

138. Mae'r materion trawsffiniol hyn wedi'u lliniaru ymhellach gan y ffaith nad yw'r rhan fwyaf o'r boblogaeth sy'n cael ei thargedu gan isafbris uned yn byw'n agos at y ffin. Dengys ffigur 1 mai ychydig iawn o ardaloedd y Gororau sydd â chrynhoad uchel o bobl sy'n yfwyr trwm (yfwyr mewn pyliau). Yn ôl ffigurau 2011-12, o bob un o'r ardaloedd awdurdodau lleol sydd ar y ffin â Lloegr, dim ond Sir y Fflint sydd â chyfran o yfwyr trwm iawn (15.9%) uwchlaw'r cyfartaledd i Gymru (14.9%).⁹³ Mae lechyd Cyhoeddus Cymru yn seilio'r cyfrannau hyn ar arolygon ffordd o fyw sy'n canolbwyntio ar nifer yr unedau o alcohol a yfir ar y diwrnod mwyaf o yfed yn ystod yr wythnos ddiwethaf. Er bod hyn yn wahanol i'r diffiniad a ddefnyddir gan fodel Prifysgol Sheffield, ac a ddilynir mewn rhannau eraill o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn, mae yfed mewn pyliau yn gysylltiedig â nifer o niweidiau sy'n gysylltiedig ag alcohol.

dim ond €32m o hyn a wariwyd ar alcohol -

http://www.cso.ie/releasespublications/documents/labour_market/2009/qnhs_xborder0209.pdf

⁹² Experian, Measuring Cross Border Grocery Spend Between Wales and England Using Anonymized Card Data, Ionawr 2015

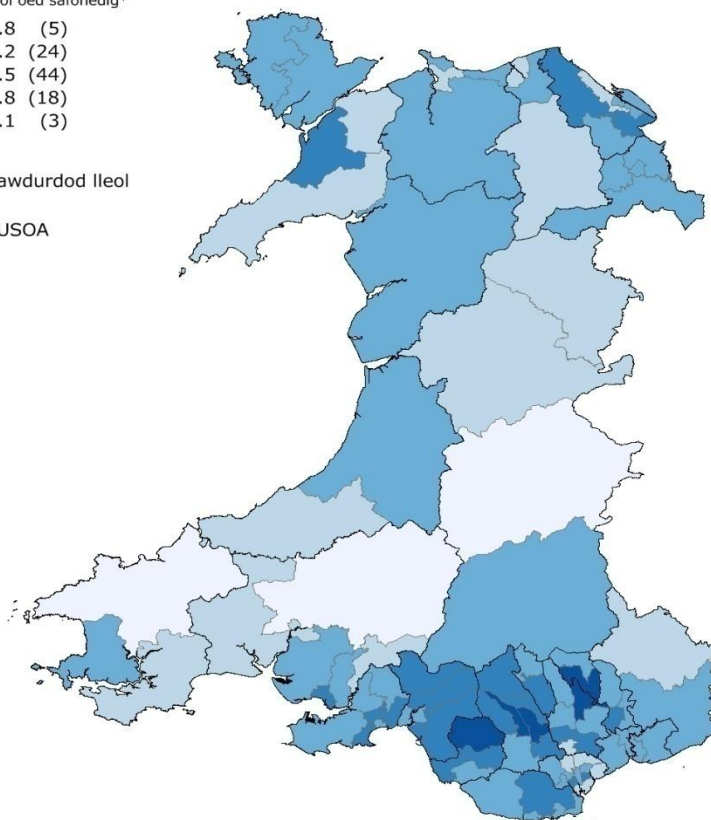
⁹³ Alcohol ac lechyd yng Nghymru 2014, Arsyllfa lechyd Cyhoeddus Cymru, crynodeb BIP Betsi Cadwaladr, tt7-8

Canran yr oedolion sy'n dweud eu bod yn yfed yn drwm iawn (dynion dros 12 uned, menywod dros 9 uned) ar y diwrnod yr yfwyd fwyaf yn ystod yr wythnos ddiwethaf, Cymru, 2008-12
USOA, canran yn ôl oed safonedig*

19.2 i 21.8	(5)
16.5 i <19.2	(24)
13.8 i <16.5	(44)
11.1 i <13.8	(18)
8.4 i <11.1	(3)

Ffin awdurdod lleol

Ffin USOA

* Gan ddefnyddio pwysoliadau wedi'u cyfuno o Boblogaeth Safonol Ewrop 2013

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio WHS (LIC)
© Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2014, Arolwg Ordians 1000044810

Ffigur 4: Map o yfwyr trwm iawn, Cymru⁹⁴

139. Bydd angen i fusnesau ar-lein a busnesau symudol sydd wedi'u trwyddedu y tu allan i Gymru sicrhau eu bod yn codi tâl sy'n unol â'r isafbris uned pan fyddant yn cyflenwi i gwsmeriaid yng Nghymru. Ni fydd busnesau symudol ac ar-lein a drwyddedir yn Lloegr wedi'u heffeithio gan y ddeddfwriaeth wrth gyflenwi alcohol gwsmeriaid yng Nghymru a Lloegr.

140. Mae'r dystiolaeth yn dangos bod yfwyr peryglus a niweidiol, sef y rhai a dargedir yn bennaf gan isafbris alcohol, yn fwy tebygol o brynu alcohol mewn archfarchnadoedd/siopau groser lleol yn hytrach nag ar-lein.⁹⁵ Felly ystyrir bod y risg bod hyn yn effeithio ar amcan cyffredinol y polisi yn isel ar hyn o bryd.

141. Er y gallai'r materion trawsffiniol hyn gyfyngu ar yr effaith ar ychydig o unigolion, nid ydym yn rhagweld unrhyw effaith sylweddol ar y gostyngiad rhagamcanol yn y niferoedd sy'n yfed alcohol a'r gostyngiad o ran niwed (iechyd a chost).

⁹⁴ Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, Alcohol ac Iechyd yng Nghymru 2014, Proffil Cymru, t17

⁹⁵ Black, H., Gill, J. a Chick, J. (2011), 'The price of a drink: levels of consumption and price paid per unit of alcohol by Edinburgh's ill drinkers with a comparison to wider alcohol sales in Scotland'. *Addiction*, 106: 729-736.

142. Roedd rhai ymatebion i ymgynghoriad Papur Gwyn Iechyd y Cyhoedd wedi sôn am ganlyniad anfwriadol posibl i isafbris uned, sef risg o gynnydd mewn alcohol anghyfreithlon (wedi ei ddwyn, ei fragu gartref neu alcohol ffug). Nid yw Llywodraeth Cymru o'r farn bod y dadgyfansoddiad yn debygol o fod yn ddigon i gymell y mathau hyn o weithgareddau, nad ydynt yn broblem sylweddol ar hyn o bryd yng Nghymru. Hyd yn oed ymhlith yfwyr 'dibynnol', mae astudiaeth ddiweddar wedi awgrymu mai'n anaml iawn y mae yfwyr trwm iawn (198 o unedau'r wythnos ar gyfartaledd) yn cael alcohol trwy'r dulliau hyn, a dim ond newid sylweddol mewn hunangysyniad ymhlith y boblogaeth hon a fyddai'n newid yr ymddygiad hwn.⁹⁶ Ystyrir y risg o hyn yn isel felly; ond byddwn yn parhau i'w adolygu.

⁹⁶ Black, H., Gill, J. a Chick, J. (2011), 'The price of a drink: levels of consumption and price paid per unit of alcohol by Edinburgh's ill drinkers with a comparison to wider alcohol sales in Scotland'. *Addiction*, 106: 735

ARFARNIAD O'R OPSIYNAU

143. Mae swyddogion wedi ystyried tri opsiwn er mwyn cyflawni nod ddatganedig Llywodraeth Cymru o ostwng y lefel o alcohol a gaiff ei yfed er mwyn gwella iechyd y cyhoedd.

Opsiwn 1 – Gwneud Dim

Opsiwn 2 – Cryfhau'r ymagwedd bolisi bresennol; neu

Opsiwn 3 – Cyflwyno isafbris uned ar gyfer alcohol sy'n cael ei werthu neu ei gyflenwi yng Nghymru

Opsiwn 1 – Gwneud Dim

Disgrifiad

144. O dan yr opsiwn hwn, byddai'r ymagwedd gyfredol at leihau'r niwed a achosir gan gamddefnyddio alcohol yn cael ei chynnal, sef gweithredu'r camau a nodir yn Strategaeth Camddefnyddio Sylweddau 'Gweithio Gyda'n Gilydd i Leihau Niwed' a'i Gynllun Darparu 2013-15 ategol. Mae hyn yn cwmpasu rhai camau anneddfwriaethol o atal niwed a nodir yn Rhan 1, gan gynnwys rhaglen addysg, llinell gymorth ac ymgyrch wybodaeth i'r cyhoedd; cymorth i bobl sy'n camddefnyddio alcohol, gan gynnwys rhaglenni triniaeth, gwasanaethau cofleidiol a chymorth i chwilio am waith; camau i amddiffyn teuluoedd, gan ddarparu cymorth i blant, gofawyr a rhieni. Mae hefyd yn cynnwys mynd i'r afael ag argaeledd anaddas o alcohol a throseddu ac anhrefn cysylltiedig trwy ddarparu cyngor a chymorth i Bartneriaethau Diogelwch Cymunedol ac awdurdodau trwyddedu.

145. Cynigir Opsiwn 1 fel llinell sylfaen i'w chymharu â buddion posibl cryfhau'r ymagwedd gyfredol neu gyflwyno isafbris uned.

146. Mae'r lefel o alcohol a gaiff ei yfed yn y DU wedi mwy na dyblu ers 1950.⁹⁷ Er bod lefelau wedi gostwng yn ddiweddar, mae data Arolwg Iechyd Cymru yn dangos bod 42% o oedolion wedi nodi eu bod yn yfed mwy o alcohol na'r hyn a argymhellir yn ddyddiol ar o leiaf un diwrnod yn ystod yr wythnos ddiwethaf yn 2014. Fel y nodir uchod, mae hyn yn cael effaith sylweddol ar iechyd yng Nghymru, sy'n achosi nifer fawr o farwolaethau y gellid eu hosgoi.

147. Cyflwynodd Llywodraeth y DU waharddiad ar werthu alcohol islaw lefel y tollau alcohol neu ar bris y cynnyrch a threth ar werth yng Nghymru a Lloegr ar 28 Mai 2014. Mae'r gwaharddiad yn amod trwyddedu newydd â Chod Ymarfer Gorfodol yn cyd-fynd ag ef, ac mae'n golygu bod can o lager cryfder arferol yn costio o leiaf 40c, a photel arferol o fodca yn costio o leiaf £8.89.

⁹⁷Ffynhonnell: Alcohol Misuse: tackling the UK epidemic: British Medical Association Boards of Science. Cymdeithas Feddygol Prydain: Chwefror 2008.

148. Nod y gwaharddiad yw atal busnesau rhag gwerthu alcohol ar brisiau sydd wedi eu gostwng yn sylweddol iawn, a lleihau lefelau o yfed gormodol a'i effaith ar droseddu sy'n gysylltiedig ag alcohol a niwed i iechyd. Mae'n atal gwerthwyr rhag gwerthu alcohol yn rhatach na chost y dreth sy'n daladwy ar y cynnyrch. Gallai peidio â chydymffurfio â'r gwaharddiad arwain at ddedfryd o 6 mis o garchar a/neu ddirwy o £20,000.

149. Mae model Sheffield yn awgrymu mai effaith fach iawn y bydd y gwaharddiad ar werthu islaw cost yr alcohol yng Nghymru a Lloegr yn ei chael ar faint o alcohol a gaiff ei yfed a'r niwed i iechyd. Yn ôl model Sheffield, o'i gymhwyso i Gymru, mae'r polisi yn effeithio ar y ddiod rataf un yn unig, a bydd cynnydd o 0.1 y cant ym mhris cyfartalog yr alcohol sy'n cael ei werthu gan archfarchnadoedd. O ran yr effaith ar niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol ar draws y DU gyfan, amcangyfrifir y bydd yn arwain at ostyngiad o ryw 15 o farwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol y flwyddyn, 500 o dderbyniadau i ysbytai a 900 o droseddau sy'n gysylltiedig ag alcohol. O ystyried yr effaith isel ar bris ac ar lefel yr alcohol a gaiff ei yfed, amcangyfrifir y bydd effaith y polisi hwn ar ganlyniadau iechyd yng Nghymru yn isel, gyda 23 yn llai o dderbyniadau ysbyty yn yr 20fed flwyddyn.⁹⁸

Costau

150. Byddai cyllideb gyfredol Llywodraeth Cymru ar gyfer rhaglenni camddefnyddio sylweddau yn cael ei chynnal, ond er na fyddai unrhyw gostau newydd i Lywodraeth Cymru yn sgil yr opsiwn hwn i ddechrau, byddai cynnydd mewn costau dros amser os yw'r niwed sy'n deillio o yfed gormod o alcohol yn parhau. Tua £109 miliwn oedd y gost i'r GIG yng Nghymru yn 2012/13 ar gyfer derbyniadau i ysbytai sy'n gysylltiedig ag alcohol yn unig, yn ogystal â chostau economaidd a chymdeithasol i unigolion, cymunedau a theuluoedd. Byddai'r un adnoddau yn parhau i gael eu rhoi i gomisiynwyr a darparwyr ac mae'n bosibl y byddai angen eu cynyddu er mwyn ymateb i'r cynnydd mewn costau iechyd.

151. Er bod tystiolaeth yn awgrymu bod lefel yr alcohol a gaiff ei yfed yn gyffredinol yn gostwng,⁹⁹ mae yfed peryglus a niweidiol yn parhau i fod yn risg sylweddol i iechyd. Yn ogystal â hyn, gallai'r ffaith bod alcohol yn dod yn fwyfwy fforddiadwy arafu'r tueddiad o leihau'r lefel o alcohol a gaiff ei yfed; gallai gwneud dim felly ganiatáu i'r ffactor hwn sy'n atal cynnydd barhau. Mae model Sheffield yn amcangyfrif y bydd y gost gyffredinol i gymdeithas o ganlyniad i gamddefnyddio alcohol yn £15.3 biliwn dros 20 mlynedd, a'r llywodraeth fydd yn ysgwyddo £8.2 biliwn o hyn mewn costau sy'n ymwneud ag iechyd a throseddu, a £7.1 biliwn yw'r costau iechyd i ddefnyddwyr (Blynnyddoedd Oes wedi'u Haddasu yn ôl Ansawdd).¹⁰⁰ Rhagwelir mai 0.1% yn unig o leihad yn y cyfanswm hwn y bydd y gwaharddiad ar werthu alcohol islaw'r gost yn ei gyflawni. Mae Llywodraeth Cymru o'r farn felly bod y costau hirdymor o beidio â chymryd mwy o gamau i amddiffyn unigolion rhag niwed y gellid ei osgoi, sef marwolaethau ac afiechyd sy'n gysylltiedig ag alcohol, yn rhy uchel.

152. Ni fyddai unrhyw gostau ychwanegol i awdurdodau lleol nac adrannau safonau masnachu o ganlyniad i'r opsiwn hwn.

⁹⁸ Model Sheffield, Tabl 5.6, t61,

⁹⁹ *Alcohol ac Iechyd yng Nghymru 2014*, Iechyd Cyhoeddus Cymru

¹⁰⁰ Model Sheffield, Tabl 5.14 t71,

153. Ni fyddai unrhyw gostau ychwanegol i fanwerthwyr o ganlyniad i'r opsiwn hwn.

Manteision

154. Yr unig fudd posibl o wneud dim fyddai arbed costau cychwynnol, gan fod yr opsiynau eraill yn cynnwys costau gweithredu i drethdalwyr a manwerthwyr, yn ogystal â chostau i ddefnyddwyr. Rhagwelir y bydd y gwaharddiad ar werthu islaw cost (a weithredwyd ym mis Mai 2014 fel gwaharddiad ar werthu alcohol am lai o arian na chost y tollau a'r TAW sy'n daladwy ar y tollau hynny) yn cael effaith fach iawn ar faint o alcohol a gaiff ei yfed a'r niwed cysylltiedig, gyda gostyngiad o 0.1% mewn marwolaethau, ac arbediad o £9 miliwn y flwyddyn o ran costau i gymdeithas (allan o gyfanswm o £15.3 biliwn dros 20 mlynedd).¹⁰¹

Opsiwn 2 - Cryfhau'r ymagwedd bolisi bresennol

Disgrifiad

155. Byddai'r opsiwn hwn yn parhau â'r camau sydd wedi eu nodi yn y Strategaeth Camddefnyddio Sylweddau 'Gweithio Gyda'n Gilydd i Leihau Niwed' a Chynllun Cyflawni 2013-15, ond yn cryfhau'r pwyslais ar raglenni i fynd i'r afael â chamddefnyddio alcohol. Byddai angen ail-neilltuo adnoddau o agweddau eraill ar y gyllideb camddefnyddio sylweddau, a byddai effaith ar raglenni i ymdrin â chamddefnyddio cyffuriau cyfreithiol ac anghyfreithlon oherwydd y cyfyngiadau cyffredinol ar y gyllideb. Gallai hyn arwain at gynydd mewn amserau aros i gleientiaid sy'n defnyddio triniaeth opioid cyfnewid neu ymyriadau seicogymdeithasol, sy'n eill dau yn hanfodol i atal a lleihau marwolaethau sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio cyffuriau. Byddai trosglwyddo adnoddau hefyd yn cymryd amser gan na fyddai modd ail-neilltuo unrhyw adnoddau tan fod y cylchoedd comisiynu presennol wedi dod i ben.

156. Mae'r strategaeth bresennol yn cynnwys pedair rhan i'r ymagwedd o leihau niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol, fel y nodir yn Opsiwn 1. I gynyddu gwaith yn y meysydd hyn, byddem yn canolbwyntio mwy o ymdrech ac adnoddau tuag at leihau niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol, trwy'r Gronfa Weithredu ar Gamddefnyddio Sylweddau. Byddai hyn yn cynnwys ymestyn camau yn y Cynllun Cyflawni presennol, er enghraifft rhaglenni i ddylanwadu ar agweddau at alcohol, yn enwedig ynglŷn ag yfed gartref, a rhaglenni addysg i blant a phobl ifanc.

157. Bydd Llywodraeth Cymru yn adnewyddu ac yn ailgyflwyno'r Fframwaith yr Economi Gyda'r Nos ar gyfer ymgynghoriad yn fuan. Mae'r fframwaith ar gyfer rheolwyr diogelwch cymunedol a'r heddlu, ymhlith eraill, ac mae'n ceisio annog partneriaid i sicrhau bod yr ystod lawn o gosbau yn cael eu defnyddio yn erbyn yr unigolion hynny sy'n yfed yn anghyfrifol ac sy'n troseddu ac yn ymddwyn mewn ffordd wrthgymdeithasol, a'r deiliaid trwyddedau sy'n parhau i werthu alcohol iddynt waeth pa mor feddw y maent. Byddem yn ceisio annog mwy o gyfyngiadau trwyddedu, er enghraifft Gorchmynion Cyfyngu Cynnar yn y Bore ac Ardollau Hwyr y Nos. Bydd yr opsiynau hyn yn dueddol o effeithio ar y boblogaeth gyffredinol a holl

¹⁰¹Model Sheffield (2014) Tabl 5.14, t71,

safleoedd mewnfasnach ac allfasnach, yn hytrach na thargedu arferion yfed niweidiol / peryglus a'r allfasnach sy'n gysylltiedig â hynny. Byddai Llywodraeth Cymru hefyd yn ceisio dylanwadu ar bartneriaid i ddefnyddio mwy ar gynlluniau a arweinir gan y diwydiant, er enghraifft 'Reducing the Strength'¹⁰², er bod y cynlluniau hyn yn rai gwirfoddol ac felly gall eu heffeithiolrwydd fod yn gyfyngedig o ran mynd i'r afael â mangreoedd lle ceir mwy o broblemau.

158. Mae gwasanaethau triniaeth yn cael eu targedu i fynd i'r afael â'r meysydd sy'n achosi'r niwed mwyaf a'r gwelliannau tebygol i iechyd. Byddai ail-flaenoriaethu i sicrhau bod gwasanaethau triniaeth ar gael i bobl sy'n dioddef niwed o ganlyniad i arferion yfed peryglus o gymorth i'r bobl hynny sy'n dioddef o anhwylderau yfed alcohol. Ac eto, yn y rhan fwyaf o'r atgyfeiriadau at driniaeth, alcohol yw'r prif sylwedd sy'n achosi problemau eisoes (54.2%).¹⁰³ Gallai unrhyw ail-flaenoriaethu gael effaith niweidiol ar wasanaethau triniaeth ar gyfer problemau camddefnyddio sylweddau eraill. Gallai datblygu'r gwasanaeth ymyrraeth byr sy'n galluogi meddygon teulu ac eraill i gynnig triniaeth i'r bobl hynny sy'n yfed alcohol ar lefelau niweidiol ond nad oes angen triniaeth arbenigol arnynt am gaethiwed hefyd ddiogelu unigolion rhag niwed (ond dim ond yr unigolion hynny a ofynnodd am gymorth). Byddai hyn yn targedu grŵp gymharol fach, gan fod y rhai hynny a atgyfeirir am driniaeth (13,447 yn 2013-14) yn lleiafswm bach o'r rhai hynny sy'n yfed alcohol ar lefelau a allai fod yn niweidiol (mae 26% o boblogaeth Cymru yn yfwyr niweidiol neu beryglus).¹⁰⁴

159. Gallai'r camau hyn fod yn rhan bwysig o'r pecyn o gamau i leihau'r niwed y mae yfed alcohol yn ei achosi, ond mae'r dystiolaeth yn awgrymu bod cyfyngiadau ar effeithiolrwydd y camau hyn ar eu pennau eu hunain.¹⁰⁵ Mae Sefydliad Iechyd y Byd wedi canfod ei bod yn anodd mesur yr effaith gadarnhaol uniongyrchol ar batrymau yfed sy'n deillio o addysg mewn ysgolion, cyhoeddiadau gwasanaeth i'r cyhoedd a rheoleiddio gwirfoddol gan y diwydiant alcohol.¹⁰⁶

160. Nid oes gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru y cymhwysedd deddfwriaethol i godi'r tollau/trethi ar alcohol. Er hyn, gallai Llywodraeth Cymru lobio Llywodraeth y DU i gynyddu'r tollau ar alcohol, fel modd o gynyddu cost gyffredinol alcohol er mwyn lleihau defnydd o alcohol. Ni fyddai'r polisi hwn yn targedu yfwyr niweidiol, fodd bynnag; byddai'n cynyddu prisiau'r holl ddioddydd alcoholaidd, nid dim ond y diodydd rhataf. Byddai cynnydd mewn treth yn seiliedig ar bris yn effeithio'n anghyfartal ar y farchnad heb dargedu yfwyr niweidiol, gan y byddai cynhyrchion pris isel, sy'n gymharol isel o ran cryfder yn cynyddu gymaint â chynhyrchion pris isel, sy'n gymharol uchel o ran cryfder.¹⁰⁷

161. Mae perygl hefyd y gallai manwerthwyr ddewis amsugno peth o gost y cynnydd mewn treth yn hytrach na'i throsglwyddo i'r defnyddiwr. Mae astudiaethau wedi dangos hefyd bod manwerthwyr yn y DU yn dueddol o ganolbwyntio cynnydd mewn trethi ar gynhyrchion mwy drud (gan godi'r pris yn uwch na lefel y cynnydd treth) er mwyn codi pris

¹⁰²

http://www.google.co.uk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.local.gov.uk%2Fdocuments%2F10180%2F5854661%2FL14-350%2BReducing%2Bthe%2BStrength_14.pdf%2Fb642e-2bcb-47d4-8bea-2f322100b711&ei=MECVVcP4OuTl7gaNi4GAaw&usq=AFQjCNFmIcGPZ-OJKi9girGBD4G527IT0w

¹⁰³ Cronfa Ddata Genedlaethol Cymru ar Gamddefnyddio Sylweddau, Data ar driniaeth 2013-14

¹⁰⁴ Model Polisi Alcohol Sheffield

¹⁰⁵ Babor et al, (2003), *Alcohol: No Ordinary Commodity*, Rhydychen: Gwasg Prifysgol Rhydychen

¹⁰⁶ Babor et al, (2003), *Alcohol: No Ordinary Commodity*, Rhydychen: Gwasg Prifysgol Rhydychen

¹⁰⁷ Cynllun trethi a godwyd ar uned o alcohol ac felly ni fyddai trin cynhyrchion o'r un cryfder yn yr un modd yn cydymffurfio â'r system bresennol o dollau cartref sy'n ofynnol dan gyfraith yr UE. Mae cyfarwydddebau UE 92/83/EEC a 92/84/EEC yn cyfyngu ar y gallu i gyfochri tollau a chynnwys alcoholig.

cynhyrchion rhatach yn llai na'r cynnydd mewn trethi. Mae hyn yn golygu nad yw cynnydd mewn treth yn effeithiol o ran targedu alcohol rhatach ac felly nid yw'n targedu yfwyr niweidiol neu beryglus.¹⁰⁸

Costau

162. Ni fyddai unrhyw gostau newydd i Lywodraeth Cymru o ganlyniad i'r opsiwn hwn i ddechrau, gan fod cyfyngiadau ar wariant y llywodraeth yn debygol o aros, gan gyfyngu'r Gronfa Weithredu ar Gamddefnyddio Sylweddau yn gyffredinol i'r lefel bresennol o £32 miliwn. O ganlyniad i ail-neilltuo adnoddau er mwyn rhoi mwy o flaenoriaeth i raglenni addysg a gwasanaethau triniaeth ar gyfer pobl ag anhwylderau yn ymwneud â defnyddio alcohol, mae'n debygol y bydd effaith ar wasanaethau eraill, yn enwedig rhaglenni camddefnyddio cyffuriau (yn ogystal â'r potensial i'r defnydd o gyffuriau gynyddu os caiff rhaglenni cyffuriau gael eu cwtogi). Hefyd, ystyrir bod effeithiolrwydd rhaglenni addysg yn gyfyngedig wrth leihau lefelau'r alcohol a gaiff ei yfed yn gyffredinol pan y'u defnyddir ar eu pennau eu hunain,¹⁰⁹ ac felly nid ydym o'r farn y bydd y camau hyn ar eu pennau eu hunain yn ddigon i leihau'r achosion o oryfed alcohol ac ymdrin â'r niwed o ganlyniad i gamddefnyddio alcohol. Mae'n debygol felly y bydd cynnydd yn y costau dros amser wrth i'r camddefnydd barhau, er gwaethaf tystiolaeth ddiweddar y bu rhywfaint o ostyngiad yn lefel yr alcohol a gaiff ei yfed. Byddai'r adnoddau presennol a ddarperir i gomisiynwyr a darparwyr camddefnyddio sylweddau yn parhau, ac yn y pen draw gallai fod angen cynnydd yn y cyllidebau cyffredinol, yn enwedig ar gyfer gwasanaethau triniaeth, os yw patrymau yfed peryglus yn parhau ac nad eir i'r afael â hwy fel arall.

163. Er y gallai'r camau a argymhellir gan y Fframwaith Economi Gyda'r Nos gael rhywfaint o effaith ar lefelau yfed, nid ydynt wedi eu targedu'n benodol at yfwyr niweidiol a pheryglus, ac felly gallai effaith y gostyngiad yn y lefelau yfed fod yn llai. O ganlyniad, mae'r costau i'r GIG yng Nghymru yn annhebygol o ostwng yn sylweddol.

164. Ni fyddai unrhyw gostau ychwanegol i awdurdodau lleol o ganlyniad i'r opsiwn hwn.

165. Pe byddai Llywodraeth Cymru yn lobio llywodraeth y DU yn llwyddiannus i gynyddu tollau alcohol, byddai cynnydd yn y gost i bawb sy'n yfed alcohol, boed yn yfwyr cymedrol neu drwm, gan y byddai unrhyw gynnydd mewn pris yn effeithio ar bob diod alcoholaid (mewnfasnach ac allfasnach). Yr unig eithriad fyddai pe byddai manwerthwyr yn dewis amsugno'r cynnydd mewn cost eu hunain yn hytrach na'i drosglwyddo i'r defnyddwyr (ar yr amod eu bod yn gallu gwneud hynny heb dorri'r gwaharddiad ar werthu islaw'r gost). I'r rhai hynny sy'n manwerthu cynhyrchion drutach na fyddai'n cael eu heffeithio gan y gwaharddiad ar werthu islaw'r gost (er enghraifft, wrth fewnfasnachu), neu le caiff alcohol ei werthu ar gollod i ddenu pobl i brynu pethau eraill, er enghraifft mewn archfarchnadoedd, gallai hyn arwain at gostau uwch i fanwerthwyr, heb yr effaith y dymunir ei gweld ar lefelau yfed.

Manteision

166. Gallai mesurau ataliol eraill gan gynnwys mwy o addysg ac ymgyrchoedd ymwybyddiaeth gyhoeddus gael effaith fach, hirdymor ar faint o alcohol a gaiff ei yfed a niwed o ganlyniad i yfed alcohol; a dylai cynyddu'r mesurau arwain at ostyngiadau mewn troseddau ac anrhefn sy'n gysylltiedig ag alcohol. Gall targedu triniaeth at gamddefnyddwyr alcohol arwain at ganlyniadau o ran lleihau niwed i unigolion. Fodd bynnag, mae'r

¹⁰⁸ Alley et al (2014), 'Alcohol tax pass-through across the product and price range: do retailers treat cheap alcohol differently?', *Addiction*, 109

¹⁰⁹ Sefydliad Iechyd y Byd, 2013, 'Status Report on Alcohol and Health in 35 European Countries', t11

manteision hyn yn rhai hirdymor, ac felly mae'n anodd eu mesur neu briodoli gwerth ariannol iddynt ar y cam hwn.

Opsiwn 3 - Cyflwyno Isafbris Uned ar gyfer Alcohol

Disgrifiad

167. Byddai'r opsiwn hwn yn golygu bod Llywodraeth Cymru yn cyflwyno Isafbris uned ar gyfer Alcohol, sy'n golygu na fyddai alcohol yn gallu cael ei werthu na'i gyflenwi am bris islaw'r pris hwnnw i berson yng Nghymru. Ni fyddai hyn yn cynyddu pris pob diod, dim ond y rhai hynny sy'n cael eu gwerthu am lai na'r isafbris uned a fyddai'n cael ei bennu.

168. Y prif reswm y ffefrir isafbris uned ar gyfer alcohol dros gamau Llywodraeth y DU ar dollau alcohol yw bod isafbris uned yn ddull y mae modd ei dargedu er mwyn mynd i'r afael â'r broblem o gynhyrchion alcohol rhad a chryf. Byddai cynnydd mewn tollau alcohol yn effeithio ar bob math o gynhyrchion alcohol, gan gynnwys y cynhyrchion mwyaf drud.

169. Mae'r fformiwla ar gyfer cyfrifo isafbris uned ar gyfer alcohol wedi ei nodi ar wyneb y Bil drafft. Bydd swm yr isafbris uned ar gyfer alcohol yn cael ei bennu gan Weinidogion Cymru mewn is-ddeddfwriaeth. Mae isafbris uned ar gyfer alcohol yn ystyried cryfder yr alcohol, sy'n cael ei benderfynu gan y mesur Alcohol yn ôl Cyfaint, a chyfaint yr alcohol mewn litrau. Byddai'r fformiwla ar gyfer cyfrifo isafbris cynnyrch yn berthnasol i'r holl gynhyrchion yn gyfartal, p un a yw' cynhyrchion yn cael eu cynhyrchu yn y DU neu'n cael eu mwneforio.

170. Cyfrifir isafbris cynnyrch fel a ganlyn:

Isafbris uned x cryfder (canran cryfder yr alcohol) x cyfaint (alcohol yn ôl cyfaint)

*Gan ddefnyddio £0.50 yr uned fel enghraifft, cyfrifir isafbris alcohol fel a ganlyn:

$$£0.50 \times 12.5 \times 0.75 = £4.65$$

171. Gan fod dros 80% o gynhyrchion alcohol bellach yn dangos nifer yr unedau ar y label, o ganlyniad i weithrediad addewid Cytundeb Cyfrifoldeb Iechyd y Cyhoedd Llywodraeth y DU, gellir gwneud y cyfrifiad fel a ganlyn hefyd:

Pris fesul uned o alcohol x nifer yr unedau sydd wedi eu cynnwys yn y cynnyrch ¹¹⁰.

172. Yn ôl model Sheffield, mae effeithiolrwydd isafbris uned yn cynyddu'n sydyn pan fo'r isafbris wedi ei bennu ar 45c fesul uned. Mae Llywodraeth Cymru felly yn argymhell isafbris uned ar gyfer alcohol o 50c, fel cydbwysedd rhwng lleihau'r effaith ar yfwyr cymedrol a lleihau faint o alcohol y mae yfwyr niweidiol a pheryglus yn ei yfed. Byddai isafbris uned o 50c yn effeithio ar leiafswm bach o brisiau yn y sector mewnfasnach. Ar gyfer allfasnach, mae cyfanswm o 72% o gwrw, 78% o seidr, 42% o win a 66% o wirodydd a werthir yn cael

¹¹⁰ I un lle degol, fel y mae'n ymddangos ar labeli cynnyrch alcohol fel arfer

eu gwerthu ar hyn o bryd am bris sy'n is na'r hyn a fyddai'n ofynnol pe bai'r isafbris uned wedi ei bennu ar 50p.¹¹¹

Costau

Defnyddwyr

173. Bydd defnyddwyr sydd ar hyn o bryd yn prynu alcohol am bris llai na'r isafbris uned a bennir yn cael eu heffeithio'n uniongyrchol. Mae model Sheffield yn amcangyfrif y bydd y costau'n bennaf ar yfwyr peryglus a niweidiol sy'n tueddu i ffafrio alcohol rhatach a gaiff ei effeithio fwyaf gan isafbris uned (yn bennaf cwrw, seidr a gwirodydd allfasnach), gyda dros un rhan o dair o'r alcohol y maent yn ei brynu ar hyn o bryd yn costio llai na 50c fesul uned (o'i gymharu â llai na chwarter ar gyfer yfwyr cymedrol), fel y dangosir yn Ffigur 5. Bydd yfwyr niweidiol neu beryglus yn gwario tua £32 mwy bob blwyddyn, a'r effaith fwyaf fydd y gostyngiad a ragwelir yn faint o alcohol a gaiff ei yfed. I'r gwrthwyneb, bydd yfwyr cymedrol yn gwario £2.37 yn fwy bob blwyddyn ar gyfartaledd.¹¹²

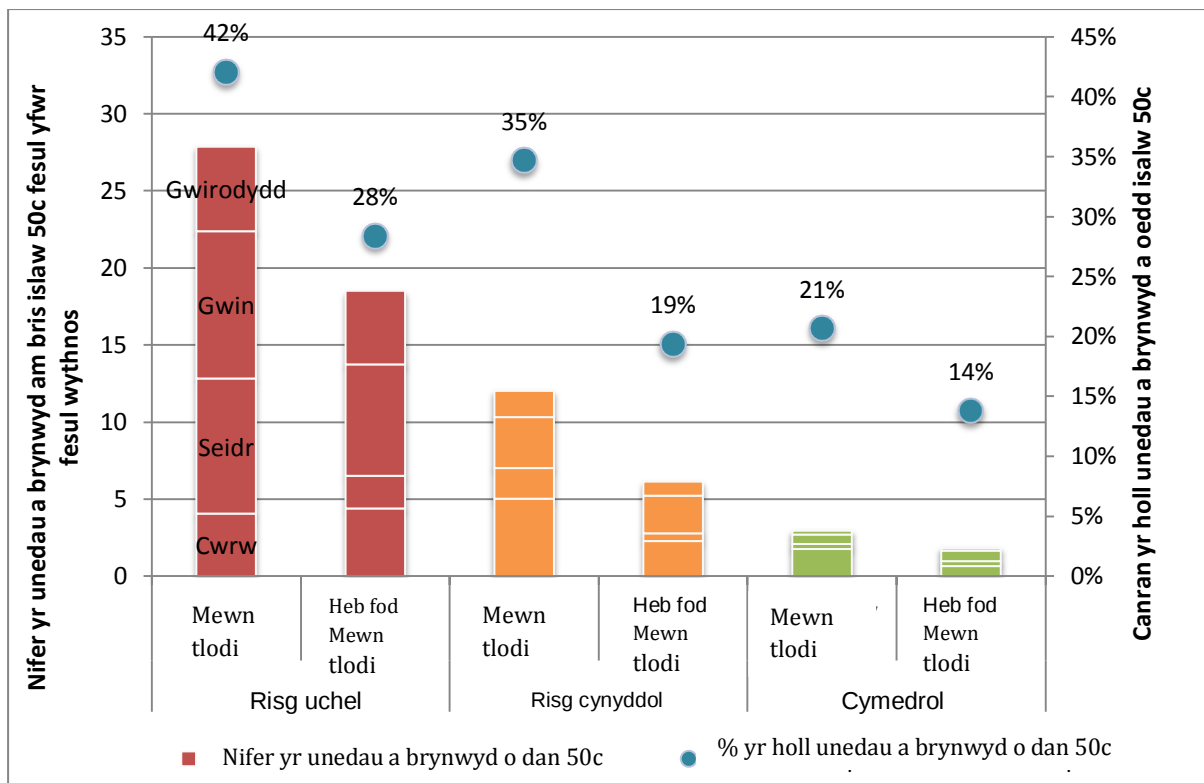
174. Byddai cost isafbris uned yn effeithio ar ddefnyddwyr sydd mewn tlodi a rhai nad ydynt mewn tlodi, ond bydd y polisi yn effeithio ar y rhai hynny sydd mewn tlodi yn fwy, gan eu bod yn tueddu i brynu cynhyrchion ar ben rhataf y raddfa, ac ni fyddant yn gallu cyfnewid eu cynnyrch arferol am gynnyrch rhatach.¹¹³ O ganlyniad, byddent yn fwy tebygol o wario mwy mewn ymateb i gynnydd mewn prisiau. Er hyn, mae'r effaith yn fach i yfwyr cymedrol mewn tlodi, ac mae'r effaith fwyaf sylweddol yn parhau i fod ar yfwyr niweidiol, sydd ar hyn o bryd yn prynu cyfran uwch o'r diodydd sy'n is na'r trothwy, a hynny os ydynt mewn tlodi (mae 42% o'r diodydd a brynir yn is na'r trothwy o 50c, o'i gymharu â 21% ar gyfer yfwyr cymedrol) neu uwchben y llinell dlodi (28% o'i gymharu â 14%) (gweler Ffigur 5). Mae astudiaeth arall wedi ategu'r canfyddiad hwn, gan gytuno, er bod pobl ar gyflogau isel yn talu llai fesul uned o alcohol yn gyffredinol na phobl ar gyflogau mwy, gwelir hyn ymhlith yfwyr trymach, yn hytrach nag yfwyr ysgafnach.¹¹⁴

¹¹¹Model Sheffield (2014), Tabl 4.2, t22

¹¹²Model Sheffield (2014), Tabl 5.3, t56

¹¹³Mae hwn wedi ei ganfod mewn astudiaethau eraill hefyd, gan gynnwys RAND Europe (2011) *Preliminary assessment of economic impacts of alcohol pricing options in the UK*

¹¹⁴ Crawford et al(2012), 'Relationship between Price Paid for Off-Trade Alcohol, Alcohol consumption and Income in England: A Cross Sectional Survey' *Alcohol and Alcoholism* 47:6, t741

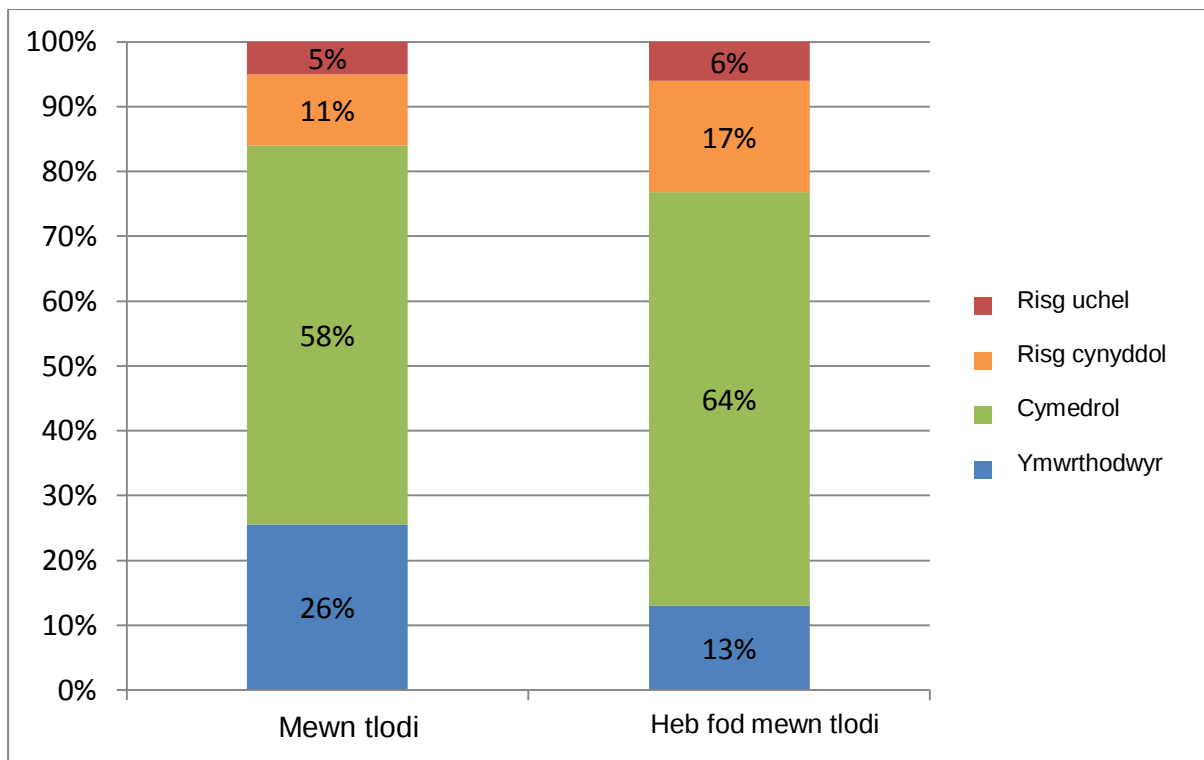

Ffigur 5¹¹⁵: Nifer a chyfran yr unedau a brynwyd am bris llai na 50c/uned fesul incwm a grŵp yfwyr

175. Yn ogystal, mae'r bobl hynny sydd mewn tlodi yn anghymesur o lai tebygol o gael eu heffeithio gan isafbris uned, gan eu bod yn fwy tebygol o fod yn ymwrthodwyr neu'n yfwyr sy'n yfed ar lefel is. Mae 83% o'r bobl hynny sydd mewn tlodi yn yfwyr cymedrol ac mae 26% yn ymwrthod, o gymharu â 76% a 13% ar gyfer y bobl hynny nad ydynt mewn tlodi (gweler Ffigur 5). Mae hyn wedi ei ganfod mewn astudiaethau eraill sy'n defnyddio data arolwg o aelwydydd, gyda 50% o'r aelwydydd yn y chwarter tlotaf yn prynu dim alcohol o gymharu â 15% o aelwydydd yn y chwarter cyfoethocaf.¹¹⁶ Mae yfwyr cymedrol mewn tlodi eisoes yn tueddu i yfed llai, yn 4.9 uned yr wythnos, o'i gymharu â 5.6 ar gyfer yfwyr cymedrol nad ydynt mewn tlodi.

¹¹⁵ Model Sheffield (2014), Ffigur 4.9

¹¹⁶ Ludbrook et al., (2012), 'Tackling alcohol misuse', *Applied Health Economics and Health Policy*, Ionawr 2012, Cyfrol 10, Rhifyn 1, tt 51-63

Ffigur 6: Dosbarthiad poblogaeth fesul yfwr a grŵp incwm¹¹⁷

176. Mae data ar wariant aelwydydd y DU¹¹⁸ yn dangos, er bod y 10% tlotaf o'r boblogaeth (y deigradd isaf) yn gwario'r gyfran fwyaf o gyfanswm gwariant yr aelwyd ar alcohol (1.84%), bod hyn yn gostwng trwy'r deigraddau, gyda'r pedwerydd deigradd yn gwario'r gyfran leiaf (1.32%). Mae'r rhan fwyaf o'r deigraddau yn gwario cyfran sy'n weddod debyg (1.46 - 1.57%), gyda'r 10% cyfoethocaf yn gwario cyfran lai (1.37%). Mewn termau absoliwt, mae hyn yn golygu bod y 10% tlotaf yn gwario £3.50 yr wythnos, gan godi i £15.30 ar gyfer y 10% cyfoethocaf. O ystyried bod y cyfrannau hyn o gyfanswm gwariant yn gymharol isel, ar gyfer y rhan fwyaf o yfwyr cymedrol, mae'n annhebygol y bydd cynnydd bach mewn gwariant (a ragwelir i fod yn £2.15 y flwyddyn ar gyfer yfwyr cymedrol mewn tlodi, neu £2.44 y flwyddyn i yfwyr cymedrol nad ydynt mewn tlodi) yn cael llawer o effaith ar wariant arall aelwydydd.

177. Mae'r cynnydd mewn costau o ganlyniad i'r polisi felly wedi eu canolbwyntio ar yfwyr niweidiol a pheryglus. I'r bobl hynny nad ydynt mewn tlodi, bydd y cynnydd yn y costau yn £35.88 y flwyddyn i yfwyr peryglus, a £38.52 i yfwyr niweidiol, law yn llaw â gostyngiad o 1.2% (17.7 o unedau) i yfwyr peryglus a 5.8% (243 o unedau) i yfwyr niweidiol o ran faint o alcohol a gaiff ei yfed. I'r bobl hynny sydd mewn tlodi sy'n yfwyr peryglus neu niweidiol, mae effaith o ran cost yn is (£8.50 i yfwyr peryglus a £17.74 i yfwyr niweidiol),¹¹⁹ felly yr effaith fwyaf sylweddol yw'r gostyngiad o ran faint o alcohol a gaiff ei yfed (6.2%, 84.3 o unedau a

¹¹⁷ Model Sheffield (2014), t17

¹¹⁸ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Family Spending 2014 Edition Release (Rhagfyr 2014), Tabl A6: Detailed household expenditure by gross income decile group, 2013

¹¹⁹ Model Sheffield (2014), Tabl 5.4

13%, 487.3 uned y flwyddyn yn y drefn honno).¹²⁰ Dylid cydnabod, fodd bynnag, y gallai'r effaith hon fod yn sylweddol i rai yfwyr niweidiol, yn enwedig y rhai hynny sy'n canfod nad ydynt yn gallu cyfyngu ar faint y maent yn ei yfed yn sylweddol, a gallai hyn effeithio ar gyllidebau teuluoedd, yn enwedig yn y 10% tlotaf gan fod y swm sy'n cael ei wario yn gymharol uchel o'i gymharu â'r cyfanswm gwariant. Mae'n anodd rhagweld pa effaith y gallai hyn ei chael ar wariant teuluol, er enghraifft, gallai gwariant gael ei drosglwyddo o amrywiaeth fawr o feysydd o wariant aelwydydd.

178. Gwyddom hefyd y bydd pobl ifanc yn cael eu heffeithio'n anghymesur gan isafbris uned o 50c, gan eu bod hwy hefyd yn ffafrio alcohol rhatach. Fodd bynnag, nid oes dadansoddiad manwl o'r goblygiadau cost i bobl ifanc ar gael.

179. Gallai'r gostyngiad bach o ran faint sy'n cael ei yfed gan yfwyr cymedrol (-2.2%) arwain hefyd at gost i wasanaethau ieuchyd, o ganlyniad i golli effaith amddiffynol alcohol ar glefyd isgemia'r galon, strôc isgemig a diabetes Math II. Mae model Sheffield yn amcangyfrif y gallai 1 marwolaeth a 23 o dderbyniadau i ysbytai, dros gyfnod o 20 mlynedd, gael eu priodoli i'r effaith hon (wedi ei gydbwysu yn erbyn arbed 54 o farwolaethau a 1445 o dderbyniadau i ysbytai).¹²¹ 1. Mae'r effaith yn fach gan fod yr effaith amddiffynol dim ond i'w gweld wrth yfed lefelau isel, felly byddai'r newid dim ond yn effeithio ar y bobl hynny sydd eisoes yn yfwyr cymedrol (y rhagwelir na fydd eu hymddygiad yn newid ond ychydig, gyda lleihad o 6.4 o unedau yn y cyfanswm y maent yn ei yfed bob blwyddyn).

Manwerthwyr

180. Rhagwelir na fydd llawer o newid i gostau manwerthwyr mewnwerthu, gan mai'n anaml iawn y bydd y prisiau'n newid.

181. Ar gyfer manwerthwyr allwerthu, bydd dirywiad mewn gwerthiant yn cael ei ddigolledi gan brisiau uwch, a fydd yn arwain at gynydd cyffredinol mewn refeniw, oherwydd yr anhyblygrwydd cymharol yn y galw am alcohol. Er hyn, bydd y costau gweithredu i fanwerthwyr yn amrywio gan ddibynnu ar faint y busnes.

182. Gallai busnesau mwy sy'n gweithredu ledled y DU wynebu costau sy'n gysylltiedig â gwahanol brisiau a gwahanol drefn hyrwyddo yng Nghymru. Ni ystyrir y bydd cost ailbrisio a labelu ar yr adeg gweithredu yn ormodol, gan fod y siopau hyn yn ailbrisio eu cynhyrchion yn rheolaidd, gan gynnwys mewn ymateb i newidiadau mewn tollau alcohol ar fyr rybudd. Bydd isafbris uned yn berthnasol i fusnesau wedi'u trwyddedu yng Nghymru sy'n cynnig danfoniad o alcohol ar-lein neu dros y ffôn wrth werthu i berson yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod y gall gwerthu dros y we/clicio a chadglu/archebion dros y ffôn fod yn her o ran gweithredu i rai manwerthwyr yng Nghymru. Felly, rydym wedi gofyn am safbwyntiau ar y mater hwn yn benodol yng Nghwestiwn 3 yr ymgynghoriad ar y Bil Drafft hwn.

¹²⁰ Model Sheffield (2014), Tabl 6.3, tt 80-81

¹²¹ Model Sheffield (2014), Tabl 5.6 t61

183. Mae Consortiwm Manwerthu Cymru yn amlygu nifer o gostau eraill, gan gynnwys yr angen i ddiweddarau systemau mewn siopau a ddefnyddir ar hyn o bryd i atal gwerthu alcohol wrth y til yn is na phris y gost.¹²² Mae un archfarchnad wedi amcangyfrif y gallai hyn gostio hyd at £1 miliwn, a gallai gymryd rhwng dwy a thair blynedd i'w weithredu a'i brofi.¹²³ Maent hefyd yn awgrymu y gallai fod cost ar gyfer cynnal gwahanol systemau prisio a chydymffurfio bob ochr i'r ffin. Fodd bynnag, mae gan nifer sylweddol o'r manwerthwyr hyn (cadwynau archfarchnadoedd yn bennaf) wahanol brisiau mewn gwahanol siopau o wahanol fath/maint eisoes, ac maent yn gweithredu gwahanol reolau ar gynigion arbennig ar bris alcohol yn yr Alban.

184. Soniodd y Wine and Spirit Trade Association am y gost o adolygu deunydd hyrwyddo.¹²⁴ Mae'n bosibl y byddai costau yn gysylltiedig â gwastraff hefyd gan na fydd modd i gynnyrch sydd wedi ei ddifrodi gael ei werthu am lai na'r isafbris uned (amcangyfrifwyd bod y gost hon yn £2.5 miliwn ar gyfer y gwaharddiad ar werthu islaw'r gost i un gadwyn archfarchnad). Er ein bod yn cydnabod y bydd rhai costau'n gysylltiedig â'r newid, dylai manwerthwyr mwy allu amsugno'r costau hwyluso a gweithredu, gan eu bod yn debygol o elwa o gynnydd mewn refeniw o ganlyniad i isafbris uned. Mae tua 84% o'r alcohol a gaiff ei allwerthu yn cael ei werthu gan fanwerthwyr lluosog mawr, yn ôl Neilsen.¹²⁵

185. Dylid nodi nad yw manwerthwyr mwy yn gallu gwerthu diodydd alcoholaidd ar golled bellach i ddenu mwy o bobl i'w siopau, a hynny o ganlyniad i'r gwaharddiad ar werthu islaw'r gost. Lle bo manwerthwyr yn parhau i ddefnyddio gostyngiadau mawr ar alcohol i annog cwsmeriaid, fe allent golli rhai o'r bobl a fyddai'n dod i'r siopau o ganlyniad; ond mae hyn yn anodd ei gyfrifo a bydd manwerthwyr mawr yn parhau i fod yn gallu cystadlu drwy gynnig gostyngiadau ar gynhyrchion eraill.

186. Mae'n debygol y bydd busnesau bach, yn enwedig y rhai hynny heb gymorth pencadlys, yn wynebu costau gweithredu uwch. Er enghraifft, gallai fod angen i fanwerthwyr annibynnol neilltuo aelod o staff i wneud hyn am un diwrnod, am gost o ryw £72.50 fesul siop (yn seiliedig ar gynorthwyydd manwerthu yn gweithio am 8 awr ar gyflog o £6.95 yr awr, gan ychwanegu costau).¹²⁶ Byddai hyn yn golygu y byddai cyfanswm y gost weithredu yn £224,200 yn ystod 2017-18 ar gyfer yr holl safleoedd allwerthu, mawr a bach (gan gynnwys archfarchnadoedd), ac mae cyfanswm o 3,092 ohonynt yng Nghymru.¹²⁷ Fodd bynnag, gallai manwerthwyr llai ganfod eu bod yn adennill y gost hon mewn refeniw, a hefyd gan eu gallu cynyddol i gystadlu â manwerthwyr mawr ac archfarchnadoedd.

187. Bydd angen i fanwerthwyr ymgyfarwyddo hefyd â gofynion isafbris uned a'r canllawiau, er mwyn sicrhau eu bod yn cydymffurfio. Gallai gymryd tua 4 awr i reolwyr

¹²² Ymateb Consortiwm Cymru i Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar Bapur Gwyn Iechyd y Cyhoedd, Mehefin 2014

¹²³ Mewn gohebiaeth â Llywodraeth Cymru

¹²⁴ Ymateb WSTA i Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar Bapur Gwyn Iechyd y Cyhoedd, Mehefin 2014

¹²⁵ Beeston, C., Robinson, M., Craig, N., a Graham, L. (2011) *Monitoring and Evaluating Scotland's Alcohol Strategy. Setting the Scene: Theory of change and baseline picture - Glossary and Appendices*, Caeredin: NHS Health Scotland, t36

¹²⁶ Ystadegau'r swyddfa ystadegau gwladol ar dâl cyfartalog fesul awr yn y DU 2014 – cynorthwyydd manwerthu a gwerthu - <http://www.ons.gov.uk/ons/publications/re-reference-tables.html?edition=tcn%3A77-337425>

¹²⁷ Y Swyddfa Gartref, Ystadegau Trwyddedu Alcohol a Lluniaeth Hwyr y Nos, tablau ychwanegol, 2012/13

siopau ymgysfarwyddo'n llawn â'r newidiadau a hysbysu'r staff yn ôl y gofyn. Yn seiliedig ar gyfradd fesul awr rheolwyr manwerthu (£11.69, gan ychwanegu costau¹²⁸), a chan gymryd y byddai 2 aelod o staff ar gyfartaledd ar y lefel hon fesul siop, byddai'r costau ar gyfer hyn yn dod i gyfanswm o ryw £376,000 yn ystod y flwyddyn cyn gweithredu (2016/17). Fel arfer, mae gan siopau mawr system barhaus i sicrhau bod gan reolwyr siopau yr wybodaeth gyfredol am safonau trwyddedu alcohol; mae'n bosibl y byddai cynnwys isafbris uned ar gyfer alcohol yn rhan o'r system hon yn ychwanegu awr ychwanegol ar gyfer ymgysfarwyddo, sef cost o £94,000 (ar gyfer y 3092 o fanwerthwyr trwyddedig gyda'i gilydd) yn y dyfodol.

188. Mae ansicrwydd sylweddol ynghylch ymatebion manwerthwyr i'r cam o gyflwyno isafbris uned, a'r effaith ar y farchnad yn ei chyfanrwydd. Ychydig iawn o gonsensws a geir yn y diwydiant ynglŷn ag a fydd isafbris uned yn effeithio ar brisiau sy'n uwch na'r isafbris – pa un a fydd y brandiau drutaf hefyd yn codi eu prisiau er mwyn cynnal y gwahaniaeth rhwng y rhain a brandiau rhad. Mae Consortiwm Manwerthu Cymru yn dadlau y bydd yn effeithio'n anghymesur ar alcohol eu brand eu hunain,¹²⁹ ond nid yw'n bosibl darogan hynny ar hyn o bryd. Mae model Sheffield yn tybio mai'r unig newid fydd codi'r prisiau i drothwy'r isafbris uned, gan nad yw'n bosibl modelu'r effaith ar gostau a refeniw i wahanol fathau o fanwerthwyr a chynhyrchwyr yn gywir. Serch hyn, rhagwelir y bydd cost y dirywiad yn y swm sy'n cael ei brynu yn llai na'r refeniw uwch o ganlyniad i brisiau uwch.

189. Bydd cyfanwerthwyr alcohol yn cael eu heffeithio'n anuniongyrchol gan y disgwylir y bydd gostyngiad yng nghyfaifaint yr alcohol a gaiff ei brynu am bris llai na'r isafbris uned. Bydd graddau'r effaith yn dibynnu ar faint o alcohol y maent yn ei werthu i fanwerthwyr sydd wedyn yn cael ei brisio yn llai na'r isafbris uned a bennir ar gyfer alcohol. Fodd bynnag, ni fyddant yn ddarostyngedig i unrhyw ofyniad o ran isafbris uned oherwydd natur eu gwerthiannau i fasnachwyr eraill.¹³⁰ Gallai cyfanwerthwyr ddewis cynyddu prisiau gan wybod bod prisiau manwerthu nwyddau penodol wedi cynyddu, ond penderfyniad i gwmnïau unigol yn y gadwyn gyflenwi fyddai hynny. Yn yr un modd, mae'n anodd darogan yr effaith ar gynhyrchwyr gan nad ydym yn gwybod beth fydd yr ymateb ar yr ochr gyflenwi ac ymhle y bydd refeniw ychwanegol yn cronni yn y gadwyn gyflenwi. Er enghraifft, gallai cynhyrchwyr ddewis cynhyrchu cynhyrchion â chryfder is, a fydd yn gwerthu am bris rhatach, neu ganolbwyntio ar frandiau drutach. Mae'r diwydiant alcohol eisoes wedi arloesi'n llwyddiannus yn y maes hwn, gan dynnu dros 1 biliwn o unedau o farchnad alcohol y DU fel rhan o'r Cytundeb Cyfrifoldeb.¹³¹

190. Gallai manwerthwyr nad ydynt yn cydymffurfio â'r isafbris uned wynebu costau o ganlyniad i Hysbysiadau Cosb Benodedig a orfodir (a phan nad yw'r cosbau'n cael eu talu, erlyniad posibl a mwy o ddirwyon). Fodd bynnag, fel y disgrifir isod, bydd y gwaith gorfodi'n digwydd trwy ddulliau anffurfiol yn aml, a bydd manwerthwyr yn cael eu hannog i

¹²⁸ Ystadegau'r Swyddfa Ystadegau Gwladol ar dâl cyfartalog fesul awr y DU 2014 – cynorthwyywyr manwerthu a gwerthu - <http://www.ons.gov.uk/ons/publications/re-reference-tables.html?edition=tcn%3A77-337425>

¹²⁹ Ymateb Consortiwm Manwerthu Cymru i Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar Bapur Gwyn Iechyd y Cyhoedd, Mehefin 2014

¹³⁰ Pan fo manwerthwr yn masnachu fel busnes manwerthu a chyfanwerthu a'r ddau fath o gwmser yn siopa yn y siop, dylai'r manwerthwr sicrhau y codir yr isafbris uned ar unigolion sy'n prynu alcohol i'w yfed eu hunain ac y cynigir y prisiau cyfanwerthu i gwsmeriaid sydd â thrwydded i ailwerthu'r alcohol yn eu busnes yn unig.

¹³¹ Yr Adran Iechyd (Rhagfyr 2014), 'Responsibility Deal: Monitoring the number of units of alcohol sold - second interim report, 2013 data'

gydymffurfio trwy rybuddion, ac felly rhagwelir y bydd nifer yr hysbysiadau cosb benodedig yn isel.

Awdurdodau lleol

191. Bydd hyn yn effeithio ar awdurdodau lleol gan y bydd dyletswydd arnynt i sicrhau cydymffurfiaeth â'r gyfraith newydd ar isafbris uned ac i gymryd camau yn erbyn busnesau nad ydynt yn cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth. Mae amcangyfrifiad o'r costau gweithredu wedi'i amlinellu isod.

192. Disgwylir y bydd arolygiadau ar gyfer cydymffurfio â'r isafbris uned yn cael eu gweithredu trwy'r drefn arolygu bresennol ar gyfer mangreoedd sy'n gwerthu alcohol. Tua £66¹³² yw cost ymweliad arolygu, ac er y gallai fod ychydig o gost ychwanegol i awdurdodau lleol oherwydd yr angen posibl am fwy o wiriadau neu rai sy'n parhau'n hirach, mae'r gost hon yn debygol o fod yn isel iawn. Fodd bynnag, nid yw'n bosibl cyfrifo ffigur ar gyfer hyn gan nad ydym wedi gallu cael data ar niferoedd penodol ar gyfer arolygiadau ledled Cymru. Yn yr un modd, er y gallai fod rhai costau gweinyddol ychwanegol yn gysylltiedig â chyflwyno Hysbysiadau Cosb Benodedig i fusnesau nad ydynt yn cydymffurfio â'r isafbris uned, dylai'r gost hon gael ei chydbwyso wrth i'r awdurdodau lleol gadw'r dirwyon y byddant yn codi yn sgil yr hysbysiadau cosb benodedig.

193. Pan fo erlyniadau'n ofynnol mewn achosion o ddiffyg cydymffurfio parhaus, methiant i dalu Hysbysiadau Cosb Benodedig neu rwystro arolygiadau, bydd awdurdodau lleol yn wynebu costau gweinyddol a chyfreithiol. Fel arfer, gellir hawlio costau cyfreithiol yn ôl gan y sawl sy'n cael ei erlyn os yw'r achos yn llwyddiannus, ond bydd costau cychwynnol. Mae'n bosibl y gallai rhai awdurdodau lleol reoli gweithrediad isafbris uned ar y cyd, gan gynnwys casglu'r dirwyon, a allai hefyd dalu am y gorbenion i'r awdurdod lleol. Mae costau gorfodi yn debygol o fod yn isel ar y cyfan, er enghraifft mae awdurdodau lleol yn nodi bod gorfodi'r ddeddfwriaeth am fapiau plastig wedi bod yn effeithiol trwy ddefnyddio dulliau anffurfiol yn bennaf (fel rybuddion ar lafar/ailymweliadau).

Costau Llys

194. Nid ydym yn disgwyl y byddai torri'r isafbris uned yn arwain at lawer o achosion llys oherwydd y lefelau uchel o gydymffurfiaeth a ragwelir. Yn hytrach, disgwylir y byddant yn arwain yn hytrach at rybuddion, gyda swyddogion gorfodi yn gweithio gyda manwerthwyr alcohol i'w helpu i osgoi ad-droseddu. Disgwylir y bydd cyhoeddi'r rybuddion hyn yn rhan o drefn weithio arferol swyddogion gorfodi. Bydd cyfle i'r manwerthwyr gydymffurfio â'r ddeddfwriaeth newydd cyn cael hysbysiad cosb benodedig ac ar ôl hynny bydd cyfle arall i gydymffurfio cyn cymryd camau terfynol mewn llys. Nid ydym yn rhagweld y bydd llawer iawn o achosion Llys felly.

Llywodraeth Cymru

195. Bydd cost gweithredu isel i Lywodraeth Cymru wrth ddatblygu canllawiau ar isafbris uned. Disgwylir i'r gwaith o ddatblygu canllawiau (yn seiliedig ar amcangyfrif o 6,000 o

¹³² Ffigur o £66 yn seiliedig ar werthoedd a ddarparwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a chydweithwyr mewn awdurdodau lleol.

eiriau), gan gynnwys ymgysylltu â rhanddeiliaid i sicrhau bod y canllawiau'n addas at eu diben, gymryd tua 5 wythnos dros gyfnod o 6 mis o amser Swyddog Gweithredol Uwch cyfwerth ag amser llawn (sy'n gyfartal â £4,600), a 5 wythnos dros gyfnod o 6 mis o amser Swyddog Cymorth Tîm cyfwerth ag amser llawn, a fyddai'n gyfartal â £2,900. Byddai'r costau hyn yn cael eu talu yn 2016/17. Cyfanswm y gost o baratoi'r canllawiau fyddai £7,500 felly.

196. Yn seiliedig ar ganllawiau blaenorol a gynhyrchwyd gan Lywodraeth Cymru, disgwylir y byddai'r gwaith dylunio a chyfieithu yn cymryd tua 2 fis i'w gwblhau. Byddai angen tua wythnos o amser Swyddog Gweithredol cyfwerth ag amser llawn i wneud y gwaith dylunio dros gyfnod o ddau fis, a fyddai'n gyfartal â £700. Byddai'r gwaith cyfieithu yn costio tua £1,400. Mae hwn yn seiliedig ar gostau wythnos a hanner o amser cyfieithu a phrawfddarllen. Byddai costau gweinyddu a rheoli hefyd, sydd wedi ei amcangyfrif yn wythnos o amser Swyddog Gweithredol cyfwerth ag amser llawn. Byddai hyn yn gyfartal â thua £700. Byddai'r canllawiau'n cael eu rhannu'n electronig ag awdurdodau lleol, gan osgoi'r angen am gostau argraffu a dosbarthu. Cyfanswm y gost o ddylunio a chyfieithu'r canllawiau fyddai £2,800 felly.

197. Byddai Llywodraeth Cymru yn diweddaru'r canllawiau ar ôl 5 mlynedd. Rhagwelir y byddai angen pythefnos o amser Swyddog Gweithredol Uwch cyfwerth ag amser llawn (yn gyfartal â £1800) er mwyn eu diweddaru ac 1 wythnos o amser Swyddog Cymorth Tîm cyfwerth ag amser llawn (yn gyfartal â £600) i adolygu gweithrediad a mecanweithiau'r holl awdurdodau lleol ynghyd â thystiolaeth o'u gweithrediad. Byddai'r adolygiad yn cael ei ailadrodd bob 4 i 5 mlynedd wedi hynny. Cyfanswm y gost o adolygu'r canllawiau fyddai £2400, a bob 5 mlynedd.

198. Llywodraeth Cymru fydd hefyd yn ysgwyddo'r costau gweithredu a fydd yn gysylltiedig â chyfathrebu'r newid a darparu hyfforddiant i swyddogion gorfodi awdurdodedig. Mae hyn yn cynnwys cyhoeddusrwydd am y newidiadau er mwyn rhoi gwybod i fusnesau, er enghraifft trwy ohebiaeth uniongyrchol, gwefannau, cyfryngau cymdeithasol a chyhoeddiadau masnach, a hynny am gost o ryw £80,000, ac er mwyn rhoi gwybod i'r cyhoedd, er enghraifft trwy ymgyrch cysylltiadau cyhoeddus, digwyddiad lansio ac ar y we a chyfryngau cymdeithasol, a hynny am gost o ryw £20,000. Bydd hyn yn sicrhau nad oes dryswch i fanwerthwyr ynglŷn â sut i ymdrin â'r gwahanol lefelau'r isafbrisiau a osodir gan lywodraeth y DU (trwy'r gwaharddiad ar werthiannau islaw cost) a chan Lywodraeth Cymru. Bydd angen i staff gorfodi Awdurdodau Lleol gael eu hyfforddi ar ofynion isafbris uned. Amcangyfrifir y bydd yn costio £6,000 i Lywodraeth Cymru hyfforddi tua 450-500 o swyddogion am hanner diwrnod. Ni fydd hon yn gost i awdurdodau lleol, gan y bydd yn rhan o hyfforddiant 'Datblygiad Proffesiynol Parhaus' arferol y staff. Pan fo'n bosibl, byddwn yn ceisio lleihau'r costau hyfforddi trwy gyfuno'r hyfforddiant ar gyfer yr holl fesurau a gyflwynir o dan Fil Iechyd y Cyhoedd (Cymru).

Llywodraeth y DU

199. Bydd effaith ar Lywodraeth y DU o ganlyniad i leihad yn lefel y tollau a TAW sy'n gysylltiedig ag unrhyw newidiadau yng nghyfaint a phatrwm prynu cynhyrchion alcohol pan fo isafbris uned yn llwyddo i leihau'r defnydd o alcohol. Disgwylir y bydd gostyngiad cyffredinol mewn refeniw o 1% (sef cyfanswm o £5.8 miliwn y flwyddyn), yn bennaf o ganlyniad i'r gostyngiad mewn derbyniadau allfasnach o ganlyniad i'r gostyngiad yn lefel yr alcohol a gaiff ei yfed.¹³³

¹³³ Model Sheffield (2014) Tabl 6.4, t81

Manteision

Unigolion a chymdeithas

200. Amcangyfrifir y byddai polisi o isafbris uned o 50c ar gyfer alcohol gwerth cyfanswm o £882 miliwn i'r gymdeithas, mewn gostyngiadau niwed i iechyd, troseddu ac absenoldebau o'r gweithlu, dros y cyfnod o 20 mlynedd a fodelwyd.¹³⁴ Mae'r ffigur hwn yn cynnwys gostyngiad mewn costau gofal iechyd uniongyrchol, arbedion o leihad mewn troseddu a phlisma, arbedion o ostyngiad mewn absenoldebau o'r gweithlu a gwerthusiad ariannol o'r buddion iechyd wedi ei fesur fel Blynnyddoedd Oes wedi eu Haddasu yn ôl ansawdd (QALY – gwerth £60,000 yn unol â chanllawiau'r Swyddfa Gartref).¹³⁵

201. Mantis benodol yr isafbris uned yw'r graddau y mae wedi ei dargedu at yfwyr niweidiol a pheryglus, y mae costau camddefnyddio alcohol wedi eu cysylltu gryfaf â nhw. Mae effaith gref ar lefelau yfed yr yfwyr hyn, gan eu bod yn tueddu i ffafrio'r alcohol rhatach y mae'r polisi hwn yn effeithio fwyaf arno. Byddai isafbris uned o 50c yn achosi lleihad o 7.2% yng nghyfanswm yr alcohol y mae yfwyr niweidiol yn ei yfed, sy'n lleihad absoliwt o 293.2 o unedau'r flwyddyn, o gymharu â 2.2%, neu 6.4 o unedau y flwyddyn, ar gyfer yfwyr cymedrol. Mae yfwyr niweidiol yn cyfrif am 85% o'r gostyngiad mewn marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol a 64% o'r gostyngiad mewn derbyniadau i ysbytai.

202. Hefyd, fel y dangosir uchod, mae patrymau yfed yn wahanol pan y'u harchwiler yn ôl grŵp incwm. Mae'r buddion i yfwyr cymedrol, pa un a ydynt mewn tlodi ai peidio, yn debyg, gyda gostyngiad bach mewn lefelau yfed yn nhermau absoliwt (gostyngiad o 10.1 uned y flwyddyn i yfwyr cymedrol mewn tlodi, a 5.3 i yfwyr cymedrol nad ydynt mewn tlodi). Ar gyfer yfwyr niweidiol mewn tlodi, gan eu bod yn tueddu i ffafrio diodydd rhatach a diodydd sydd â'r hyblygrwydd mwyaf mewn pris, yn enwedig cwrw a seidr allfasnach, mae isafbris uned yn cael yr effaith fwyaf, a'r effaith honno yn bennaf yw gostyngiad yn y lefelau o alcohol a gaiff ei yfed (487.3 o unedau y flwyddyn) yn hytrach na chynnydd mewn gwariant (£8.50 y flwyddyn).¹³⁶

203. Mae isafbris uned yn debygol o gael effaith fuddiol ar yr yfwyr trymaf hyd yn oed, sydd â phroblemau difrifol ag alcohol. Canfu un astudiaeth yn yr Alban, gan fod pobl â phroblem yfed (sy'n yfed cyfartaledd o 198 o unedau yr wythnos) eisoes yn yfed yn y ffordd rataf bosibl a bod prisiau is fesul uned yn gysylltiedig â chynnydd yn lefelau yfed y grŵp hwn, y byddai isafbris uned yn debygol o gael effaith absoliwt gymharol fawr ar lefelau yfed.¹³⁷ Mae canllawiau NICE yn nodi bod isafbris uned ar gyfer alcohol yn gallu helpu pobl sydd â phroblem yfed, y rhai hynny nad ydynt mewn cyswllt rheolaidd a'r gwasanaethau perthnasol, a'r rhai hynny sy'n derbyn triniaeth fel ei gilydd, trwy greu amgylchedd sy'n cefnogi yfed llai peryglus.¹³⁸

¹³⁴ Mae'r holl gostau a manteision ym model Sheffield sy'n gysylltiedig â chyfnod o 20 mlyedd wedi'u gostwng 3.5%

¹³⁵ Model Sheffield (2014) t73-74 <http://gov.wales/statistics-and-research/research-likely-impact-public-attitudes-towards-minimum-unit-price-alcohol/?skip=1&lang=cy>

¹³⁶ Model Sheffield, Tablau 5.2 a 5.4

¹³⁷ Black, H., Gill, J. a Chick, J. (2011), 'The price of a drink: levels of consumption and price paid per unit of alcohol by Edinburgh's ill drinkers with a comparison to wider alcohol sales in Scotland'. *Addiction*, 106, t735

¹³⁸ Canllawiau iechyd y cyhoedd NICE 24 (Mehefin 2010), 'Alcohol-use disorders: preventing harmful drinking'

204. Bydd isafbris uned o 50c yn cael mwy o effaith ar iechyd y bobl hynny sydd mewn tlodi, gyda 5 yn llai o farwolaethau a 124 yn llai o dderbyniadau i ysbytai fesul 100,000 o yfwyr mewn tlodi o gymharu â 2 yn llai o farwolaethau a 53 yn llai o dderbyniadau i ysbytai fesul 100,000 o yfwyr nad ydynt mewn tlodi. Mae'r effaith uwch hon yn dangos y gallai'r opsiwn deddfwriaethol hwn gyfrannu hefyd at leihau anghydraddoldebau iechyd.¹³⁹ Mae Ludbrook et al (2012) hefyd o'r farn y gallai yfed llai fod yn fwy buddiol i'r rhai hynny sydd mewn tlodi, gan fod grwpiau dan anfantais yn tueddu i gael canlyniadau iechyd gwaeth nag eraill, pan fo lefel yr alcohol sy'n cael ei yfed yn debyg.¹⁴⁰

205. Isod ceir manylion manteision isafbris uned i'r boblogaeth o ran lleihau problemau iechyd, troseddu ac absenoldebau o'r gweithle sy'n gysylltiedig ag alcohol.

Iechyd

206. Mae model Sheffield yn amcangyfrif y bydd gostyngiadau sylweddol mewn niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol o'r holl bolisiau a fodelwyd, ac amcangyfrifir y bydd gostyngiad o 53 o farwolaethau a 1,400 yn llai o dderbyniadau i ysbytai y flwyddyn o ganlyniad i isafbris uned o 50c.

207. Amcangyfrifir y bydd y costau uniongyrchol i wasanaethau gofal iechyd yn lleihau dan yr holl bolisiau enghreifftiol, gydag arbedion o £130 miliwn dros 20 mlynedd ar gyfer trothwy isafbris uned o 50c.

208. Mae hyn yn cyd-fynd â thystiolaeth o wledydd eraill sydd wedi rhoi polisiau tebyg ar waith. Yng Nghanada, roedd cysylltiad cryf rhwng cynnydd o 10% yn isafbrisiau cyfartalog alcohol â gostyngiad o 32% mewn marwolaethau a achosir yn gyfan gwbl gan alcohol.¹⁴¹

¹³⁹ Model Sheffield, 6.3, t80-81

¹⁴⁰ Ludbrook et al., (2012), 'Tackling alcohol misuse', *Applied Health Economics and Health Policy*, Ionawr 2012, Cyfrol 10, Rhifyn 1, t 51-63

¹⁴¹ Stockwell, T a Thomas, G, (2013), *Is alcohol too cheap in the UK? The case for setting a Minimum Unit Price for alcohol*, adroddiad gan yr Institute of Alcohol Studies

Tabl 4: Canlyniadau iechyd penodol yn ôl incwm – effaith y polisi ar farwolaethau a derbyniadau i ysbytai fesul blwyddyn a fesul 100,000 o'r boblogaeth pan fydd yr effaith lawn ar waith (yn yr 20fed flwyddyn)¹⁴²

Polisi	Mewn tlodi		Heb fod mewn tlodi	
	Marwolaethau fesul 100,000 yfwr	Derbyniadau i ysbyty fesul 100,000 yfwr	Marwolaethau fesul 100,000 yfwr	Derbyniadau i ysbyty fesul 100,000 yfwr
Niwed y gellir ei briodoli i alcohol (baich afiechyd) ¹	48.7	1878.4	34.6	1760.4
Newid perthynol (%)				
Cynnydd cyffredinol mewn pris o 10%	-9.90%	-7.00%	-12.60%	-7.20%
Gwaharddiad ar werthu islaw'r gost	-0.20%	-0.10%	-0.10%	0.00%
Isafbris uned o 35p	-0.90%	-0.60%	-0.80%	-0.50%
Isafbris uned o 40p	-3.00%	-2.00%	-1.90%	-1.10%
Isafbris uned o 45p	-6.20%	-4.00%	-3.60%	-1.90%
Isafbris uned o 50p	-9.90%	-6.60%	-5.60%	-3.00%
Isafbris uned o 55p	-14.50%	-9.80%	-8.40%	-4.40%
Isafbris uned o 60p	-19.90%	-13.50%	-12.10%	-6.40%
Isafbris uned o 65p	-25.40%	-17.60%	-16.60%	-8.80%
Isafbris uned o 70p	-30.70%	-21.60%	-21.70%	-11.50%
Newid absoliwt				
Cynnydd cyffredinol mewn pris o 10%	-4.8	-131.6	-4.4	-127.2
Gwaharddiad ar werthu islaw'r gost	-0.1	-2.6	0	-0.7
Isafbris uned o 35p	-0.4	-12.1	-0.3	-8.6
Isafbris uned o 40p	-1.5	-36.9	-0.7	-19.4
Isafbris uned o 45p	-3	-74.8	-1.2	-34
Isafbris uned o 50p	-4.8	-124.2	-1.9	-53
Isafbris uned o 55p	-7.1	-183.3	-2.9	-77.9
Isafbris uned o 60p	-9.7	-254.4	-4.2	-112.8
Isafbris uned o 65p	-12.4	-330.6	-5.7	-154.5
Isafbris uned o 70p	-15	-405.4	-7.5	-201.8

¹Amcangyfrifiwyd trwy fodelu sefyllfa "wrthffeithiol" lle mae'r boblogaeth gyfan yn dod yn ymwrthodwyr, h.y. yn yfed dim

Troseddu

209. Disgwylir i lefelau troseddu ostwng, gydag amcangyfrif o 3,684 yn llai o droseddau y flwyddyn dan bolisi isafbris uned o 50c. Mae yfwyr niweidiol, sy'n cynrychioli 5.7% o gyfanswm y boblogaeth (gan gynnwys ymwrthodwyr), yn gyfrifol am 49% o'r gostyngiad

¹⁴² Model Sheffield, Tabl 5.7, t60

hwn. Amcangyfrifir y bydd £248 miliwn o ostyngiad yng nghostau troseddu dros 20 mlynedd dan bolisi isafbris uned o 50c.

Absenoldebau o'r gweithle

210. Amcangyfrifir y bydd absenoldebau o'r gweithle yn lleihau o dan yr holl bolisiâu a fodelwyd, gyda gostyngiad o 10,000 o ddiwrnodau o absenoldeb y flwyddyn ar gyfer isafbris uned o 50c, sydd werth £14 miliwn dros 20 mlynedd.

Tabl 5: Amcangyfrifiad o'r newidiadau mewn absenoldebau o'r gweithle¹⁴³

Polisi	Newid mewn diwrnodau o absenoldeb o'r gwaith fesul blwyddyn			
	Poblogaeth	Cymedrol	Risg cynyddol	Rig uchel
Absenoldeb y gellir ei briodoli i alcohol ('000)¹	225	85	75	65
Newid perthynol (%)				
Cynnydd cyffredinol mewn pris o 10%	-6.2%	-8.7%	-3.6%	-6.1%
Gwaharddiad ar werthu islaw'r gost	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Isafbris uned o 35p	-0.7%	-0.5%	-0.4%	-1.3%
Isafbris uned o 40p	-1.6%	-1.2%	-0.8%	-3.0%
Isafbris uned o 45p	-2.9%	-2.2%	-1.4%	-5.5%
Isafbris uned o 50p	-4.6%	-3.7%	-2.2%	-8.7%
Isafbris uned o 55p	-6.7%	-5.6%	-3.2%	-12.2%
Isafbris uned o 60p	-9.2%	-8.1%	-4.5%	-16.1%
Isafbris uned o 65p	-12.0%	-11.0%	-6.0%	-20.2%
Isafbris uned o 70p	-15.0%	-14.2%	-7.6%	-24.4%
Absolute change ('000)				
Cynnydd cyffredinol mewn pris o 10%	-14	-7	-3	-4
Gwaharddiad ar werthu islaw'r gost	0	0	0	0
Isafbris uned o 35p	-2	0	0	-1
Isafbris uned o 40p	-4	-1	-1	-2
Isafbris uned o 45p	-7	-2	-1	-4
Isafbris uned o 50p	-10	-3	-2	-6
Isafbris uned o 55p	-15	-5	-2	-8
Isafbris uned o 60p	-21	-7	-3	-10
Isafbris uned o 65p	-27	-9	-4	-13
Isafbris uned o 70p	-34	-12	-6	-16

¹ Amcangyfrifwyd trwy fodelu sefyllfa "wrthffeithiol" lle mae'r boblogaeth gyfan yn dod yn ymwrthodwyr, h.y. yn yfed dim.

¹⁴³ Model Sheffield, Tabl 5, t67

Tabl 6: Crynodeb o effaith ariannol polisïau wedi eu modelu ar niwed iechyd, trosedd a gweithle dros 20 mlynedd¹⁴⁴

Polisi	Gwerth cronol lleihad mewn niwed dros 20 mlynedd (gostyngol)					
	Costau iechyd uniongyrchol	Costau iechyd QALY (£60,000 fesul QALY)	Cyfanswm y costau iechyd	Costau troseddu	Costau absenoldeb o'r gwaith	Cyfanswm y costau
Cost y gellir ei phriodoli i alcohol (£miliwn, gostyngol)¹	2708	7067	9775	5236	290	15301
Newid perthynol (%)						
Cynnydd cyffredinol mewn pris o 10%	-7.6%	-10.3%	-9.5%	-6.7%	-6.6%	-8.5%
Gwaharddiad ar werthu islaw'r gost	-0.1%	-0.1%	-0.1%	0.0%	0.0%	-0.1%
Isafbris uned o 35p	-0.8%	-1.1%	-1.0%	-0.7%	-0.7%	-0.9%
Isafbris uned o 40p	-1.7%	-2.5%	-2.3%	-1.6%	-1.6%	-2.0%
Isafbris uned o 45p	-3.1%	-4.5%	-4.1%	-3.0%	-3.0%	-3.7%
Isafbris uned o 50p	-4.8%	-6.9%	-6.3%	-4.7%	-4.7%	-5.8%
Isafbris uned o 55p	-7.0%	-10.0%	-9.1%	-6.8%	-6.9%	-8.3%
Isafbris uned o 60p	-9.5%	-13.7%	-12.6%	-9.2%	-9.3%	-11.3%
Isafbris uned o 65p	-12.5%	-17.9%	-16.4%	-12.1%	-12.4%	-14.9%
Isafbris uned o 70p	-15.8%	-22.4%	-20.6%	-15.0%	-15.5%	-18.6%
Newid absoliwt (£miliwn, gostyngol)						
Cynnydd cyffredinol mewn pris o 10%	-205	-725	-930	-351	-19	-1300
Gwaharddiad ar werthu islaw'r gost	-2	-7	-8	-1	0	-9
Isafbris uned o 35p	-22	-78	-99	-36	-2	-138
Isafbris uned o 40p	-47	-175	-222	-86	-5	-312
Isafbris uned o 45p	-85	-315	-400	-158	-9	-566
Isafbris uned o 50p	-131	-489	-620	-248	-14	-882
Isafbris uned o 55p	-188	-704	-892	-358	-20	-1270
Isafbris uned o 60p	-257	-970	-1228	-480	-27	-1734
Isafbris uned o 65p	-340	-1267	-1606	-635	-36	-2277
Isafbris uned o 70p	-428	-1581	-2009	-788	-45	-2842

¹Amcangyfrifiwyd trwy fodelu sefyllfa "wrthffeithiol" lle mae'r boblogaeth gyfan yn dod yn ymwrthodwyr, h.y. yn yfed dim.

Manwerthwyr

211. Amcangyfrifir y bydd isafbris uned o 50c yn arwain at gynnydd cyffredinol mewn refeniw i fanwerthwyr o £27 miliwn y flwyddyn (3.3%), gyda chynnydd mewn refeniw i fanwerthwyr allfasnach o £25.0 miliwn (12.2%) ac i fanwerthwyr mewnfasnach o £2 miliwn (0.3%)¹⁴⁵ – ond dylid nodi bod ansicrwydd sylweddol ynghylch ymateb manwerthwyr i

¹⁴⁴Model Sheffield (2014) Tabl 5.14, t67

¹⁴⁵Model Sheffield (2014) t10

isafbris uned. Gallai manwerthwyr a chynhyrchwyr wneud amrywiaeth o newidiadau ychwanegol i brisiau a chynhyrchion a allai effeithio ar newidiadau refeniw i'r Trysorlys a chanlyniadau eraill sydd wedi eu modelu.

Crynodeb a'r opsiwn a ffefrir

Tabl 7: Crynodeb: Costau ar gyfer y 3 Opsiwn

Opsiwn	Effaith a Amcangyfrifir - Cost i LIC	Cost i ALI	Cost i fanwerthwyr	Effaith a Amcangyfrifir
Opsiwn 1	£32 miliwn (Cronfa Gweithredu ar Gamddefnyddio Sylweddau bresennol) £8.2 biliwn o gostau iechyd a throseddu ¹⁴⁶ dros 20 mlynedd	£0	£0	£7.1 biliwn – costau iechyd QALY ¹⁴⁷ dros 20 mlynedd
Opsiwn 2	fel yr uchod; effaith bosibl ar wasanaethau ar gyfer problemau camddefnyddio sylweddau eraill	£0	£0 (heblaw bod tollau alcohol yn codi)	fel yr uchod (heblaw bod tollau alcohol yn codi)
Opsiwn 3 – yr opsiwn a ffefrir	£10,300 – cynhyrchu canllawiau £100,000 – cyfathrebu £6,000 – hyfforddiant	Ni ellir eu cyfrifo eto – ond nid ystyrir y bydd y baich arolygu mwy yn sylweddol	Hyd at £600,200 costau gweithredu (rhagwelir cynnydd cyffredinol mewn refeniw) £94,000 costau parhaus	£/y flwyddyn mewn gwariant fesul yfwr: Cymedrol - £2.37 Peryglus - £32.88 Niweidiol - £32.35

212. Nid yw Opsiwn 1 yn bodloni amcan y polisi. Nid yw'n ymdrin â'r problem fod rhai pobl ym mhoblogaeth Cymru yn yfed llawer iawn o alcohol. Bydd gwneud dim yn caniatáu i fanwerthwyr barhau i werthu alcohol am brisiau sydd wedi eu gostwng yn sylweddol, sy'n arwain at gostau eraill o ganlyniad i droseddau a niwed i iechyd sy'n gysylltiedig ag alcohol. Bydd parhau â'r camau yn y Strategaeth Camddefnyddio Sylweddau a chamau anneddfwriaethol eraill i atal niwed yn cael rhywfaint o effaith, ond heb fesur a fydd yn

¹⁴⁶Model Sheffield (2014) Tabl 5.14, t71. Costau trosedd yn cynnwys costau i ddiodefwyr; gan gynnwys effaith BBCS

¹⁴⁷Model Sheffield (2014) Tabl 5.14

effeithio ar y boblogaeth gyfan, ni fyddwn yn sicrhau newid ar y gyfradd yr ydym yn dymuno ei gweld.

213. Nid yw Opsiwn 2 yn bodloni amcan y polisi, gan nad yw'n targedu yfwyr niweidiol a pheryglus. Er y gallai'r camau yn Opsiwn 2 gael rhywfaint o lefelau yfed alcohol, a'r gallu i gael triniaeth, gallai gael effaith negyddol ar ymgyrchoedd addysgol a rhaglenni triniaeth yn ymwneud â chyffuriau. Pe byddai llobio llywodraeth y DU ar dollau alcohol yn llwyddiannus, gallai hyn leihau lefelau yfed alcohol ond ni fyddai wedi ei dargedu'n benodol at ddiodydd cost isel, cryfder uchel sydd wedi eu cysylltu gryfaf â niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol.

214. Opsiwn 3 yw'r opsiwn a ffeirir. Mae tabl yn crynhoi costau'r opsiwn hwn ar gael yn Atodiad A. Mae tystiolaeth gref a chyson sy'n dangos cysylltiad rhwng pris alcohol â lefelau yfed alcohol, a bod cynyddu'r pris yn gostwng lefelau yfed alcohol ac felly y niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol. Mae'r dystiolaeth yn ategu'r honiad y bydd isafbris uned ar gyfer alcohol yn arwain at ostyngiadau mewn niwed o ran iechyd, troseddu a chyfflogaeth.

215. Mae isafbris uned yn ddull poblogaeth gyfan ac yn ddull wedi ei dargedu – mae'n berthnasol i'r boblogaeth gyfan, a gallai leihau lefelau yfed alcohol ymhlith pob carfan o'r boblogaeth, ond gan ei fod yn effeithio'n bennaf ar gynhyrchion alcohol sy'n rhad o gymharu â'u cryfder, mae wedi ei dargedu at yfwyr niweidiol a pheryglus, ac yfwyr ifanc, sydd fwyaf tebygol o gael eu heffeithio o ran faint y maent yn ei wario a faint y maent yn ei yfed, ac felly faint o fudd y byddant yn ei gael o'r gostyngiadau o ran niwed.

216. Mae'r costau uwch i unigolion yn cael eu gorbwyso gan y manteision o ran lleihau niwed cymdeithasol. Yn yr un modd, bydd y costau gweithredu a gweinyddu ar gyfer y diwydiant yn ei gyfanrwydd yn cael eu gorbwyso gan y fantais o gynnydd mewn refeniw.

217. Bydd yr opsiwn hwn, ar y cyd â'r ystod bresennol o fesurau a weithredir fel rhan o'r strategaeth camddefnyddio sylweddau a ddisgrifir yn Rhan 1, yn helpu i sicrhau bod y tueddiadau o ostwng lefelau yfed alcohol a lleihau niwed yn cael eu cynnal a'u cryfhau, gan ddiogelu unigolion, teuluoedd a chymunedau.

8. Asesiad o'r Gystadleuaeth

218. Mae'r asesiad hwn o'r gystadleuaeth yn dadansoddi effaith economaidd debygol cyflwyno isafbris uned ar gyfer alcohol o 50c ar allu cystadleuol cynhyrchwyr a manwerthwyr, a'r effaith ganlyniadol ar ddefnyddwyr.

Diffiniad o gystadleuaeth¹⁴⁸

219. Mae cystadleuaeth yn broses o ymryson rhwng cwmnïau sy'n ceisio ennill busnes cwsmeriaid. Mae cystadleuaeth effeithiol yn annog cwmnïau i gynnig manteision i gwsmeriaid o ran prisiau, ansawdd a dewis. Pan gaiff lefelau cystadleuaeth eu gostwng (gan fod rheoliad yn cyfyngu ar nifer y cwmnïau sy'n weithredol mewn unrhyw farchnad, er enghraifft) mae gan gwsmeriaid lai o ddewis gan fod ganddynt lai o gwmnïau y gallant brynu nwyddau neu wasanaethau oddi wrthynt.

220. Efallai y bydd cystadleuaeth rhwng cwmnïau yn canolbwyntio ar gynnig y pris isaf, ond bydd y rhan fwyaf o gyflenwyr yn ceisio cystadlu mewn nifer o ffyrdd eraill yn ogystal â phris, er enghraifft trwy ddatblygu cynhyrchion newydd 'gwell', trwy gynnig cynhyrchion o wahanol ansawdd neu briodweddau, trwy frandio a hysbysebu'r gwahaniaeth yn eu cynhyrchion o'u cymharu â'u cystadleuwyr, neu drwy gynnig gwahanol sianeli gwerthu.

Amcan y polisi

221. Amcan y ddeddfwriaeth isafbris uned yw mynd i'r afael â niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol, gan gynnwys lleihau derbyniadau i'r ysbyty oherwydd alcohol a marwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol, trwy leihau'r defnydd o alcohol ymhlith defnyddwyr niweidiol a pheryglus, yn ogystal â phobl ifanc yng Nghymru.

Diffiniad o farchnadoedd

222. Nodwyd marchnadoedd a sectorau a allai gael eu heffeithio'n uniongyrchol (at y cwsmer) ac yn anuniongyrchol (oddi wrth y cwsmer) ac fe'u rhestrir isod.

Marchnadoedd/sectorau yr effeithir arnynt yn uniongyrchol (at y cwsmer):

Gwerthiannau o alcohol mewn mangreoedd all-drwyddedig

Gwerthiannau o alcohol mewn mangreoedd trwyddedig

Llifoedd marchnad rhwng gwerthiannau trwyddedig ac all-drwyddedig

Gwerthiannau o gynhyrchion eraill gan fanwerthwyr sy'n gwerthu alcohol, gan gynnwys nifer yr ymwelwyr

¹⁴⁸ Y Swyddfa Masnachu Teg (2007) *Completing competition assessments in Impact Assessments: Guideline for policy makers* http://www.offt.gov.uk/shared_offt/reports/comp_policy/oft876.pdf

Gallai sectorau yr effeithir arnynt yn anuniongyrchol (oddi wrth y cwsmer) gynnwys:

Gweithgynhyrchwyr diodydd

Dosbarthwyr/cyfanwerthwyr.

Y sefyllfa bresennol

223. Mae cystadleuaeth yn y farchnad alcohol yng Nghymru yn destun nifer o reoliadau a chyfyngiadau ar hyn o bryd, yn enwedig rheoliadau trwyddedu, sy'n cyfyngu ar yr alcohol sydd ar gael yn ôl nifer y manwerthwyr, eu lleoliad a'u horiau agor, ymhlith ffactorau eraill. Hefyd, mae terfyn isaf o ran pris ar waith yn y farchnad hon eisoes, ar ffurf y gwaharddiad ar werthu alcohol am bris is na chost - cost yw cyfanswm treth a TAW.

224. Serch hynny, mae lefel uchel o gystadleuaeth yn nodweddiadol o'r farchnad alcohol yng Nghymru. Dynodir hyn gan y nifer fawr o gynhyrchion a manwerthwyr a'r lefel uchel o gwsmeriaid yn newid rhwng un cynnyrch neu fanwerthwr i un arall, yn ogystal â lefelau sylweddol o arloesedd a rhwyddineb mynediad at y farchnad ar bob lefel, gan gynnwys cynhyrchion, gweithgynhyrchwyr a manwerthwyr newydd.

Darlun cyffredinol o ddiwydiant diodydd Cymru

225. Mae'r sector manwerthu alcohol (allfasnach) yn cynnwys cadwyni archfarchnad cenedlaethol, manwerthwyr arbenigol a nifer fawr o werthwyr bwyd a diod a siopau cornel bach eraill. Mae'r sector lletygarwch (mewnfasnach) yn cynnwys cadwyni cenedlaethol a nifer fawr o dafarndai bach (y mae nifer ohonynt yn eiddo i gynhyrchwyr cwrw mawr), clybiau a bwytai. Mae'r sector manwerthu a'r sector lletygarwch yn gwerthu cynhyrchion a gynhyrchir yng Nghymru a thu hwnt.

226. Roedd gan y sector gweithgynhyrchu alcohol yng Nghymru drosiant o £652 miliwn yn 2014, cynnydd o 7% o'r flwyddyn flaenorol.¹⁴⁹ Mae'n sector sy'n ffynnu, â sawl bragdy mawr a nifer o gynhyrchwyr llai sy'n tyfu'n gyflym, yn ogystal â 10 distyllfa ac 17 gwinllan.¹⁵⁰ Ceir tua 55 o fusnesau erbyn hyn, twf o 93% ers 2007, yn cyflogi tua 600 o bobl.¹⁵¹ Ni fyddai rhai diodydd alcoholig a gynhyrchir gan sector gweithgynhyrchu Cymru yn cael eu heffeithio'n uniongyrchol gan isafbris uned, gan eu bod yn gynhyrchion premiwm a werthir am bris sy'n fwy na 50c yr uned wrth allfasnachu. Fodd bynnag, gallai'r rhai a gynhyrchir gan gynhyrchwyr mawr gael eu heffeithio.

227. Yng Nghymru a Lloegr, cynyddodd cyfanswm yr alcohol pur a werthwyd fesul oedolyn o 9.0L ym 1994 i uchafswm o 10.5L yn 2005, gan ostwng rhyw fymryn bob blwyddyn wedi hynny i 9.2L yn 2012, sy'n cyfateb i 17.6 uned fesul oedolyn yr wythnos. Mae'r dosbarthiad o werthiannau ar draws y mewnfasnach a'r allfasnach wedi newid hefyd. Ym 1994, gwerthwyd 3.8L o alcohol pur drwy'r allfasnach, o'i gymharu â gwerthiannau mewnfasnach o 5.2L. Erbyn 2012, cynyddodd gwerthiannau allfasnach 59% i 6.1L fesul oedolyn, a gostyngodd gwerthiannau mewnfasnach 41% i 3.1L fesul oedolyn. Mae'r farchnad allfasnach bellach yn gyfrifol am 66% o gyfanswm cyfaint yr alcohol a werthir yng Nghymru a Lloegr, o'i gymharu â 42% ym 1994.

¹⁴⁹ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Inter-Departmental Business Register 2014 (ac eithrio busnesau sy'n gweithredu o dan y trothwy TAW)

¹⁵⁰ Yn ôl Drinks Wales (www.drinkswales.org)

¹⁵¹ Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Inter-Departmental Business Register 2014

228. Yn 2012, roedd cwrw yn cyfrif am 38% o gyfanswm cyfran y farchnad, roedd gwin yn 30%, gwirodydd yn 20% a seidr yn 8%. Mae hwn symudiad tuag at gyfran fwy o'r farchnad i wirodydd ac, yn benodol, gwin. Mae gwerthiannau cwrw wedi gostwng 33% rhwng 1994 a 2012, o 5.3L i 3.5L fesul oedolyn.

229. Ar gyfer yr allfasnach, roedd cwrw yn cyfrif am 27% o gyfanswm yr alcohol pur a werthwyd, gwirodydd yn 24%, gwin yn 38%, seidr yn 8% ac 'arall' yn 4%.¹⁵²

Prisiau

230. Mae'r Arolwg Costau Byw a Bwyd yn awgrymu mai 78.4c oedd pris cyfartalog uned o alcohol yng Nghymru yn 2013. Mae hyn yn cymharu â chyfartaledd o 82.3c yn Lloegr.

231. Mae'r rhan fwyaf o alcohol a werthir yn y sector mewnfasnach yn manwerthu am fwy na 50c yr uned; tra bod y rhan fwyaf (yn ôl cyfaint) o ddiodydd o bob math ac eithrio gwin yn cael eu gwerthu am lai na 50c yr uned yn y sector allfasnach (gwerthir 72% o gwrw allfasnach am lai na 50c yr uned, 78% o seidr, 42% o win a 66% o wirodydd).¹⁵³ Gellir gweld y gwahaniaeth o ran dosbarthiadau pris ar draws y mewnfasnach a'r allfasnach yn Ffigurau 1 a 2. O ran gwirodydd, a gwin yn arbennig, mae gwerthiannau sy'n is na 50c yr uned wedi'u clystyru heb fod llawer is na'r trothwy hwn (a dim ond 12.2% o win sy'n is na 40c yr uned). O ganlyniad, bydd dim ond cynnydd bach i brisiau yn arwain at gyfran sylweddol uwch yn gwerthu am 50c yr uned neu'n uwch.

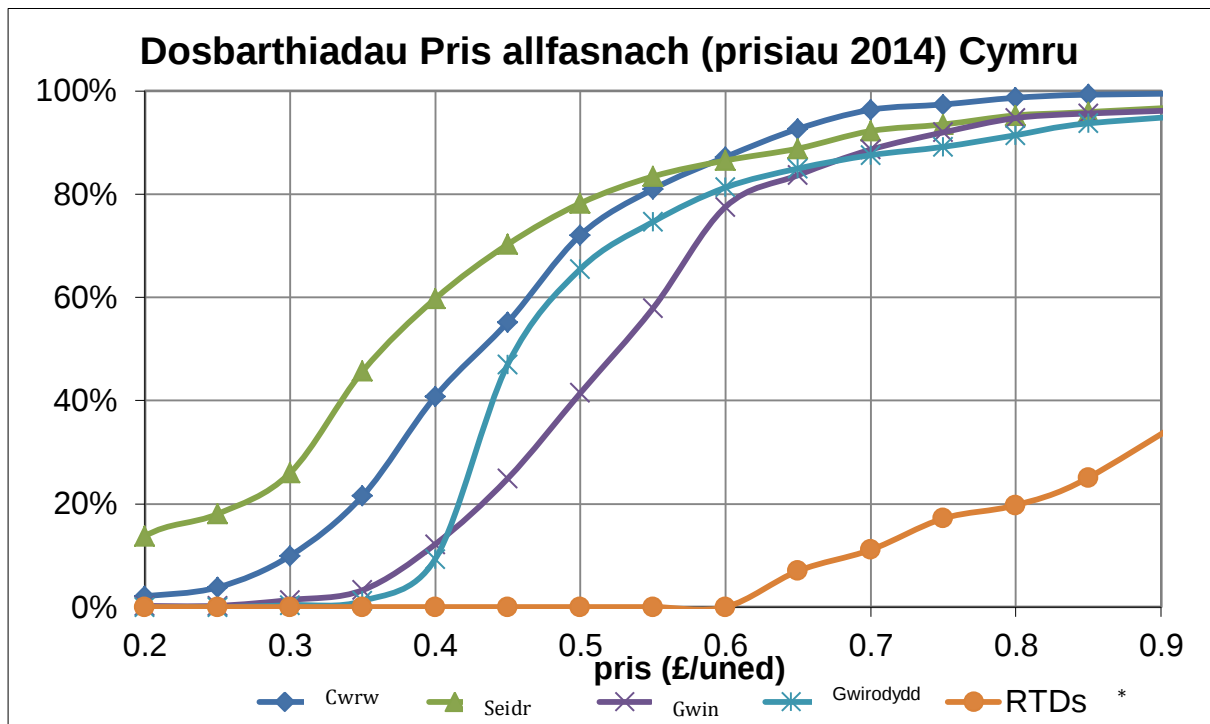
232. Hefyd, mae'r pris cyfartalog a delir yn wahanol ymhlith gwahanol ddefnyddwyr, gydag yfwyr cymedrol yn talu 54.2c yr uned am alcohol allfasnach, a 145.6c yr uned am alcohol mewnfasnach, o gymharu ag yfwyr niweidiol, sy'n talu 50.3c yr uned a 130.9c yr uned, ac yfwyr peryglus, sy'n talu 48.7c yr uned a 130.2c yr uned.¹⁵⁴

¹⁵² Robinson M, Beeston C. 'Monitoring and Evaluating Scotland's Alcohol Strategy: Annual update of alcohol sales and price band analyses'. Caeredin: NHS Health Scotland; 2013

¹⁵³ Model Sheffield, t18-19

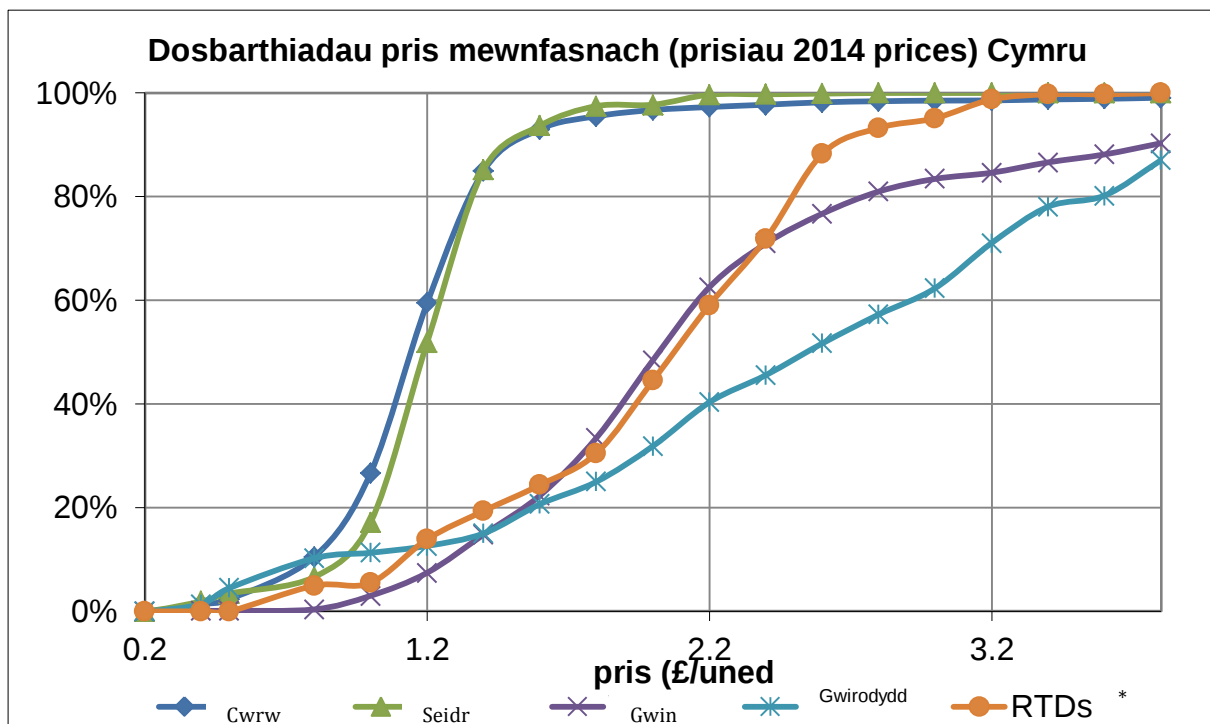
¹⁵⁴ Yr Arolwg Costau Byw a Bwyd, wedi'i ddyfynnu yn 'Welsh Adaption of the Sheffield Alcohol Policy Model; Summary of Relevant Data Sources for Wales', Heb ei gyhoeddi

Ffigur 7: Dosbarthiadau pris allfasnach Cymru¹⁵⁵

*RTD - Diodydd Parod i'w Hyfed

Ffigur 8: Dosbarthiadau pris mewnfasnach Cymru¹⁵⁶

*RTD - Diodydd Parod i'w Hyfed

¹⁵⁵Model Sheffield, Ffigur 4.8, t20

¹⁵⁶Model Sheffield, Ffigur 4.8, t20

Tabl 8: Cyfran yr alcohol a werthir yng Nghymru sy'n is nag amrywiaeth o drothwyon Isafbris Uned¹⁵⁷

	Cyfrannau a werthwyd yn is na throthwyon (prisiau 2014)		
	40c	45c	50c
Cwrw allfasnach	40.8%	55.2%	72.1%
Seidr allfasnach	59.7%	70.3%	78.2%
Gwin allfasnach	12.2%	24.9%	41.5%
Gwirodydd allfasnach	9.3%	47%	65.5%
RTD - Diodydd parod i'w hyfed allfasnach	0%	0%	0%
Cwrw mewnfasnach	1.4%	1.9%	2.4%
Seidr mewnfasnach	0%	0%	3.4%
Gwin mewnfasnach	0.1%	0.1%	0.1%
Gwirodydd mewnfasnach	1.4%	2.7%	4.5%
RTD - Diodydd parod i'w hyfed mewnfasnach	0%	0%	0%

¹⁵⁸

Effaith ddaearyddol

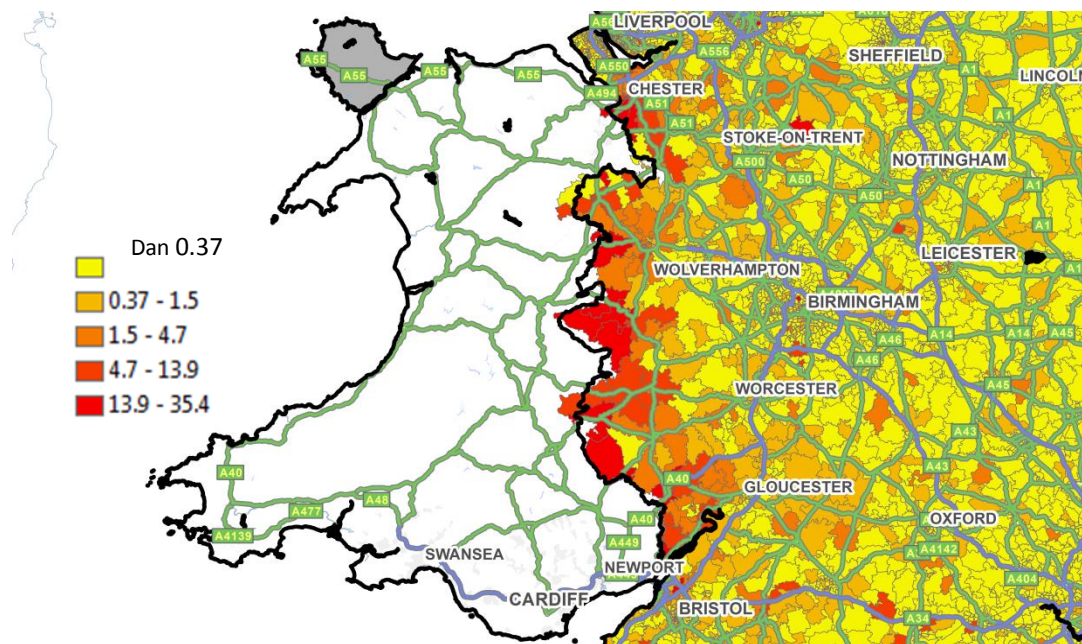
233. Gan fydd y ddeddfwriaeth hon yn berthnasol i Gymru'n unig, mae'n bosibl y bydd effaith ar fanwerthwyr yn ardal y Gororau, gan fod cymhelliad damcaniaethol i rai defnyddwyr o Gymru sy'n byw'n agos at y ffin brynu alcohol yn Lloegr, gan dynnu galw'r farchnad oddi wrth gyflenwad Cymru (yr effaith drawsffiniol). Cydnabyddir y gallai gwahanol ddeddfwriaeth yng Nghymru a Lloegr gael effaith fach ar ymddygiad defnyddwyr, yn dibynnu ar y parodrwydd a'r gallu i deithio, a'r gwahaniaeth mewn prisiau o'i chymharu â'r costau teithio. Disgwylir i'r newidiadau hyn fod yn fach.

234. Byddai'r arbedion posibl o brynu cynhyrchion cryfder uchel, pris isel yn fach iawn o'u cymharu â'r amser a'r costau teithio i fwyaf poblogaeth Cymru. Yr eithriadau i hyn yw trefi sy'n agos iawn at y ffin. Ar hyn o bryd, caiff 4.91% o gyfanswm gwariant Cymru ar fwyd a diod ei wario yn Lloegr, ac mae'r map yn Ffigur 9 yn dangos sut y dosberthir hyn ar draws y ffin. Mae'n dangos bod siopa trawsffiniol yn digwydd eisoes, ac ni ragwelir y bydd hyn yn cynyddu'n ddramatig o ganlyniad i isafbris uned. Ar y cyd â Ffigur 10, mae hyn yn awgrymu bod siopa trawsffiniol yn digwydd fwyaf lle ceir nifer gyfyngedig o fanwerthwyr trwyddedig yng Nghymru, sy'n awgrymu ei bod yn debygol mai cyfleustra yw'r cymhelliad mewn ardaloedd gwledig.

235. Yn ogystal, caiff isafbris uned ei dargedu at y gyfran fach o yfwyr sy'n yfed symiau niweidiol neu beryglus o alcohol, a bydd y gwahaniaethau rhwng prisiau wedi'u canolbwyntio ar gynhyrchion cryfder uchel, pris isel yn bennaf. Efallai y bydd yfwyr niweidiol, sy'n tueddu i yfed y cynhyrchion rhatach a chryfach hyn, yn fwy tebygol o brynu alcohol i'w yfed yn syth, ac mae data wedi dangos mai nifer bach ohonynt sy'n byw yn ardal y Gororau. Mae Ffigur 9 hefyd yn dangos yr ymddengys bod siopa trawsffiniol yn digwydd mwy mewn ardaloedd gwledig wrth y ffin yn y canolbarth, yn hytrach na'r ardaloedd trefol wrth y ffin yn y gogledd a'r de, lle mae patrymau yfed yn drymach.

¹⁵⁷ Model Sheffield, Tabl 4.2, t21

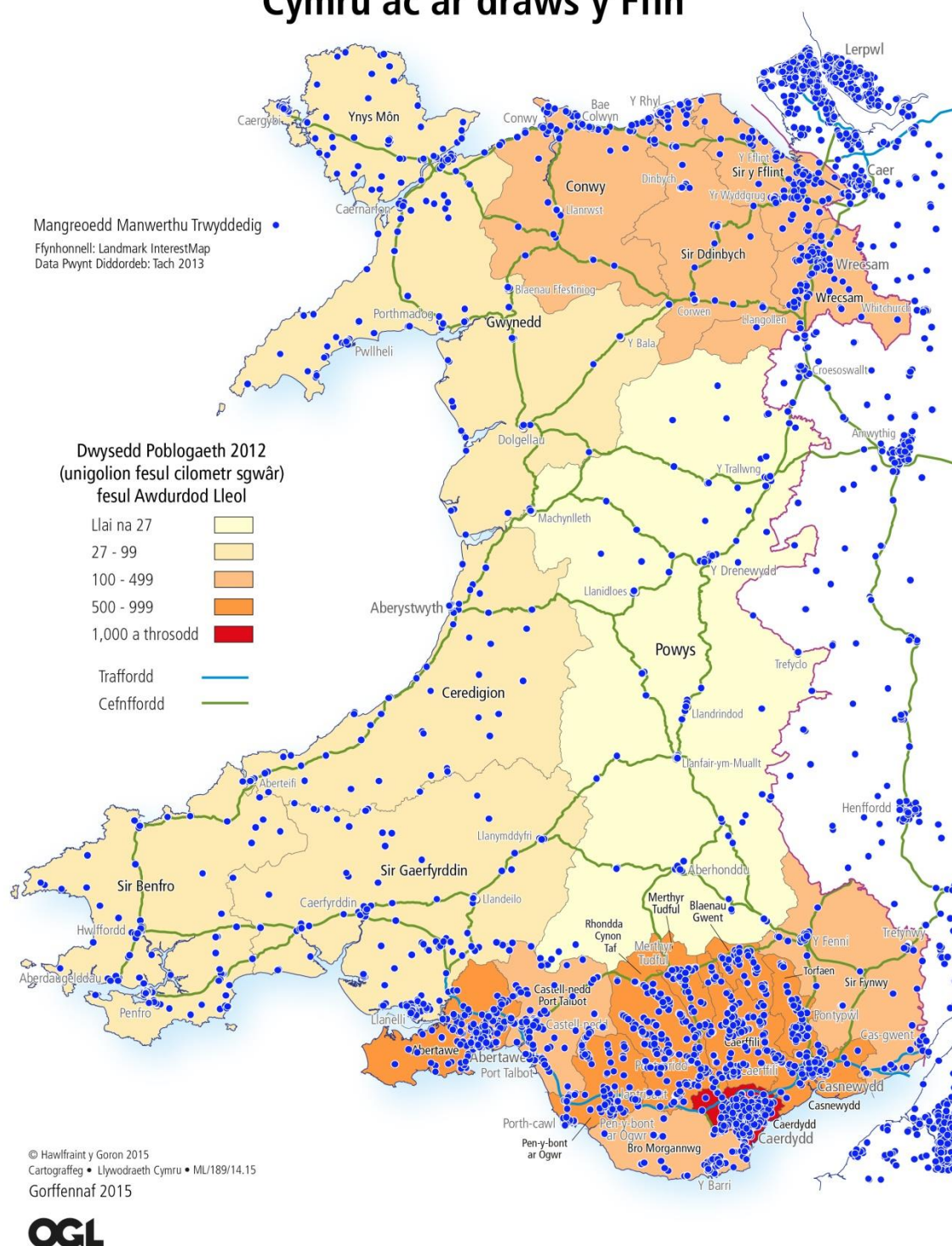
¹⁵⁸ Diodydd Parod i'w Hyfed

Ffigur 9 – Gwariant ar Fwyd a Diod o Gymru (sectorau post)¹⁵⁹

¹⁵⁹ Experian, Measuring Cross Border Grocery Spend Between Wales and England Using Anonymized Card Data, Ion 2015

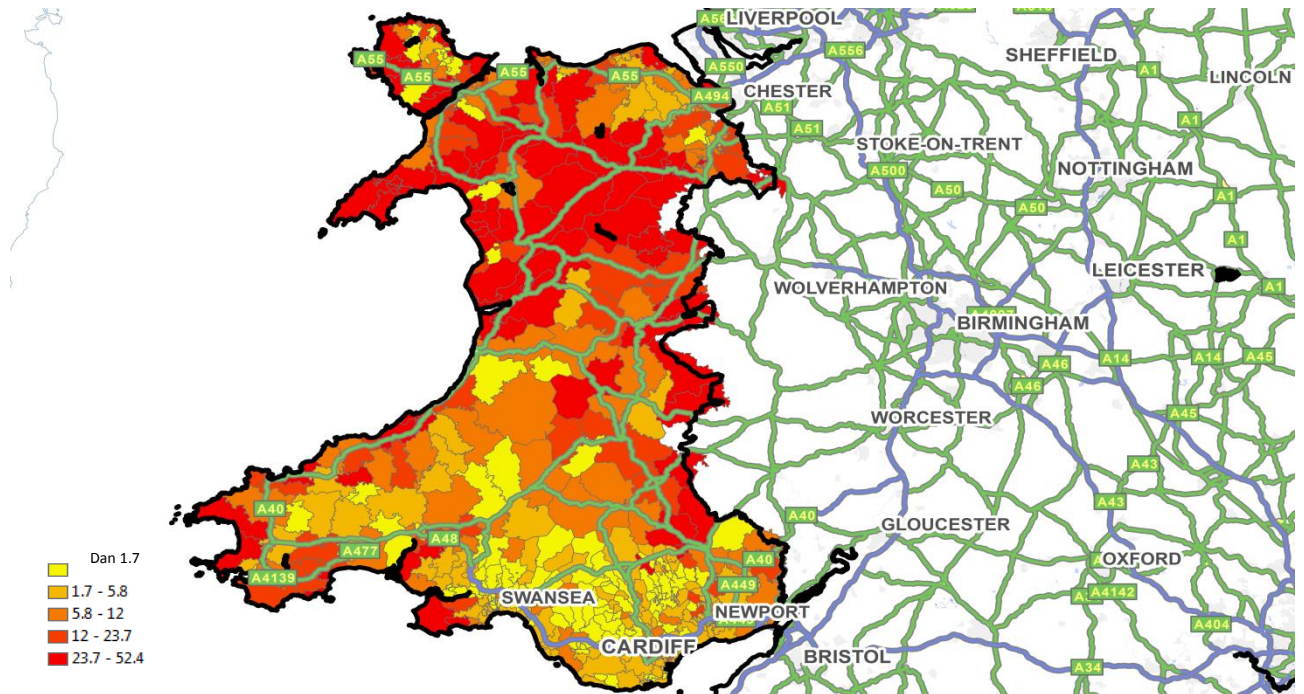
Mangreoedd Allfasnach Trwyddedig Cymru ac ar draws y Ffin

Ffigur 10 – Mangreoedd allfasnach trwyddedig a dwyseddau poblogaeth, Cymru a'r Gororau

236. Hefyd, nid ydym yn rhagweld y bydd y gwariant sy'n dod o Loegr i Gymru'n cael ei arallgyfeirio gan isafbris uned. O ran gwariant ar fwyd a diod yn ei gyfanrwydd, ceir elw net y flwyddyn o £13 miliwn i Gymru (â £44.4 miliwn yn llifo o Gymru i Loegr, a £57.4 miliwn o Loegr i Gymru). Fodd bynnag, mae'r map yn Ffigur 11 yn dangos bod y gwariant hwn wedi'i wasgaru ar draws Cymru gyfan, efallai'n deillio o fyfyrwyr, ymwelwyr neu dwristiaeth, ac felly

mae siopau'n agos at y ffin yn annhebygol o gael eu heffeithio'n sylweddol gan ostyngiad yn nifer y bobl sy'n croesi'r ffin i brynu alcohol yng Nghymru ar hyn o bryd.

Ffigur 11 – Gwariant ar Fwyd a Diod o Loegr (sectorau post)¹⁶⁰

237. Mae gwaith ymchwil yn Sgandinafia wedi canfod bod gwahaniaethau mawr mewn trethi yn cymell ymddygiad osgoi trethi yn agos at ffiniau, gan arwain at lai o refeniw i fanwerthwyr alcohol a thybaco yn Norwy yn agos at y ffin â Sweden (lle mae trethi'n is), er bod defnydd uchel ymhlith defnyddwyr yn yr ardaloedd hynny.¹⁶¹ Mae'n bosibl felly y bydd effaith ar rai busnesau, yn bennaf ar gynhyrchion pris isel yn y Gororau, yn enwedig mewn ardaloedd yn y gogledd sydd â phoblogaeth ddwys. Caiff hyn ei fonitro'n rhan o'r broses adolygu ar gyfer y Bil.

238. Yn yr un modd, mae'n bosibl y bydd effaith ar werthiannau cynhyrchion cryfder uchel, pris isel ar y rhyngrwyd, gan na fyddai'r isafbris uned yn berthnasol os yw'r alcohol yn cael ei anfon o siop neu ganolfan y tu allan i Gymru. Bydd mwy o gymhelliad i brynu gan fanwerthwyr ar-lein sydd wedi'u lleoli yn Lloegr pan fo'r gwahaniaeth mewn prisiau'n fwy. Yn gyffredinol, ni all defnyddwyr ddewis o ba siop benodol y mae eu nwyddau'n cael eu hanfon. Ar hyn o bryd, nid yw'r rhan fwyaf o'r alcohol a brynir ar-lein o'r math a dargedir gan y polisi, ac ni fyddai'n cael ei effeithio ar y cyfan, gan ei fod yn cael ei werthu am fwy na 50c yr uned. Fodd bynnag, gallai'r farchnad hon arallgyfeirio neu dyfu, yn rhannol o ganlyniad i'r polisi hwn, a bydd yr effaith hon yn cael ei monitro'n rhan o'r broses Adolygu Ôl-ddeddfwriaethol.

¹⁶⁰ Experian, Measuring Cross Border Grocery Spend Between Wales and England Using Anonymized Card Data, Ionawr 2015

¹⁶¹ Beatty, T., Larsen, E., a Sommervoll D. (2009) Driven to Drink. Sin taxes near a border, Journal of Health Economics, 28, 1175 - 1184

Yr effaith ar fanwerthwyr, cyflenwyr a chyfanwerthwyr

a) A fyddai'r cynigion yn cyfyngu'n uniongyrchol ar nifer neu amrywiaeth y cyflenwyr?

239. Ni fydd isafbris uned yn cyfyngu'n uniongyrchol ar nifer neu amrywiaeth y cyflenwyr, gan na fydd yn dyfarnu hawliau unigryw i gyflenwi, yn cyfyngu ar unrhyw brosesau caffael nac yn sefydlu cyfyngiad neu gwota o ran nifer y cyflenwyr neu fanwerthwyr.

b) A fyddai'r cynigion yn cyfyngu'n anuniongyrchol ar nifer neu amrywiaeth y cyflenwyr?

240. Bydd isafbris uned, i bob pwrpas, yn codi'r pris isaf y gellir ei godi am alcohol. Mae'n bosibl y gallai hyn ei gwneud yn anoddach i gwmnïau ymuno â'r farchnad ar gyfer manwerthu neu weithgynhyrchu alcohol os yw pris y farchnad rydd ar gyfer cynhyrchion yn is na'r pris isaf yng Nghymru. Ni fyddai manwerthwyr newydd, llai yn gallu denu galw mwyach trwy herio cwmnïau presennol ar bris lle mae'r rhain yn is na'r isafbris uned, a byddai cynhyrchion newydd yn cael eu cyfyngu o ran y gallu i ddefnyddio hyrwyddiadau pris. Ar ben isaf y farchnad, byddai'r gallu i gystadlu'n cael ei gyfyngu i ffactorau nad ydynt yn ymwneud â phris fel brand, ansawdd ac amrywiaeth.

241. Yr unig beth y mae'r isafbris uned yn ei gwneud yn ofynnol yw bod cynhyrchion a fanwerthir am lai na'r isafbris uned o 50c ar hyn o bryd yn cynyddu eu pris i gydymffurfio â'r ddeddfwriaeth. Gan y gallai hyn arwain at nifer o frandiau o gynnyrch tebyg yn manwerthu am yr un pris, fel gwirodydd label archfarchnadoedd eu hunain, brandiau sy'n gysylltiedig â phris manwerthu isel a'r rhai a gydnabyddir fel brandiau mwy premiwm, ceir llawer iawn o ansicrwydd o ran ymatebion gweithgynhyrchwyr a manwerthwyr. Pe na bai unrhyw wahaniaeth mewn pris, efallai y bydd galw am gynnyrch label eu hunain neu gynnyrch gwerth am arian yn lleihau gan arwain yn y pen draw at ostyngiad yn nifer y cyflenwyr.

242. Ar y llaw arall, gallai isafbris uned greu cymhelliad i arloesi, yn enwedig wrth annog gweithgynhyrchwyr i gynhyrchu cynhyrchion alcohol sy'n llai cryf. Gallai'r rhain gael eu gwerthu am bris cymharol is neu mewn symiau mwy, gan y byddent yn cynnwys llai o unedau o alcohol fesul litr.

c) A fyddai'r cynnig yn cyfyngu ar allu cyflenwyr i gystadlu?

243. Bydd isafbris uned yn cyfyngu ar allu manwerthwyr i gystadlu o ran pris. Gan y bydd y cyfyngiad yn gweithredu fel pris isaf, ni fydd manwerthwyr yn gallu achub y blaen trwy danbrisio ei gilydd ar draws rhai o'u cynhyrchion neu'r cwbl neu drwy werthu nwyddau ar gollod. Gallai hyn gael yr effaith o wanhau cystadleuaeth rhwng manwerthwyr.

244. Efallai y bydd manwerthwyr mawr a bach yn cael eu heffeithio'n wahanol, ond mae'n anodd darogan sut y bydd hyn yn datblygu. Mae manwerthwyr mwy'n gwerthu llawer iawn o frandiau poblogaidd (sy'n aml wedi'u prisiau'n gystadleuol iawn) ond hefyd, amrywiaeth ehangach o gynhyrchion. Nod siopau llai yw cadw prisiau'n isel er mwyn cystadlu ag archfarchnadoedd, yn enwedig wrth i archfarchnadoedd barhau i ddatblygu eu fformat "siop gyfleus", sy'n rhoi pwysau ar fanwerthwyr annibynnol i gystadlu â nhw o ran pris. Fodd bynnag, mae Ffederasiwn Busnesau Bach Cymru wedi nodi, lle mae archfarchnadoedd yn defnyddio cynhyrchion alcohol fel "nwydd ar gollod", nid yw manwerthwyr llai wedi gallu cystadlu â'r prisiau isel iawn hyn ac felly fe allent elwa ar isafbris uned - yn enwedig gan y gallai rhai siopau cyfleus weld cynnydd mewn gwerthiannau o gynhyrchion eraill.

245. Lle mae manwerthwyr yn dibynnu ar werthiannau alcohol ar gyfer cyfran sylweddol o'u trosiant, efallai y bydd rhywfaint o ostyngiad i werthiannau os bydd cyfraddau defnyddio

alcohol yn gostwng - ond mae hyn yn debygol o gael ei gydbwyso gan yr incwm ychwanegol y rhagwelir y bydd yn cael ei gynhyrchu yn sgil isafbris uned o unrhyw lefel (er nad yw'n bosibl darogan sut y bydd cynnydd mewn refeniw yn cael ei ddosbarthu ar draws y gadwyn gyflenwi - gweler isod).

246. Mae'n annhebygol iawn felly y bydd y ddeddfwriaeth isafbris uned yn gorfodi unrhyw fanwerthwyr bach allan o'r farchnad, er, pe bai hyn yn digwydd, byddai effaith bosibl o ran cystadleuaeth gan y gallai arwain at farchnad fwy cyfnerthedig, ac felly llai o gystadleuaeth rhwng cwmnïau, hyd yn oed ar gynhyrchion lle nad yw'r isafbris yn cael effaith uniongyrchol, gan arwain at drosiant uwch i'r cwmnïau hyn.

247. Mae'r tabl isod yn dangos yr effaith bosibl ar bris detholiad o gynhyrchion penodol ar ôl cyflwyno isafbris uned o 50c. Mae'r rhain yn enghreifftiau a gymerwyd fel ciplun gan fanwerthwr mawr. Dewiswyd Tesco at ddibenion enghreifftiol gan fod ganddo'r gyfran fwyaf o'r farchnad ar gyfer bwyd a diod ac mae'r dewis yn cynrychioli cynhyrchion prisiau isel a chanolig mewn gwahanol gategoriau diodydd (cymerwyd y sampl ym mis Ionawr 2015); fe'i defnyddiwyd at ddibenion enghreifftiol yn unig. Mae'r tabl yn dynodi'r isafbris manwerthu a'r cynhyrchion na fyddai unrhyw newid yn berthnasol iddynt. (Sylwer y gallai rhai o'r prisiau hyn fod yn "gynigion arbennig", a'u pris wedi'u gostwng ar y dyddiad y cymerwyd y ciplun.)

Tabl 9: Prisiau manwerthu sampl o gynhyrchion o Tesco.co.uk (Ion 2015) ac effaith isafbris uned o 50c

Cynnyrch	Cryfder Alcoholaidd yn ôl Cyfaint (ABV) (%)	Uneda u	Pris (Ion 2015)	Fesul uned o alcohol	Isafbris o 50c/uned	Cynnydd
Seidr						
Seidr Tesco Original, 2L	5.0	10.0	£ 2.25	£ 0.23	£ 5.00	£ 2.75
Somerset Tree Shaker, 3L	7.0	21.0	£ 5.00	£ 0.24	£ 10.50	£ 5.50
Seidr Strongbow, 2L	5.0	10.0	£ 3.25	£ 0.33	£ 5.00	£ 1.75
Seidr Carling, 4x440ml	4.5	7.9	£ 3.00	£ 0.38	£ 3.95	£ 0.95
Magners, 4x440ml	4.5	7.9	£ 3.50	£ 0.44	£ 3.95	£ 0.45
Bulmers, 6x568ml	4.5	15.3	£ 9.00	£ 0.59	£ 7.65	Dim effaith
Koppaberg Pear, 4x500ml	4.5	9.0	£ 5.99	£ 0.67	£ 4.50	Dim effaith
Cwrrw a Lager						
Lager Tesco, 4x440ml	3.8	6.7	£ 2.65	£ 0.40	£ 3.35	£ 0.70
Carlsberg Export, 4x440ml	4.8	8.4	£ 3.50	£ 0.42	£ 4.20	£ 0.70
Lager Carlsberg, 4x440ml	3.8	6.7	£ 3.00	£ 0.45	£ 3.35	£ 0.35
Stella Artois, 4x440ml	4.8	8.4	£ 3.54	£ 0.42	£ 4.20	£ 0.66
Grolsh 4x440ml	5.0	8.8	£ 3.50	£ 0.40	£ 4.40	£ 0.90
Carling, 4x440ml	4.0	7.0	£ 3.50	£ 0.50	£ 3.50	Dim effaith

Carlsberg Special Brew*, 4x440ml	9.0	15.8	£ 7.50	£ 0.47	£ 7.90	£ 0.40
Gwirodydd						
Jin Tesco Value, 70cl	37.5	26.3	£ 10.00	£ 0.38	£ 13.13	£ 3.13
Jin Dry London Tesco, 70cl	37.5	26.3	£ 11.50	£ 0.44	£ 13.13	£ 1.63
Jin Gordon's Special London, 70cl	37.5	26.3	£ 14.00	£ 0.53	£ 13.13	Dim effaith
Fodca Tesco Value, 70cl	37.5	26.3	£ 10.00	£ 0.38	£ 13.13	£ 3.13
Fodca Red Square, 70cl	37.5	26.3	£ 12.00	£ 0.46	£ 13.13	£ 1.13
Fodca Smirnoff Red, 70cl	37.5	26.3	£ 14.00	£ 0.53	£ 13.13	Dim effaith
Wisgi Tesco Value, 70cl	40.0	28.0	£ 11.50	£ 0.41	£ 14.00	£ 2.50
Wisgi Famous Grouse, 70cl	40.0	28.0	£ 14.00	£ 0.50	£ 14.00	Dim effaith
Tesco Finest Single Malt, 70cl	40.0	28.0	£ 21.00	£ 0.75	£ 14.00	Dim effaith
Gwin						
Gwin Coch Sbaen Tesco, 750ml	11.0	8.3	£ 2.99	£ 0.36	£ 4.13	£ 1.14
Gwin Coch De Affrica Tesco, 750ml	13.5	10.1	£ 3.49	£ 0.35	£ 5.05	£ 1.56
Gwin Gwyn De Affrica Tesco, 750ml	12.5	9.4	£ 3.49	£ 0.37	£ 4.70	£ 1.21
Banrock Premium Merlot, 750ml	13.5	10.1	£ 5.00	£ 0.50	£ 5.05	£ 0.05
Gwin Gwyn Echo Falls, 750ml	12.5	9.4	£ 4.89	£ 0.52	£ 4.70	Dim effaith
Gwin Coch California Blossom Hill, 750ml	12.0	9.0	£ 4.99	£ 0.55	£ 4.50	Dim effaith
Gwin Coch Awstralia Tesco - Bocs, 3L	13.5	40.5	£ 13.99	£ 0.35	£ 20.25	£ 6.26

*Pris yn Sainsburys.co.uk (ddim ar werth yn Tesco.co.uk)

248. Mae'r newid cychwynnol yn y farchnad yn debygol o fod i'r symiau o gynnyrch alcoholaidd penodol a werthir os yw'r pris gwreiddiol yn is na'r isafbris uned newydd a gyflwynir. Caiff y newid i refeniw manwerthwyr a chyfanwerthwyr ei bennu gan elastigedd y galw am y cynnyrch hwnnw – y mwyaf anelastig yw'r galw, y mwyaf fydd y cynnydd i refeniw. Mae hyn yn arwain at drosglwyddo 'rhenti' (refeniw sy'n fwy na'r elw arferol mewn cystadleuaeth berffaith) o ddefnyddwyr i fanwerthwyr. I bob pwrpas, gall manwerthwyr godi prisiau uwch am yr un nwyddau nag y gallent fel rheol mewn marchnadoedd cystadleuol rhydd heb gyfyngiadau.

249. Gallai fod perygl hefyd o ystumio'r farchnad o ganlyniad i gynnydd gorfodol i brisiau ymhlith rhai o'r cynhyrchion pris isel, cryfder uchel. Byddai cynnydd o'r fath yn lleihau'r blwch pris rhwng cynhyrchion ansawdd is a chynhyrchion ansawdd uwch neu frand. Mae'n bosibl y gallai hyn arwain at 'nwyddeiddio' y farchnad, gan y disgwylir i ddefnyddwyr newid i gynhyrchion eraill, o ansawdd uwch sydd bellach o bris tebyg. Ar y llaw arall, efallai y bydd cynnydd cymesur i brisiau cynhyrchion ansawdd uwch er mwyn cadw'r gwahaniaeth rhwng

cynhyrchion, gan arwain at lefel uwch o brisiau ar draws yr holl gynhyrchion alcohol a gyflwynir i'r defnyddiwr. Mae tystiolaeth o British Columbia yn dangos bod prisiau wedi cynyddu ar draws yr holl ddosbarthiad pris pan godwyd yr isafbris uned ar gyfer diodydd alcoholaidd, gan gynnwys y rhai sy'n llawer uwch na'r isafbris. Roedd cyfradd y cynnydd i brisiau yn gostwng po fwyaf oedd pris gwreiddiol y cynnyrch.¹⁶² Mae adroddiad Prifysgol Sheffield yn cydnabod y potensial ar gyfer y math hwn o effaith,¹⁶³ ond gan nad yw'n bosibl darogan i ba raddau y bydd hyn yn digwydd, nid yw hyn wedi'i gynnwys yn y canlyniadau a fodelwyd.

250. Serch hynny, mae model Sheffield yn darogan y bydd yr holl sefyllfaoedd isafbris uned a fodelwyd yn arwain at gynyddu refeniw i'r diwydiant alcohol yn gyffredinol, a hynny ar gyfer allfasnach a mewnfasnach (ac eithrio treth a TAW). Mae isafbrisiau uwch yn arwain at fwy o enillion manwerthu, gyda chynnydd i refeniw allfasnach o tua £25 miliwn ar gyfer isafbris uned o 50c a chynnydd o £2 filiwn i refeniw o ran mewnfasnach.¹⁶⁴

251. Nid yw'n hysbys sut y bydd y cynnydd hwn mewn refeniw yn cael ei ddosbarthu ar draws y gadwyn gyflenwi. Os bydd manwerthwyr yn cadw'r rhan fwyaf o'r elw, gallant ddefnyddio'r elw hwnnw er mwyn bod yn fwy cystadleuol mewn meysydd eraill, gan ddefnyddio prif gynhyrchion fel bara a llaeth fel nwyddau ar golled er enghraifft, yn groes i ddulliau blaenorol. Gallai hyn roi manwerthwyr llai, nad oes ganddynt o bosibl yr un hyblygrwydd o ran elw, dan anfantais gystadleuol. Ar y llaw arall, pe bai cynhyrchwyr yn codi eu prisiau'n unol â'r isafbris uned ar ôl iddo gael ei gyflwyno, byddai hyn yn dileu unrhyw elw i fanwerthwyr.

252. Ceir tystiolaeth i awgrymu y gallai cyfyngiadau fel y rhain gael rhai effeithiau negyddol ar gystadleuaeth. Er enghraifft, roedd Deddf Bwyd a Diod Iwerddon (1987) yn cyfyngu ar brisiau manwerthwyr trwy'i gwneud yn anghyfreithlon i werthu'n is na chost yn Iwerddon (tan 2005). Cafodd hyn ddylanwad ar ymddygiad manwerthwyr, ac roedd yn newidyn arwyddocaol wrth egluro elw manwerthu gros.¹⁶⁵ Roedd gwahardd gwerthu'n is na chost wedi'i gysylltu'n gadarnhaol ag elw manwerthu gros, sy'n awgrymu bod y gyfraith wedi arwain at leihad yn y gystadleuaeth o ran pris rhwng manwerthwyr. Amcangyfrifwyd mewn astudiaeth gan Awdurdod Cystadleuaeth Iwerddon yn 2005 y gallai cael gwared ar y cyfyngiad ar werthu bwyd a diod yn is na chost arbed bron i €500 y flwyddyn i aelwydydd.¹⁶⁶ Nododd cyfarfod bwrdd crwn y Sefydliad ar gyfer Cydweithrediad a Datblygiad Economaidd yn 2005 ar ailwerthu'n is na chost hefyd bod cyfyngiadau ar werthu'n is na chost yn gysylltiedig â thwf economaidd arafach a diweithdra uwch.¹⁶⁷ Dylid nodi bod gwerthu alcohol yn is na chost wedi ei wahardd yn y DU eisoes, gan ei gwneud yn amhosibl defnyddio alcohol fel nwydd ar golled.

¹⁶²Yr Athro T. Stockwell (2012) *Alcohol pricing for public health: alcohol general principles, the devil and the detail*.

¹⁶³Model Sheffield, t81

¹⁶⁴ *ibid*

¹⁶⁵ Collins, Burt, ac Oustapassidis (2001), "Below-cost Legislation and Retail Conduct: Evidence from the Republic of Ireland", *British Food Journal*

¹⁶⁶ Irish Competition Authority (2005), 'Submission to the Minister for Enterprise, Trade and Employment on the Groceries Order, Submission: S/05/006', Gorffennaf 2005
http://www.tca.ie/PromotingCompetition/Submissions.aspx?selected_item=9

¹⁶⁷ 'Y Sefydliad ar gyfer Cydweithrediad a Datblygiad Economaidd (2006) *OECD Policy Roundtables: Resale Below Cost, 2005* <http://www.oecd.org/dataoecd/13/30/36162664.pdf>

253. Ceir perygl mewn rhai achosion y gallai cyfyngiadau a orfodir gan y Llywodraeth ar brisio annog gweithgarwch ceisio rhent e.e. llobio gan gwmnïau i gadw neu gynyddu cyfyngiadau. Gallai hyn wneud i fanwerthwyr arallgyfeirio adnoddau oddi wrth ddatblygu a gwella eu cynhyrchion a'u gwasanaethau. Yn y pen draw, gall hyn arwain at gostau uwch. Fodd bynnag, mae amrywiaeth y diwydiant alcohol yn golygu bod y math hwn o arallgyfeirio'n annhebygol, ac mai prin iawn yw'r effaith y byddai'n ei chael.

Arbenigwyr

254. Ni fyddai modd i arbenigwyr sy'n gwerthu cynhyrchion alcohol yn unig ddefnyddio unrhyw gynnydd i referiw i leihau prisiau cynhyrchion eraill, fel ffrwythau a llysiau, er mwyn cynyddu cystadleurwydd. O ran cynhyrchion prisiau is, gallai isafbris uned gynyddu gallu siopau annibynnol a chadwynau llai i gystadlu yn y farchnad hon.

Dulliau cynhyrchu ac arloesi

255. Y cynhyrchwyr a fydd yn cael eu heffeithio fwyaf gan isafbris uned yw'r rhai hynny sy'n cynhyrchu nifer sylweddol o gynhyrchion sy'n gwerthu am lai na'r trothwy isafbris uned hwnnw ar hyn o bryd, a'r rhai sy'n canolbwyntio ar gynhyrchion label eu hunain yn bennaf, gan fod y rhain yn gwerthu am bris is yn gyffredinol. Fodd bynnag, nid yw'n hawdd nodi cynhyrchwyr alcohol label eu hunain. Yn gyffredinol, mae'r cynhyrchwyr sy'n cynhyrchu brandiau cwrw a seidr rhatach yn y DU yn tueddu i fod yn eiddo i gwmnïau byd-eang. Nid yw'n debygol y bydd isafbris uned yng Nghymru yn effeithio fawr ddim ar gwmnïau o'r fath.

256. Mae alcohol premiwm a gynhyrchir yng Nghymru yn annhebygol o gael ei effeithio gan ei fod yn cael ei werthu am fwy na 50c yr uned yn yr allfasnach ar hyn o bryd.

257. Dylai'r effaith ar arloesedd neu gyflwyno cynhyrchion newydd fod yn fach hefyd. Byddai'n rhaid i gynhyrchion cryfder uchel newydd gydymffurfio ag isafbris uned, ond ni fyddent yn cael eu hatal rhag cael eu cyflwyno. Efallai y bydd cymhelliad i arloesi hyd yn oed, fel y disgrifir uchod, er mwyn cyflwyno cynhyrchion alcohol cryfder is y gellid eu gwerthu am bris cymharol isel mewn meintiau mwy gan eu bod yn cynnwys llai o unedau o alcohol fesul litr.

258. Ni ragwelir y bydd y cynigion yn cyfyngu ar ryddid cyflenwyr i drefnu eu prosesau cynhyrchu eu hunain neu eu dewis o ffurf sefydliadol.

Cystadleuaeth ryngwladol

259. Mae'r Alban wedi ceisio cyflwyno deddfwriaeth isafbris uned, sy'n destun adolygiad gan Lys Cyfiawnder yr Undeb Ewropeaidd ar hyn o bryd, ac mae isafbris yn cael ei ystyried ar hyn o bryd yng Ngweriniaeth Iwerddon ac yng Ngogledd Iwerddon. Erys yn bolisi dan ystyriaeth yn Lloegr. Nid oes unrhyw dystiolaeth ar hyn o bryd i awgrymu y bydd hyn yn arwain at ddeddfwriaeth debyg mewn gwledydd eraill y tu hwnt i'r DU, er bod isafbris uned wedi bod yn ganolog i'r drafodaeth ar alcohol mewn nifer o wledydd y Sefydliad ar gyfer Cydweithrediad a Datblygiad Economaidd. Serch hynny, o ystyried marchnad allforio fach iawn cynhyrchwyr â pherchnogion yng Nghymru, a'u ffocws ar gynhyrchion premiwm (mae'r rhan fwyaf o gynhyrchion sy'n cael eu hallforio'n gwerthu am fwy na 50c yr uned) mae'n annhebygol o gael effaith andwyol ar y farchnad hon, sy'n destun nifer o drethi a chyfyngiadau mewn gwledydd eraill eisoes.

(d) A fyddai'r cynigion yn lleihau cymhellion cyflenwyr i gystadlu'n frwd?

260. Gan fod isafbris uned yn cyflwyno 'pris isaf', bydd yn lleihau gallu manwerthwyr i gystadlu ar sail pris o dan y level isaf hon (bydd cystadlu ar sail pris yn dal i ddigwydd ar lefelau uwchlaw 50c yr uned). Mae manwerthwyr yn debygol o gystadlu ar seiliau eraill felly, fel ansawdd, gwasanaeth i gwsmeriaid, treftadaeth, blas neu darddiad. Gallai rhywfaint o hyn fod yn gadarnhaol i ddefnyddwyr. Fodd bynnag, gall mathau eraill o gystadleuaeth fod yn llai cadarnhaol (e.e. cystadleuaeth o ran hysbysebu). Gallai cynnydd yn y math hwn o gystadleuaeth nad yw'n ymwneud â phris, wedi ei hwyluso gan y cynnydd mewn referniw ac unrhyw effaith ganlyniadol ar werthiannau, fod yn un o effeithiau anfwriadol y ddeddfwriaeth.

261. Mae model Sheffield yn dangos ei bod yn debygol y bydd cynnydd mewn referniw manwerthwyr yn sgil cyflwyno isafbris uned, yn dibynnu ar elastigedd y galw am alcohol. Gallai hyn dynnu'r pwysau oddi ar fanwerthwyr i fod yn effeithlon, gan y gallai leihau'r cymhellion i gystadlu ar sail pris.

262. Bydd yn bwysig sicrhau nad yw cyflwyno isafbris uned yn caniatáu neu'n annog cystadleuwyr i rannu gwybodaeth am eu materion masnachol yn anfwriadol (e.e. amcanestyniadau o ran pris neu alw yn y dyfodol) yn ystod y broses o bennu eu prisiau'n unol â'r rheoliadau. Pe bai hyn yn digwydd, gallai hynny hefyd arwain at lai o gymhellion i gystadlu.

263. Mae'r effaith gyffredinol ar gymhelliad cyflenwyr i gystadlu yn dibynnu ar yr effaith ar ddefnyddwyr, ac yn enwedig y dewisiadau y maent yn eu gwneud mewn ymateb i unrhyw gynnydd i brisiau. Caiff y newidiadau ymddygiad hyn eu modelu gan Brifysgol Sheffield, ac mae'r dadansoddiad isod yn dangos yr effaith bosibl ar y defnydd o wahanol gynhyrchion alcohol.

264. Gan fod effaith yr isafbris uned yn canolbwyntio ar yfwyr niweidiol a pheryglus, bydd cymhelliad o hyd i gyflenwyr gystadlu'n frwd am gwsmeriaid ymhlith yfwyr cymedrol. Mae sawl astudiaeth wedi canfod bod yfwyr cymedrol yn fwy tebygol o brynu alcohol am bris uwch nag yfwyr trwm, hyd yn oed ymhlith grwpiau incwm is. Mae'r adran hon yn cyflwyno'r dystiolaeth i ddangos yr y gwahaniaeth mewn ymatebolrwydd i newidiadau i brisiau rhwng yfwyr cymedrol ac yfwyr trwm, sy'n dangos, gan fod hwn yn fesur wedi'i dargedu, bod effaith fwyaf yr isafbris uned ar gystadleuaeth ymhlith cyflenwyr yn debygol o fod ar alcohol rhad.

265. Bydd pris cynhyrchion a gaiff eu heffeithio gan isafbris yn newid – er na fyddai prisiau cynhyrchion eraill yn newid, os oedd eu prisiau gwreiddiol yn uwch na'r isafbris uned eisoës). Gellir disgwyl i ddefnyddwyr ymateb i'r newidiadau hyn, naill ai trwy yfed llai o gynnyrch alcoholaid os bydd ei bris yn codi, neu drwy ddewis cynhyrchion eraill (amnewidion) y mae eu pris cymharol wedi gostwng. Bydd i ba raddau y mae hyn yn digwydd yn dibynnu ar ymatebolrwydd defnyddwyr i bris, h.y. elastigedd pris eu hunain (PED) a thrawslastigedd o ran galw (XED), a fydd yn pennu'r newidiadau i ymddygiad defnyddio a newid.

- Mae PED yn cynrychioli canran y newid yn y galw am alcohol o fath penodol oherwydd newid o 1% ym mhris y math hwnnw o alcohol. Mae'n fesur o sut y mae defnyddwyr yn ymateb i newid mewn pris.

- Mae'r galw am nwydd yn *anelastig* pan fydd newidiadau mewn pris yn cael effaith gymharol fach ar y galw am y nwydd – sy'n golygu bod y PED yn llai nag un). Mae'r galw am nwydd yn *elastig* pan fydd newidiadau mewn pris yn cael effaith gymharol fawr ar y galw am y nwydd (sy'n golygu bod y PED yn fwy nag 1).

266. Gan fod alcohol yn altro'r meddwl ac yn gaethiwus, gallai fod yn rhesymol awgrymu mai prin iawn yw'r amnewidion sydd i alcohol.¹⁶⁸ Ystyrir bod y risg y byddai defnyddwyr yn troi at gyffuriau anghyfreithlon neu sylweddau seicoweithredol newydd yn isel iawn, gan fod sylwedd anghyfreithlon neu heb ei brofi'n amlwg yn ansoddol wahanol i ddefnydd cyfreithlon o alcohol, ac ni fyddai'r rhan fwyaf o bobl yn eu hystyried yn amnewidion dilys. Mae'r PED ar gyfer diodydd alcoholaidd yn gyffredinol yn debygol o fod yn anelastig felly.

267. Mae nifer o astudiaethau a metaddadansoddiadau wedi dangos bod y galw am win a chwrw'n anelastig yn y DU yn gyffredinol, er bod elastigeddau ar gyfer gwirodydd yn amrywio yn y canfyddiadau. Mae model Sheffield yn defnyddio dull ffug-banel newydd sydd â sawl mantais dros ddulliau blaenorol (mae disgrifiad mwy manwl o'r fethodoleg ar gael yn yr erthygl y cyfeirir ati).¹⁶⁹ Mae'n canfod bod elastigeddau PED yn cyd-fynd ag elastigeddau hanesyddol yn gyffredinol¹⁷⁰ gan gynnwys y ffaith bod galw am gwrw a diodydd parod i'w hyfed yn fwy anelastig yn gymharol na galw am win a gwirodydd.

268. Gallai cynnydd posibl i bris cynhyrchion alcoholaidd yn sgil cyflwyno cynnig isafbris uned gael gwahanol effeithiau ar ddefnydd felly, yn dibynnu ar yr elastigeddau hyn. O ran y cynhyrchion mwy anelastig, gellir disgwyl y bydd defnyddwyr yn gwario mwy. O ran y cynhyrchion sy'n fwy elastig yn gymharol, gallai defnyddwyr ymateb i gynnydd i brisiau drwy yfed llai ohonynt. Bydd yr effaith ar gyflenwyr o ran prynu a refeniw, a'u gallu i gystadlu ar bris yn uwchlaw lefel yr isafbris uned, yn amrywio felly, gan ddibynnu ar y math o alcohol.

269. Nid yw'r elastigeddau PED hyn yn cymryd ymddygiad newid i ystyriaeth. Mae thrawslastigedd o ran galw (XED) yn mesur canran y newid mewn galw am un nwydd sy'n digwydd fel ymateb i newid canran i bris nwydd arall. Os yw'r XED rhwng dau gynnyrch alcohol yn uchel, byddai defnyddwyr yn newid yn ddiddrafferth i ddewis arall pe bai pris un cynnyrch yn cynyddu.

¹⁶⁸Fogarty, J. (2008) *The demand for beer, wine and spirits: Insights from a meta analysis approach*, American Association of Wine Economists, Papur gwaith Rhif 31, Tachwedd 2008

¹⁶⁹Meng, Y., et al. (2014), *Estimation of own and cross price elasticities of alcohol demand in the UK – a pseudo-panel approach using the LCF Survey 2001-9*, Journal of Health Economics, 34:96–103.

¹⁷⁰Gweler, er enghraifft:

- Fogarty, J., (2010). *The demand for beer, wine and spirits: a survey of the literature* Journal of Economic Surveys 24, 428-478.
- Gallet, C. A. (2007) *The Demand for Alcohol: A Meta-analysis of Elasticities*, Australian Journal of Agricultural and Resource Economics, 51, 2, 121-135
- Wagenaar, A.C., Salois, M.J., a Komro K.A (2009) *Effects of beverage alcohol taxes and prices on consumption: a systematic review and meta-analysis of 1003 estimates from 112 studies*, Addiction: 2009, 104
- Collis, A., Grayson, A., a Johal, S. (2010) *Econometric Analysis of Alcohol Consumption in the UK: HMRC Working paper 10*, Llundain: CThEM

270. O fewn marchnad â diffiniad cul, ceir mwy o hyblygrwydd i newid i gynhyrchion eraill. Ceir llawer o gynhyrchion cwrw amnewidiol ar gyfer unrhyw frand penodol o gwrw (h.y. bydd gan y brand hwnnw PED cymharol uchel). Fodd bynnag, ar gyfer marchnad ehangach, fel cwrw allfasnach, ceir XED is, yn dibynnu ar barodrwydd defnyddwyr i newid i win allfasnach neu gwrw mewnfasnach, er enghraifft. Mae model Sheffield yn ystyried matrices o 10 categori diod, ac mae'r tabl isod yn nodi lle mae'r rhain yn amnewidion (arwydd positif), sy'n golygu y gellir disgwyl i ddefnyddwyr newid rhyngddynt. Er enghraifft, 0.25 yw'r XED a amcangyfrifir ar gyfer gwin mewnfasnach mewn perthynas â chwrw allfasnach, sy'n dynodi bod y galw am win mewnfasnach yn cynyddu 2.5% pan gaiff pris cwrw allfasnach ei gynyddu 10%.¹⁷¹ Ategiadau yw cynhyrchion eraill (arwydd negyddol), sy'n golygu y gallai cynnydd i brisiau'r cynhyrchion hyn arwain at ostyngiad i'r galw am y cynnyrch arall hefyd.

271. Dylid nodi bod y ffigurau absoliwt yn fach, felly mae graddau'r ymddygiad newid yn debygol o fod yn fach. Serch hynny, mae cynnwys elastigeddau XED yn gwella dibynadwyedd elastigeddau PED (trwy roi cymhariaeth ar gyfer effeithiau trawslastigedd). Mae'n dangos rhai cydeffeithiau o arwyddocâd ystadegol, ar gyfer gwin a gwirodydd mewnfasnach, er enghraifft.

Tabl 10: Elastigeddau PED a XED a amcangyfrifir ar gyfer diodydd allfasnach a mewnfasnach yn y DU¹⁷²

		Yr hyn a brynir									
		All-cwrw	All-seidr	All-gwin	All-gwirodydd	dydd parod i'w	Mewn-cwrw	Mewn- seidr	Mewn- gwin	Mewn-gwirodydd	Mewn-diodydd parod i'w hyf
Pris	All-cwrw	-0.980*	-0.189	0.096	-0.368	-1.092	-0.016	-0.05	0.253	0.03	0.503
	All-seidr	0.065	-1.268*	0.118	-0.122	-0.239	-0.053	0.093	0.067	-0.108	-0.194
	All-gwin	-0.04	0.736*	-0.384*	0.363	0.039	-0.245	-0.155	0.043	-0.186	0.11
	All-gwirodydd	0.113	-0.024	0.163	-0.082	-0.042	0.167	0.406	0.005	0.084	0.233
	All-diodydd parod i'w hyfed	-0.047	-0.159	-0.006	0.079	-0.585*	-0.061	0.067	0.068	-0.179*	0.093
	Mewn-cwrw	0.148	-0.285	0.115	-0.028	0.803	-0.786*	0.867	1.042*	1.169*	-0.117
	Mewn- seidr	-0.1	0.071	0.043	0.021	0.365	0.035	-0.591*	0.072	0.237*	0.241
	Mewn- gwin	-0.197	0.094	-0.154	-0.031	-0.093	-0.276	-0.031	-0.871*	-0.021	-0.363
	Mewn-gwirodydd	0.019	-0.117	-0.027	-0.28	-0.145	-0.002	-0.284	0.109	-0.890*	0.809*
	Mewn-diodydd parod i'w hyfed	0.079	0.005	-0.085	-0.047	0.369	0.121	-0.394	-0.027	-0.071	-0.187

Sylwer: Mae tablau elastigeddau cyfatebol ar gyfer yfwyr cymedrol ac yfwyr nad ydynt yn gymedrol ar gael yn Meng et al (2014), Atodiad 7¹⁷³

272. Gallai isafbris uned effeithio ar gymhellion cyflenwyr i gystadlu mewn rhai sectorau o'r farchnad, lle y mae'n effeithio ar y galw am fathau penodol o ddiodydd. Mae'r elastigeddau PED a amcangyfrifir yn dynodi gostyngiad sylweddoli yn y galw am gwrw, seidr, gwin a gwirodydd allfasnach rhad os bydd eu prisiau'n codi. Fodd bynnag, bydd rhai

¹⁷¹ Model Sheffield (013), t13

¹⁷² Meng, Y., et al. (2014), t101

¹⁷³ Meng, Y., et al. (2014), *Estimation of own and cross price elasticities of alcohol demand in the UK – a pseudo-panel approach using the LCF Survey 2001-9*, Journal of Health Economics, 34:96–103.

effeithiau yn gysylltiedig ag amnewid, sy'n awgrymu y gallai galw drosglwyddo i rannau eraill o'r farchnad alcohol. Hefyd, nid yw'r gostyngiad yn y galw yn cyfateb yn union i'r cynnydd yn y pris, sy'n golygu y bydd cyfanswm y gwariant yn cynyddu ar y cyfan. Mae'r tabl isod yn crynhoi canfyddiadau astudiaeth Prifysgol Sheffield ar fodelu ymddygiad defnyddwyr ar gyfer gwahanol sefyllfaoedd o ran lefelau'r isafbris uned. Caiff y newidiadau i ddefnydd eu trosglwyddo'n newidiadau i wario ar gynhyrchion alcohol wedyn.

Tabl 11: Effaith gwahanol isafbrisiau ar ddefnydd a chyfanswm y gwariant (pob math o yfed)¹⁷⁴

Isafbris (£)	% y newid i ddefnydd	Newid i gyfanswm y gwario (£m)	% y newid i'r gwario
0.35	-0.7%	1.95	0.1%
0.40	-1.5%	4.16	0.3%
0.45	-2.6%	10.44	0.8%
0.50	-4.0%	21.21	1.6%
0.55	-5.6%	33.93	2.5%
0.60	-7.6%	46.53	3.4%
0.65	-9.9%	57.84	4.2%
0.70	-12.3%	66.92	4.9%

273. Mae lefelau cynyddol o isafbris yn dangos effeithiau cynyddol ar ddefnydd ac, yn yr un modd, cynnydd i gyfanswm y gwario. Mae'r cynnydd i wariant defnyddwyr ar bob isafbris yn golygu nad yw gostyngiadau i ddefnydd yn digwydd mor gyflym â chynnydd i brisiau ac felly mae cyfanswm y gwario'n codi.

274. Mae adroddiad Prifysgol Sheffield yn dadansoddi'r gwario ychwanegol fesul yfwr fesul blwyddyn yn yfwr cymedrol, yfwr peryglus ac yfwr niweidiol. Mae'r amcangyfrifon hyn yn cymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau i ddefnydd sy'n digwydd oherwydd y newidiadau i brisiau o ganlyniad i wahanol lefelau isafbris uned. Yfwr niweidiol sy'n gyfrifol am yw'r gyfran fwyaf o wario ychwanegol ym mhob sefyllfa. Mae'r effaith ar wariant yfwr cymedrol yn is o lawer na'r hyn a welwyd ar gyfer yfwr niweidiol.

275. Mae rhai dadansoddiadau cyfanredol wedi awgrymu bod gan yfwr trymach elastigeddau galw am alcohol sy'n fwy anelastig o'u cymharu ag yfwr cymedrol, sy'n golygu y bydd newid cyffredinol i bris alcohol yn achosi llai o newid yn ymddygiad yfwr trymach o'u cymharu ag yfwr cymedrol. Hyd yn oed pe bai hyn yn wir, gan fod yfwr trymach, trwy

¹⁷⁴ Yn seiliedig ar Fodel Sheffield (2014), tablau 5.1 a 5.3

ddiffiniad, yn yfed mwy yn nhermau absoliwt, byddai'r symiau absoliwt o alcohol sy'n cael ei yfed gan y grŵp hwn yn dal i newid mwy na'r symiau a yfir gan yfwyr cymedrol, ac felly ar y grŵp hwn y byddai'r effaith fwyaf o hyd.

276. Fodd bynnag, mae adroddiad RAND yn dadlau nad yw'r awgrym bod yfwyr trymach yn llai ymatebol i newidiadau pris yn gyson â chydbwysedd yr ymchwil sy'n dangos bod canlyniadau negyddol camddefnyddio alcohol yn sensitif i newidiadau i bris llawn alcohol mewn gwirionedd; hynny yw, mae astudiaethau wedi dangos bod niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol yn gostwng pan fydd pris alcohol yn cynyddu, ac fel arall.¹⁷⁵ Mae RAND hefyd yn awgrymu, gan fod yfwyr peryglus a niweidiol yn tueddu i ddewis diodydd rhatach, mae'n llai posibl iddynt newid i ddiodydd rhatach. Mae astudiaethau yn Sweden yn dangos bod cynnydd i bris y diodydd alcoholaidd rhataf wedi arwain at ostyngiadau i lefelau defnydd gan nad oes gan ddefnyddwyr unrhyw ddewis alcoholaidd arall rhatach.¹⁷⁶ Yn yr un modd, canfu astudiaeth o yfwyr sâl yn yr Alban eu bod eisoes yn yfed yn y ffordd rataf bosibl, ac felly hyd yn oed ymhlith y grŵp hwn, roedd newid i ganran y defnydd yn debygol, a byddai hyn yn cael effaith absoliwt gymharol fawr.¹⁷⁷ Canfu astudiaeth Prifysgol Sheffield, sy'n defnyddio matrices cymhleth o elastigeddau ar gyfer gwahanol ddiodydd alcoholaidd, bod yfwyr trymach yn fwy ymatebol i newid i brisiau nag yfwyr cymedrol, gan eu bod yn prynu llawer mwy o alcohol sy'n is na'r trothwy isafbris uned.¹⁷⁸

277. Hefyd, cynhyrchodd y dadansoddiad sensitifrwydd fodel amgen, yn seiliedig ar fatricsau elastigedd ar wahân ar gyfer yfwyr cymedrol ac yfwyr niweidiol/perylus,¹⁷⁹ sy'n dangos bod yfwyr trwm yn fwy tebygol o leihau eu defnydd mewn ymateb i gynnydd mewn prisiau – gyda defnydd yn gostwng 6.0% ymhlith yfwyr peryglus, 8.6% ymhlith yfwyr niweidiol ond 1.5% ymhlith yfwyr cymedrol (o'u cymharu â 2.0%, 7.2% a 2.2% yn y model achos sylfaenol, yn y drefn honno). Yn y sefyllfa hon, caiff niwed ei leihau ymhellach hefyd, â 121 yn llai o farwolaethau y flwyddyn o gymharu â 53 yn y model achos sylfaenol. Er bod maint y panel yn llai, mae hyn yn awgrymu bod model Sheffield yn weddol geidwadol wrth amcangyfrif i ba raddau y mae effaith isafbris uned wedi'i thargedu. Bydd yr effaith ar gystadleuaeth yn y farchnad ar gyfer yfwyr cymedrol yn gyfyngedig felly.

278. Defnyddiwyd y matrices o elastigeddau galw uchod, yn ogystal â'r matricesau ar gyfer yfwyr cymedrol a niweidiol/perylus a gynhyrchwyd yn y dadansoddiad sensitifrwydd, i

¹⁷⁵ Hunt, P., Rabinovich, L., a Baumberg, B. (2011) *Preliminary assessment of economic impacts of alcohol pricing options in the UK*, RAND Europe, t7

¹⁷⁶ Grunewald, P., W. Ponicki, H. Holder ac A. Romelsjo, "Alcohol Prices, Beverage Quality and the Demand for Alcohol: Quality Substitutions and Price Elasticities", *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 30:1, tt. 96–105, 2006

¹⁷⁷ Black, H., Gill, J. a Chick, J. (2011), 'The price of a drink: levels of consumption and price paid per unit of alcohol by Edinburgh's ill drinkers with a comparison to wider alcohol sales in Scotland'. *Addiction*, 106: 735

¹⁷⁸ Model Sheffield (2013), t21

¹⁷⁹ Meng Y., et al. (2013), Atodiad 7

gynhyrchu tablau i ddangos y gostyngiad damcaniaethol i alw am gynhyrchion y bydd yn rhaid iddynt gynyddu eu prisiau dan isafbris uned o 50c.

279. Mae tabl 12 yn dangos yr ymateb o ran defnydd i isafbris uned o 50c ar gyfer diodydd a brandiau alcoholaidd unigol penodol (yn deillio o newidiadau i brisiau a gyfrifir yn nhabl 10). Darperir y tabl hwn at ddibenion enghreifftiol, i ddynodi sut y mae'r model yn rhagweld effaith ar fathau penodol o alcohol yn arbennig. Nid yw'n broffwydoliaeth o'r ymateb cyffredinol i'r isafbris uned, fodd bynnag, a cheir cafeatau iddo:

- (a) mae newidiadau a amcangyfrifir i ddefnydd yn seiliedig ar elastigeddau PED yn unig, hynny yw mae'r newid a amcangyfrifir i ddefnydd ar gyfer pob cynnyrch yn ystyried dim ond effaith y newid i bris y cynnyrch hwnnw (h.y. gan dybio bod pris pob cynnyrch arall yn aros yr un fath). Mae effeithiau amnewid neu ategu, lle mae newidiadau i bris un ddiod yn effeithio ar y defnydd o un arall wedi'u heithrio o'r dadansoddiad hwn (tra bod yr elastigeddau XED hyn wedi'u cynnwys ym model Prifysgol Sheffield). Gan fod hyn yn rhagdybio bod yr elastigedd galw yn gyson, canlyniad hyn yw'r awgrym awtomatig y bydd defnydd yn gostwng mewn modd llinol yn unol â chynnydd llinol i'r pris (i'r pwynt lle mae'n cael ei ostwng o 100%), a allai fod yn afrealistig.
- (b) yn yr un modd, er bod y model yn cymryd cyfran pob math o ddiod sy'n cael ei yfed i ystyriaeth, mae'r amrywiaeth o gynhyrchion a gyflwynir yma yn enghreifftiol ac ni ddylid ystyried ei bod yn cynrychioli'r farchnad alcohol gyffredinol. Nid yw newidiadau a amcangyfrifir i ddefnyddwyr yn cynrychioli newidiadau cyffredinol ym mhatrymau yfed ymhlith y boblogaeth oherwydd mae gwin, er enghraifft, yn gyfran fwy o lawer o gyfanswm y defnydd na gwirodydd a gwerthir cyfran fwy o lawer o seidr allfasnach am lai na 50c na gwirodydd allfasnach.

Tabl 12 – ymateb enghreifftiol o ran defnydd i isafbris uned o 50c ar gyfer diodydd a brandiau alcoholaidd penodol

Cynnyrch	Newid i'r Pris (%)	Newid i'r Defnydd – Pob math o yfwr (%)
Seidr		
Seidr Tesco Original, 2L	122%	-100%
Somerset Tree Shaker, 3L	110%	-100%
Seidr Strongbow, 2L	54%	-68%
Seidr Carling, 4x440ml	32%	-40%
Magners, 4x440ml	13%	-16%
Bulmers, 6x568ml	0%	0%
Koppaberg Pear, 4x500ml	0%	0%

Cwrw a Lager		
Lager Tesco, 4x440ml	26%	-26%
Carlsberg Export, 4x440ml	20%	-20%
Lager Carlsberg, 4x440ml	12%	-11%
Stella Artois, 4x440ml	19%	-18%
Grolsh 4x440ml	26%	-25%
Carling, 4x440ml	0%	0%
Carlsberg Special Brew, 4x440ml	5%	-5%
Gwirodydd		
Jin Tesco Value, 70cl	31%	-3%
Jin Dry London Tesco, 70cl	14%	-1%
Jin Gordon's Special London, 70cl	0%	0%
Fodca Tesco Value, 70cl	31%	-3%
Fodca Red Square, 70cl	9%	-1%
Fodca Smirnoff Red, 70cl	0%	0%
Wisgi Tesco Value, 70cl	22%	-2%
Wisgi Famous Grouse, 70cl	0%	0%
Tesco Finest Single Malt, 70cl	0%	0%
Gwin		
Gwin Coch Sbaen Tesco, 750ml	38%	-15%
Gwin Coch De Affrica Tesco, 750ml	45%	-17%
Gwin Gwyn De Affrica Tesco, 750ml	35%	-13%
Banrock Premium Merlot, 750ml	1%	0%
Gwin Gwyn Echo Falls, 750ml	0%	0%
Gwin Coch Blossom Hill Californian Red, 750ml	0%	0%
Gwin Coch Awstralia Tesco – Bocs, 3L	45%	-17%

280. Fel enghraifft bellach o'r effeithiau posibl o isafbris uned, mae tabl 14 yn dangos newidiadau i ddefnydd yn seiliedig ar elastigeddau ar wahân ar gyfer yfwr cymedrol ac yfwr risg cynyddol/peryl uchel. Fel dadansoddiad sensitifrwydd yn unig y defnyddiwyd yr

elastigeddau ar wahân hyn ac adroddwyd arnynt, ac felly ceir canlyniadau ychydig yn wahanol (mae'r canlyniadau model yn adroddiad 'Model-based appraisal of minimum unit pricing for alcohol in Wales' Prifysgol Sheffield yn seiliedig ar yr elastigeddau a ddangosir yn y tabl).

Tabl 13 – ymateb enghreifftiol o ran defnydd i isafbris uned o 50c ar gyfer grwpiau penodol o yfwyr yn ôl diodydd a brandiau alcoholaidd

Cynnyrch	Newid i'r Pris (%)	Newid i Ddefnydd – Yfwyr cymedrol (%)	Newid i Ddefnydd – Yfwyr risg cynyddol a pherygl uchel (%)
Cynnyrch			
Seidr			
Seidr Tesco Original, 2L	122%	-83%	-100%
Somerset Tree Shaker, 3L	110%	-74%	-100%
Seidr Strongbow, 2L	54%	-36%	-66%
Seidr Carling, 4x440ml	32%	-21%	-39%
Magners, 4x440ml	13%	-9%	-16%
Bulmers, 6x568ml	0%	0%	0%
Koppaberg Pear, 4x500ml	0%	0%	0%
Cwrw a Lager			
Lager Tesco, 4x440ml	26%	-12%	-29%
Carlsberg Export, 4x440ml	20%	-9%	-22%
Lager Carlsberg, 4x440ml	12%	-5%	-13%
Stella Artois, 4x440ml	19%	-8%	-20%
Grolsh 4x440ml	26%	-11%	-28%
Carling, 4x440ml	0%	0%	0%
Carlsberg Special Brew*, 4x440ml	5%	-2%	-6%
Gwirodydd			
Jin Tesco Value, 70cl	31%	-9%	2%
Jin Dry London Tesco, 70cl	14%	-4%	1%
Jin Gordon's Special London, 70cl	0%	0%	0%

Fodca Tesco Value, 70cl	31%	-9%	2%
Fodca Red Square, 70cl	9%	-3%	0%
Fodca Smirnoff Red, 70cl	0%	0%	0%
Wisgi Tesco Value, 70cl	22%	-6%	1%
Wisgi Famous Grouse, 70cl	0%	0%	0%
Tesco Finest Single Malt, 70cl	0%	0%	0%
Gwin			
Gwin Coch Sbaen Tesco, 750ml	38%	-16%	14%
Gwin Coch De Affrica Tesco, 750ml	45%	-19%	16%
Gwin Gwyn De Affrica Tesco, 750ml	35%	-14%	12%
Banrock Premium Merlot, 750ml	1%	0%	0%
Gwin Gwyn Echo Falls, 750ml	0%	0%	0%
Gwin Coch Blossom Hill Californian Red, 750ml	0%	0%	0%
Gwin Coch Awstralia Tesco – Bocs, 3L	45%	-19%	16%

9. Asesiad o Effeithiau Penodol

281. Cwblhawyd cyfres o asesiadau effaith ar y meysydd polisi sydd wedi'u cynnwys ym Mil drafft Iechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru) yn rhan o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol. Amlinellir crynodeb o'r rhain isod:

Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb

282. Mae Llywodraeth Cymru wedi ei rhwymo gan Ddeddf Cydraddoldeb 2010, a'r Rheoliadau Dyletswyddau Cydraddoldeb Penodol i Gymru, Deddf Hawliau Dynol 1998 a'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. Mae Asesiad llawn o'r Effaith ar Gydraddoldeb, a ganfu effeithiau cadarnhaol yn bennaf ar gyfer iechyd a lles gwahanol grwpiau yng Nghymru, wedi'i gyhoeddi ynghyd â'r Memorandwm Esboniadol hwn.

Hawliau Dynol

283. Ystyrir bod darpariaethau'r Bil drafft yn gyson â'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol, Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, a dyletswydd Gweinidogion Cymru i weithredu er budd pennaf plant.

284. Caiff hawliau dynol eu hystyried yn ofalus wrth i'r Bil drafft ddatblygu, ynghyd â thrafodaethau pellach a mewnbwn gan randdeiliaid allweddol.

Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn

285. Mae Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011 yn rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi ystyriaeth ddyledus i hawliau a'r rhwymedigaethau parhaol yn y Confensiwn a'i brotocolau dewisol wrth arfer eu swyddogaethau Gweinidogol. Golyga hyn bod angen iddynt ystyried yr holl faterion sy'n berthnasol i'r penderfyniad y maent yn ei wneud ac yn gwneud pob peth posibl i sicrhau ei bod yn datblygu hawliau plant.

286. Mae'r cynnig hwn yn cefnogi erthyglau canlynol Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn fwyaf uniongyrchol:-

Erthygl 3 – Dylai pob sefydliad sy'n ymwneud â phlant weithio tuag at yr hyn sydd orau i bob plentyn;

Erthygl 6 – Mae gan bob plentyn yr hawl i fywyd. Dylai llywodraethau sicrhau bod plant yn goroesi ac yn datblygu'n iach.

Erthygl 12 - Mae gan blant yr hawl i ddweud beth ddylai ddigwydd pan fo oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio arnyn nhw, ac i'w safbwyntiau gael eu cymryd i ystyriaeth.

287. Er y bydd y cynigion yn y Bil drafft yn cael effaith eang ar draws cymdeithas yn ei chyfanrwydd, maent hefyd yn bwysig wrth ddiogelu iechyd plant ac atal niwed i iechyd yn y dyfodol yn deillio o ddefnydd o alcohol gan blant a phobl ifanc a'u rhieni. Bydd isafbris uned hefyd yn helpu i fynd i'r afael â nifer o faterion cysylltiedig, fel cynnydd mewn arfer ymhlith pobl ifanc lle maent yn yfed alcohol gartref cyn mynd allan i far, tafarn neu glwb nos ('pre-loading').

288. Ceir materion unigryw i'w hystyried o ran camddefnyddio alcohol, yn enwedig ar gyfer lleiafrif sylweddol o bobl sy'n yfed gormod, gan gynnwys rhieni plant ifanc, heb sylweddoli'r niwed y maent yn ei wneud i'w hunain.

289. Ymyriad wedi'i dargedu yw'r isafbris uned sydd â'r nod o gael yr effaith fwyaf ar yfwyr peryglus a niweidiol. Mewn adroddiad diweddar, daeth Panel Cyngori Llywodraeth Cymru ar Gamddefnyddio Sylweddau i'r casgliad y bydd effeithiau'r isafbris uned yn wahanol ar gyfer gwahanol is-grwpiau o'r boblogaeth, gan ei gwneud yn bosibl i dargedu'r unigolion hynny sy'n yfed yn fwy niweidiol neu beryglus, gydag effeithiau llai ar yfwyr cymedrol, yn enwedig y rhai ag incwm isel.

290. O ran pobl ifanc, gwnaed rhywfaint o gynnydd eisoes o ran lleihau'r defnydd o alcohol. Er enghraifft, mae data o'r adroddiad rhyngwladol Ymddygiad Iechyd mewn Plant Oedran Ysgol¹⁸⁰ yn dangos y bu gostyngiad o 59% i 36% rhwng 1998 a 2009 yn nifer y bechgyn 15-16 mlwydd oed a gostyngiad o 46% i 30% yn nifer y merched 15-16 mlwydd oed a ddywedodd eu bod yn yfed alcohol bob wythnos o leiaf. Fodd bynnag, er bod cynnydd yn cael ei wneud, mae llawer iawn o waith i'w wneud o hyd i leihau'r camddefnydd o alcohol yng Nghymru, a byddai isafbris uned yn rhan allweddol o strategaeth gyffredinol ar gyfer mynd i'r afael â'r mater hwn.

¹⁸⁰Y Swyddfa Ystadegau Gwladol (2010) UK Health Statistics. Argraffiad Rhif 4 [ar-lein]. Ar gael yn <http://www.ons.gov.uk/ons/rel/ukhs/united-kingdom-health-statistics/2010/index.html>

Cefnogi a hyrwyddo hawliau plant

291. Er bod y lefel yn lleihau, Cymru sydd â'r defnydd uchaf o alcohol ymhlith pobl ifanc 15 mlwydd oed yn y DU.¹⁸¹

292. Cydnabyddir yn eang bod niferoedd mawr o blant yn yfed alcohol, er na ddylent fod yn gwneud hynny. Fel y soniwyd yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol (tudalen 33, para 108) yn 2009/10, sef y data diweddaraf sydd ar gael, adroddwyd bod 17% o fechgyn ac 14% o ferched 11-16 oed yng Nghymru yn yfed alcohol o leiaf unwaith yr wythnos. Nod system isafbris uned yw lleihau defnydd o alcohol gan gynnwys defnydd gan blant a phobl ifanc, yn ogystal â'r niwed sy'n gysylltiedig â'r defnydd peryglus o alcohol gan rieni plant a phobl ifanc.

Effeithiau Cadarnhaol ar Blant a Phobl Ifanc

293. Mae pobl ifanc yn cael eu heffeithio fwyfwy gan y clefydau a'r cyflyrau cronig mwy hirdymor sy'n gysylltiedig ag yfed gormod o alcohol ymhlith oedolion, ac mae marwolaethau o glefyd yr iau/afu yn digwydd yn ifancach erbyn hyn.

294. Mae camddefnyddio alcohol yn y glasoed, yn ystod cyfnod datblygiadol sensitif, yn achosi perygl arbennig i gynneddfau'r ymennydd o ffwythiannaeth weithredol a chof hirdymor sy'n datblygu.¹⁸² Mae dechrau yfed yn ifanc hefyd yn gysylltiedig â thueddiadau uwch o ddibyniaeth ar alcohol pan yn oedolyn ac amrywiaeth ehangach o ganlyniadau andwyol eraill. Mae pobl ifanc sy'n camddefnyddio alcohol yn y glasoed hefyd yn fwy tebygol o ddioddef o sgil-effeithiau sy'n cynnwys newid i archwaeth, colled pwysau, ecsema, cur pen ac ymyriadau i gwsgr. Mae defnydd o alcohol yn ystod y glasoed hefyd yn gysylltiedig â rhyw heb ddiogelwch, beichiogrwydd yn yr arddegau a'r tebygolrwydd o ddal heintiau a drosglwyddir yn rhywiol.

295. Ystyrir bod creu system isafbris uned i dargedu niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol yn cyd-fynd â gofynion Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn. Mae budd pennaf plant yn brif ystyriaeth i gynnig o'r fath.

Effeithiau Negyddol ar Blant a Phobl Ifanc

296. Ni ragwelir y bydd unrhyw effeithiau negyddol uniongyrchol ar blant a phobl ifanc o roi'r cynnig hwn ar waith. Gall system brisio sy'n darbwyllo plant a phobl ifanc i beidio ag yfed ond gael effeithio uniongyrchol cadarnhaol.

297. Fodd bynnag, bydd angen monitro rhai effeithiau negyddol anuniongyrchol posibl a allai godi o ganlyniad i'r cynigion. Yn benodol, er y bwriedir i'r isafbris uned gael effaith lau ar

¹⁸¹ Currie, et al. 2012 Social determinants of health and well-being among young people. Astudiaeth Ymddygiad Iechyd mewn Plant Oedran Ysgol (HBSC): Adroddiad rhyngwladol o arolwg 2009/10. Swyddfa Ranbarthol Ewrop Sefydliad Iechyd y Byd.

¹⁸² Newbury-Birch et al, 2008 – Impact of Alcohol Consumption on Young People: A Review of Reviews. Newcastle University for the Department of Children, Schools and Families.

yfwyr cymedrol a'r rhai ar incwm isel, bydd angen monitro fforddiadwyedd/diffyg fforddiadwyedd tybiedig i oedolion ifanc. Bydd angen hefyd monitro'r effaith ar gyllidebau cartref teuluoedd sy'n byw mewn tldi, er mwyn sicrhau nad yw'r isafbris uned yn gwrthio rhai plant ymhellach i amddifadedd yn anuniongyrchol. Bydd y gwaith monitro hwn yn cael ei wneud gan Lywodraeth Cymru, awdurdodau lleol yng Nghymru a phartneriaid eraill ar ôl i'r system isafbris uned gael ei rhoi ar waith. Mae Asesiad llawn o'r Effaith ar Hawliau Plant wedi'i gyhoeddi ynghyd â'r Memorandwm Esboniadol hwn.

Effaith ar y System Gyfiawnder

298. Mae'r cynigion yn y Bil drafft yn cyflwyno cyfres o droseddau, cosbau ac eithriadau'n ymwneud â'r system isafbris uned. Mae'r ddeddfwriaeth newydd yn debygol o arwain at fod rhai achosion yn cael eu dwyn gerbron y llysoedd. Fodd bynnag, o brofiad mewn meysydd eraill, disgwylir y bydd lefelau uchel o gydymffurfio â'r ddeddfwriaeth ar y cyfan, a disgwylir na fydd ond llond llaw o achosion llys. Ystyrir felly mai ychydig iawn o effaith a geir ar lysoedd a'r system gyfiawnder yng Nghymru. Lle y mae effeithiau posibl wedi'u nodi, cyfeiriwyd atynt yn y manau priodol yn y ddogfen hon.

Effaith ar yr iaith Gymraeg

299. Mae Cynllun iaith Gymraeg Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i gynnal asesiad o effeithiau'r ddeddfwriaeth sylfaenol arfaethedig ar y Gymraeg. Mae'r Asesiad llawn o'r Effaith ar y Gymraeg wedi'i gyhoeddi ynghyd â'r Memorandwm Esboniadol hwn.

300. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi ei strategaeth "Iaith Fyw; iaith Byw" ar gyfer y Gymraeg yn ystod y cyfnod 2012-17, sydd â'r nod o gynyddu nifer y bobl sy'n siarad ac yn defnyddio'r iaith. O ran iechyd yn benodol, nod strategaeth "Mwy na Geiriau" yw cryfhau gwasanaethau Gymraeg ymhlith gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol rheng flaen.

301. Mae'r materion yr ymdrinnir â nhw yn y Bil yn ymwneud yn bennaf â mater iechyd y cyhoedd penodol, sef cyflwyno isafbris uned ar gyfer alcohol, yn hytrach na'r ddarpariaeth o wasanaethau iechyd a'u hygyrchedd yn gyffredinol. Fel y cyfryw, ni ddisgwylir y bydd y Bil yn cael effaith arwyddocaol ar y Gymraeg er, yn amlwg, bydd angen diwygio prisio a chynhyrchu arwyddion, canllawiau a dogfennau dwyieithog eraill yn rhan o natur arferol busnesau manwerthu masnachol. Trafodwyd y materion hyn gyda'r diwydiant manwerthu a chredir y gellir ymgorffori'r costau hyn fel rhan o'r gwaith o newid prisio a'r gwaith gweinyddol arferol sy'n digwydd fel mater o drefn yn y busnes manwerthu. Bydd hyn yn cefnogi nodau "Iaith Fyw; iaith Byw" trwy gryfhau statws y Gymraeg yn y gymuned gan gyfrannu at fanteision iechyd cymunedol hefyd.

Datblygu Cynaliadwy

302. Yn rhan o'r broses o sgrinio effaith y polisi ar gyfer y Bil, rhoddwyd ystyriaeth i'r pum prif ddangosydd yng Nghynllun Datblygu Cynaliadwy Llywodraeth Cymru. Mae'r rhain fel a ganlyn:

- Defnyddio Adnoddau'n Gynaliadwy;
- Cynnal yr Amgylchedd;
- Economi Gynaliadwy;
- Cymdeithas Gynaliadwy; a
- Lles Cymru

303. Mae'n gynyddol hanfodol bod ymagweddau ataliol, gan gynnwys camau deddfwriaethol, yn ysgogi camau gweithredu er mwyn sicrhau bod cynaliadwyedd yn ganolog i agenda iechyd y cyhoedd. Disgwylir y bydd cyflwyno system isafbris uned yn gwneud cyfraniad pwysig at agenda ehangach sy'n canolbwyntio ar atal niwed i iechyd a lles y gellir ei osgoi.

Cymdeithas ac Economi Cynaliadwy a Lles Cymru

304. Mae egwyddorion ataliol yn rhan hanfodol o ddatblygiad cynaliadwy, gan mai eu nod yw sicrhau buddion i unigolion a chymdeithas gyfan gan gefnogi cynaliadwyedd yn yr hirdymor. Fel y soniwyd yn gynharach, bydd y ddeddfwriaeth hon o gymorth i leihau defnydd o alcohol ac i ymdrin â sgil-ffeithiau alcohol gan gynnwys newid mewn archwaeth, colli pwysau, ecsema, cur pen a tharfu ar gwsg. Disgwylir i isafbris uned wneud cyfraniad sylweddol hefyd dros amser i'r gwasanaeth iechyd ac i wasanaethau cyhoeddus yn gyffredinol, a dod â buddion i gymunedau yn ogystal â chael effaith gadarnhaol ar economi Cymru trwy leihau salwch, absenoldebau o'r gweithle a'r effeithiau niweidiol sy'n gysylltiedig ag ymddygiad gwrthgymdeithasol.

Prawfesur Polisiau o Safbwynt Anghenion Cefn Gwlad

305. Bydd y newidiadau arfaethedig yn y Bil drafft yn effeithio ar ardaloedd trefol a gwledig fel ei gilydd, a bydd yr un mor berthnasol i bob rhan o Gymru.

306. Ni fydd unrhyw wahaniaeth o ran costau i fusnesau gwledig. Bydd y dulliau gorfodi ar gyfer y newidiadau y darperir ar eu cyfer yn y Bil drafft yn defnyddio mecanweithiau lleol sy'n bodoli eisoes. Bydd hyn yn sicrhau bod yr wybodaeth leol a'r arbenigedd sydd gan swyddogion gorfodi ac arolygu yn cael ei harneisio, gan gynnwys yr wybodaeth o weithredu mewn cyd-destun gwledig.

Iechyd a Lles

307. Fel y soniwyd yn gynharach, mae gan Lywodraeth Cymru flaenoriaethau a dyheadau i gyflymu gwelliant i iechyd a lles pobl yng Nghymru, ac i welliannau gael eu rhannu'n fwy cyfartal. Trwy wireddu'r uchelgeisiau hyn, mae'r Llywodraeth wedi dangos ei hymrwymiad parhaus i gymryd camau mewn amrywiaeth o ffyrdd, gan gynnwys trwy ddeddfwriaeth, i helpu i wella a diogelu iechyd i bawb. Dangoswyd hyn yn fwy diweddar wrth iddi gyflwyno Bil Iechyd y Cyhoedd (Cymru) ar 8 Mehefin 2015 a Bil Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

308. Er ein bod yn gwneud cynnydd da, fel yr amlinellir yn Rhan 1 uchod, mae llawer o waith i'w wneud o hyd i leihau camddefnydd o alcohol yng Nghymru. Mae lefelau defnyddio alcohol yn dal i fod yn rhy uchel a cheir proffil sy'n newid o ran ymddygiad yfed. Amlygwyd hyn gan Alcohol Concern Cymru yn ei adroddiad "*The Hidden Cost of Drinking at home?*"¹⁸³ a nododd fod 46% o yfwyr yng Nghymru yn yfed gartref gan ei fod yn rhatach na mynd i'r dafarn leol.

309. O ystyried y cysylltiadau rhwng fforddiadwyedd a defnydd, ystyrir bod gan system isafbris uned botensial sylweddol i leihau'r defnydd o alcohol ymhlith oedolion agored i niwed, yn ogystal â phlant a phobl ifanc. Mae Llywodraeth Cymru o'r farn bod y ddeddfwriaeth hon yn ddull hanfodol yn ei rhaglen o waith tuag at wella iechyd a lles y genedl.

Yr Effaith ar Breifatrwydd

310. Er mwyn sefydlu a gorfodi'r system isafbris uned, cynigir y bydd angen i 'Swyddogion Awdurdodedig' allu cael mynediad at y gofrestr o safleoedd manwerthu alcohol a gedwir gan awdurdodau lleol ar hyn o bryd. Mae'r Cofrestrau hyn yn darparu rhestr gynhwysfawr o'r holl safleoedd sydd wedi'u trwyddedu i werthu alcohol mewn ardal awdurdod lleol, ac fe'u cedwir gan awdurdodau lleol yn eu swyddogaeth fel Awdurdodau Trwyddedu dros Gymru.

311. Mae Adran 8(3) Deddf Drwyddedu 2003 yn darparu bod yn rhaid i bob awdurdod trwyddedu wneud cofnodion yn ei gofrestr drwyddedu ar gael i'w harchwilio gan unrhyw unigolyn yn ystod oriau swyddfa am ddim. Fel y cyfryw, ni fydd Swyddogion Awdurdodedig yn cael mynediad at unrhyw wybodaeth nad yw ar gael yn barod i unrhyw aelod o'r cyhoedd. Hefyd, bydd gan swyddogion sy'n fwyaf tebygol o gyflawni'r swyddogaeth Swyddog Awdurdodedig fynediad at y gofrestr eisoes mewn swyddogaethau eraill, ac felly ni fydd y cynigion yn rhoi unrhyw safbwyntiau newydd iddynt nac yn darparu gwybodaeth newydd iddynt. Mae Llywodraeth Cymru yn fodlon felly nad yw hyn yn effeithio ar breifatrwydd.

312. Nid oes unrhyw gynigion yn y Bil sy'n newid neu'n ymestyn unrhyw brosesau neu weithdrefnau sy'n ymwneud â phrosesu data personol neu'n effeithio ar breifatrwydd mewn unrhyw ffordd arall.

Yr effaith ar y sector gwirfoddol

313. Ni fydd y ddeddfwriaeth ei hun yn effeithio'n uniongyrchol ar y sector gwirfoddol yn ei gyfanrwydd. Bydd sefydliadau gwirfoddol sydd â thrwydded alcohol yn gorfod cydymffurfio â'r isafbris uned yn yr un modd ag unrhyw sefydliad trwyddedig arall. Fodd bynnag, dylai manteision y ddeddfwriaeth fod yn amlwg i amrywiaeth o sefydliadau sector gwirfoddol yng Nghymru sy'n helpu pobl neu sydd â diddordeb uniongyrchol mewn helpu pobl i ymdrin ag effeithiau niweidiol yfed gormod o alcohol sy'n arwain at effeithiau gwaethybol ac andwyol ar deuluoedd a chymunedau. Mae sefydliadau sector gwirfoddol fel Alcohol Concern Cymru yn gefnogol o'r polisi i gyflwyno system isafbris uned ac yn credu y bydd yn cael effaith

¹⁸³ Dogfen ar gael gan Alcohol Concern Cymru acwales@alcoholconcerncymru.org.uk

gadarnhaol ar bobl a chymdeithas yng Nghymru yn ogystal ag effeithiau cadarnhaol ar elusennau a'r sector gwirfoddol. Ystyrir ei bod yn debygol hefyd y bydd yr isafbris uned yn lleddfu pwysau yn y sector hwn.

314. Bydd Llywodraeth Cymru'n parhau i ymgysylltu â'r sector gwirfoddol yn ogystal ag awdurdodau lleol ac eraill i ofyn am gyngor a help i fonitro effeithiolrwydd y ddeddfwriaeth ar ôl ei chyflwyno.

10. Adolygu ar ôl gweithredu

315. Cynigir y bydd darpariaethau'r Bil yn cychwyn 12 mis ar ol dyddiad y Cydsyniad Brenhinol. Bydd hyn yn rhoi digon o amser i'r bobl hynny a gaiff eu heffeithio gan y gyfraith newydd baratoi ar ei chyfer.

316. Defnyddir nifer o ddulliau o fesur effaith y Bil. Bydd y dulliau hyn yn cynnwys ymchwil a gwerthuso gyda rhanddeiliaid a swyddogion gorfodi, yn ogystal â thechnegau casglu data rheolaidd.

317. Gellir grwpio'r trefniadau monitro a gwerthuso arfaethedig i ddau gategori bras. Gyda'i gilydd, bydd y rhain yn cwmpasu cyfuniad o fonitro data ac ystadegau iechyd rheolaidd, data gweinyddol ac adolygiad annibynnol.

Data ac ystadegau iechyd

318. Bydd gweithgareddau i fonitro gweithrediad y Bil yn cael eu halinio â gwaith perthnasol arall, pryd bynnag y bo hynny'n bosibl. Bydd data ar farwolaethau sy'n gysylltiedig ag alcohol yn cael ei adolygu bob blwyddyn a bydd Llywodraeth Cymru yn cydgysylltu ag Iechyd Cyhoeddus Cymru a byrddau iechyd lleol i gael yr wybodaeth ddiweddaraf am dderbyniadau i ysbytai sy'n gysylltiedig ag alcohol yn ogystal â data am lefelau defnyddio alcohol trwy Arolwg Iechyd Cymru¹⁸⁴.

Data gweinyddol

319. Yn yr un modd, byddwn yn gwneud y defnydd gorau o'r wybodaeth weinyddol fwyaf perthnasol sydd eisoes yn cael ei chasglu. Yn hanfodol, bydd hyn yn cynnwys ystod o ddata a gesglir gan Awdurdodau Lleol megis:

- data ar arolygiadau a gynhaliwyd, lle y bydd ar gael;
- gwybodaeth am orfodi, gan gynnwys data ar rybuddion ysgrifenedig, hysbysiadau cosb benodedig ac erlyniadau; a
- data ar gwynion/ymholiadau y mae adrannau Safonau Masnachu ac Iechyd yr Amgylchedd yn eu derbyn.

¹⁸⁴ Gan fod Arolwg Iechyd Cymru i gael ei ddiwygio yn ystod 2016-17, mae'n bosibl na fydd yn bosibl cymharu'r holl ddata yn uniongyrchol

Atodiad A – Nodiadau Esboniadol

BIL DRAFFT IECHYD Y CYHOEDD (ISAFBRIS ALCOHOL) (CYMRU)

NODIADAU ESBONIADOL

CYFLWYNIAD

1. Mae'r Nodiadau Esboniadol hyn yn ymwneud â Bil drafft Iechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru).
2. Fe'u lluniwyd gan Adran Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol Llywodraeth Cymru er mwyn cynorthwyo'r sawl sy'n darllen y Bil ac i helpu'r drafodaeth arno drwy roi gwybodaeth amdano. Nid ydynt yn rhan o'r Bil ac nid ydynt wedi eu cymeradwyo gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.
3. Dylid darllen y Nodiadau Esboniadol ar y cyd â'r Bil drafft. Ni fwriedir iddynt fod yn ddisgrifiad cynhwysfawr o'r Bil drafft. Os ymddengys nad oes angen rhoi esboniad neu sylw ar adran unigol o'r Bil drafft, nis rhoddir.

CEFNDIR POLISI

4. Mae iechyd a llesiant poblogaeth Cymru yn parhau i wella. Yn gyffredinol, mae pobl yn byw yn hirach ac yn mwynhau iechyd gwell nag erioed o'r blaen. Fodd bynnag, mae Cymru yn parhau i wynebu nifer o heriau iechyd penodol a sylweddol. Mae lefelau yfed alcohol yng Nghymru wedi arwain at nifer o broblemau o ran iechyd a phroblemau cymdeithasol, yn enwedig ar gyfer y lleiafrif sy'n goryfed a hynny heb sylweddoli pa mor niweidiol yw hynny iddynt. Yn 2013, roedd 467 o farwolaethau yn gysylltiedig ag alcohol yng Nghymru ac mae nifer y bobl ifanc sy'n yfed alcohol hefyd yn bryder wrth i 17% o fechgyn rhwng 11 - 16 oed a 10% o ferched rhwng 11 - 16 oed yng Nghymru yfed alcohol o leiaf unwaith yr wythnos yn 2009-10.
5. Datblygwyd y Bil hwn yn dilyn ymgynghoriad ar Bapur Gwyn Iechyd y Cyhoedd, a oedd yn cynnwys cyfres o gynigion deddfwriaethol er mwyn mynd i'r afael â nifer o faterion iechyd y cyhoedd yng Nghymru. Un o'r cynigion hyn oedd cynnig i gyflwyno isafbris uned alcohol.
6. Yn y gorffennol mae deddfwriaeth wedi chwarae rôl bwysig o ran gwella ac amddiffyn iechyd pobl yng Nghymru. Nod y Bil drafft yw mynd i'r afael â phryderon Llywodraeth Cymru o ran y niwed i iechyd a all gael ei achosi o ganlyniad i effeithiau goryfed alcohol.

TROSOLWG CYFFREDINOL O'R BIL

7. Mae'r Bil drafft yn darparu ar gyfer isafbris uned am alcohol a gyflenwir yng Nghymru i berson yng Nghymru ac yn sefydlu gweithdrefn orfodi a arweinir gan yr awdurdod lleol.
8. Yn y Bil ceir 23 o adrannau ac Atodlen.

CYNNWYS

Adran 1: Isafbris alcohol

9. Mae'r adran hon yn nodi'r fformiwla a ddefnyddir i gyfrifo isafbris gwerthu alcohol ac yn darparu enghraifft o sut y caiff y pris hwnnw ei gyfrifo.
10. Y fformiwla yw $M \times S \times V$ (Isafbris x Cryfder x Cyfaint).
 - (a) M yw'r isafbris uned (i gael ei bennu mewn rheoliadau)
 - (b) S yw cryfder yr alcohol ar ffurf canran
 - (c) V yw cyfaint yr alcohol mewn litrau
11. Mae is-adran (2) yn darparu pan na fyddai'r isafbris gwerthu alcohol yn rhif cyfan mewn ceiniogau, ei fod i'w dalgrynnu i fyny i'r geiniog gyfan agosaf, er enghraifft byddai £4.321 yn cael ei dalgrynnu i £4.33 at ddibenion y pris gwerthu.
12. Mae is-adran (3) yn darparu enghraifft ymarferol o gyfrifo pris potel o win.

Adran 2: Troseddau

13. Mae'r adran hon yn ei gwneud yn drosedd i fanwerthwr alcohol (a ddiffinnir yn adran 4) gyflenwi dogn o alcohol, neu awdurdodi cyflenwi dogn o alcohol, o fangre gymhwysol yng Nghymru i berson yng Nghymru am bris gwerthu sy'n is na'r isafbris cymwys ar gyfer y dogn hwnnw.
14. Mae is-adran (2) yn darparu mai dogn o alcohol yw faint o alcohol sydd wedi ei gynnwys mewn unrhyw lestr. Er enghraifft, yn achos potel o win, y "dogn" yw'r gwin sydd wedi ei gynnwys yn y botel, lle yn achos gwydraid o win, y dogn yw'r gwin sydd wedi ei gynnwys yn y gwydr. Yn achos potel o win a photel o fodca sy'n cael eu gwerthu ar yr un pryd, bydd dau ddogn i'w hystyried, sef y gwin sydd wedi ei gynnwys yn y botel o win, a'r fodca sydd wedi ei gynnwys yn y botel o fodca.
15. Mae is-adran (3) yn darparu amddiffyniad i berson sydd wedi ei gyhuddo o drosedd o dan adran 2 i ddangos iddo gymryd camau rhesymol ac arfer diwydrwydd dyladwy i osgoi cyflawni'r drosedd. Os yw person yn defnyddio'r amddiffyniad hwn ac yn cyflwyno rhywfaint o dystiolaeth i'w gefnogi, yr erlyniad fydd â'r baich o wrthbrofi'r amddiffyniad y tu hwnt i bob amheuaeth resymol (is-adran (4)).
16. Mae is-adran (5) yn darparu nad yw o bwys at ddibenion y drosedd a awdurdodir cyflenwi'r alcohol yng Nghymru neu yn rhywle arall.

Adran 3: Ystyr cyflenwi alcohol a mangre gymhwysol

17. Mae'r adran hon yn diffinio cyflenwi alcohol fel gwerthu drwy fanwerthu alcohol i berson yng Nghymru neu gyflenwi alcohol gan glwb neu ar ran clwb i aelod o'r clwb sydd yng Nghymru, neu i berson yng Nghymru ar orchymyn aelod o'r clwb. Bydd pa un a yw cyflenwad penodol o alcohol yn "werthiant drwy fanwerthu" yn dibynnu ar y ffeithiau, ond yn y rhan fwyaf o achosion bydd hyn yn syml.

18. Diffinnir "mangre gymhwysol" hefyd yn yr adran hon.
19. Mae is-adran (3) yn darparu bod mangre yn "fangre gymhwysol":-
- (a) os yw trwydded mangre o dan Ran 3 o Ddeddf Trwyddedu 2003 yn awdurdodi defnyddio'r fangre i gyflenwi alcohol;
 - (b) os yw tystysgrif mangre clwb o dan Ran 4 o Ddeddf Trwyddedu 2003 yn ardystio y caniateir i'r fangre gael ei defnyddio i gyflenwi alcohol, neu
 - (c) os yw cyflenwi alcohol yn y fangre neu o'r fangre yn weithgaredd dros dro a ganiateir o dan Ran 5 o Ddeddf Trwyddedu 2003.

Adran 4: Ystyr manwerthwr alcohol

20. Mae'r adran hon yn diffinio manwerthwr alcohol mewn perthynas â chyflenwi alcohol o fangre gymhwysol h.y., mangre gymhwysol megis tafarn neu archfarchnad fel -
- (a) deiliad trwydded bersonol o dan Ran 6 o Ddeddf Trwyddedu 2003.
 - (b) goruchwyliwr dynodedig y fangre, a ddynodwyd o dan Ddeddf Trwyddedu 2003.
21. Mewn perthynas â chlybiau, y manwerthwr alcohol yw'r person sy'n ddeiliad y dystysgrif mangre clwb. Gall y "person" hwn fod yn unigolyn neu'r clwb ei hun.
22. Mewn perthynas â digwyddiadau a mangreoedd dros dro, y manwerthwr alcohol yw defnyddiwr y fangre at ddiben Rhan 5 o Ddeddf Trwyddedu 2003.

Adran 5: Cyflenwi alcohol a nwyddau a gwasanaethau eraill am un pris

23. Mae'r adran hon yn gymwys i alcohol a gyflenwir ynghyd â nwyddau eraill (ac eithrio alcohol) neu wasanaethau neu drafodyn alcohol cyfansawdd, am un pris. Os cyflenwir alcohol a nwyddau neu wasanaethau eraill am un pris, mae'r alcohol i gael ei drin fel pe bai'n cael ei gyflenwi am y pris hwnnw. Mae adran 5 hefyd yn darparu os cyflenwir yr alcohol yn rhad ac am ddim ynghyd â nwyddau neu wasanaethau eraill fod yr alcohol i gael ei drin fel pe bai'n cael ei gyflenwi am yr un pris â'r nwyddau neu'r gwasanaethau eraill.

Dyma enghreifftiau o sut y bydd hyn yn gweithio'n ymarferol:

Prynu tair eitem o fwyd a photel o win am £10: mae'r gwin yn cael ei drin at ddibenion isafbris uned fel pe bai'n costio £10 (is-adran (1)(b)).

Prynu tair eitem o fwyd a 2 botel o win am £10: mae'r ddwy botel yn cael eu trin at ddibenion isafbris uned fel un dogn, a gyflenwir am £10 (is-adrannau (1)(a) a (b)).

Prynu tair eitem o fwyd am £10 a chael potel o win am ddim: mae'r gwin yn cael ei drin at ddibenion isafbris uned fel pe bai'n costio £10 (is-adran (1)(b) a (5)).

Prynu dwy eitem o fwyd am £20 a chael potel o win am £2: mae'r gwin yn cael ei drin at ddibenion isafbris uned fel pe bai'n costio £22 (is-adran (2)(b)).

Prynu dwy eitem o fwyd am £20, a chael potel o win am £5 ac ail botel yn rhad ac am ddim: mae'r ddwy botel o win yn cael eu trin at ddibenion isafbris uned fel un dogn, a gyflenwir am £25 (is-adrannau (2)(a) a (b) a (5)).

Prynu 2 botel o win am £10: mae'r ddwy botel o win yn cael eu trin at ddibenion isafbris uned fel un dogn, a gyflenwir am £10 (isadrannau (3) a (4)(c)).

Prynu 1 botel o win am £10 a chael un arall yn rhad ac am ddim: mae'r ddwy botel o win yn cael eu trin at ddibenion isafbris uned fel un dogn, a gyflenwir am £10 (is-adrannau (3) a (4)(a)).

Prynu 1 botel o win am £8 a chael un arall am £2: mae'r ddwy botel o win yn cael eu trin at ddibenion isafbris uned fel un dogn, a gyflenwir am £10 (is-adrannau (3) a (4)(b)).

Adran 6: Cosbau

24. Mae'r adran hon yn nodi bod manwerthwr alcohol sy'n euog o drosedd o dan adran 2 o'r Bil hwn yn agored ar gollfarn ddiannod i ddirwy nad yw'n uwch na lefel 3 ar y raddfa safonol. Dim ond yn y llys ynadon y caniateir gwrando achos am y drosedd. Mae'r lefelau ar y raddfa safonol wedi eu nodi yn adran 37 o Ddeddf Cyfiawnder Troseddol 1982.

Adran 7: Cosbau penodedig

25. Mae'r adran hon yn caniatáu i swyddog awdurdodedig ddyroddi hysbysiadau cosb benodedig i bersonau y credir eu bod wedi cyflawni troseddau o dan adran 2 yn ardal yr awdurdod lleol.
26. Caniateir i hysbysiadau cosb benodedig gael eu dyroddi i bartneriaeth neu gymdeithas anghorfforedig pan fo'r swyddog awdurdodedig yn credu bod hynny'n briodol. Mae talu hysbysiad cosb benodedig yn rhyddhau'r person y credir ei fod wedi cyflawni trosedd o gael ei gollfarnu o'r drosedd mewn llys. Mae'r adran hefyd yn cyflwyno'r Atodlen ar gosbau penodedig (am sylwebaeth ar hyn, gweler yr Atodlen isod).

Adran 8: Camau gorfodi gan awdurdodau lleol

27. Mae is-adran (1) yn darparu y caiff awdurdod lleol ddwyn erlyniadau mewn cysylltiad â throseddau o dan adran 2 yn ei ardal, caiff ymchwilio i gwynion mewn cysylltiad â throseddau honedig o dan adran 2 yn ei ardal a chaiff gymryd camau eraill gyda golwg ar ostwng nifer y troseddau o'r fath sy'n digwydd yn ei ardal.
28. Mae is-adran (2) yn darparu bod rhaid i awdurdod lleol ystyried, o leiaf unwaith bob blwyddyn, y graddau y mae'n briodol cynnal rhaglen o gamau gorfodi yn ei ardal, ac i'r graddau y mae'n ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny, cynnal rhaglen o'r fath.
29. Wrth gydymffurfio ag is-adran (2), rhaid i awdurdodau lleol roi sylw penodol i wella iechyd y cyhoedd ac amddiffyn plant rhag niwed.

Adran 9: Swyddogion awdurdodedig

30. Mae'r adran hon yn egluro bod unrhyw gyfeiriad yn y Bil at swyddog awdurdodedig awdurdod lleol yn y Bil yn gyfeiriad at unrhyw berson sydd wedi ei awdurdodi i arfer swyddogaethau'r awdurdod lleol o dan y Bil.

Adran 10: Pŵer i wneud pryniannau prawf

31. Caiff swyddog awdurdodedig wneud pryniannau a threfniadau, a sicrhau y darperir unrhyw wasanaethau, os yw'r swyddog yn ystyried eu bod yn angenrheidiol at ddiben gorfodi swyddogaethau'r awdurdod lleol o dan y Bil hwn.

Adran 11: Pwerau mynediad

32. Mae adran 11 yn galluogi swyddog awdurdodedig i fynd i mewn, ar unrhyw adeg resymol, i fangre (ac eithrio mangre a ddefnyddir yn gyfan gwbl neu'n bennaf fel annedd) os oes gan y swyddog seiliau rhesymol dros gredu bod trosedd o dan adran 2 wedi ei chyflawni, a bod y swyddog yn ystyried ei bod yn angenrheidiol mynd i mewn i'r fangre at ddiben canfod a yw trosedd o'r fath wedi ei chyflawni.
33. Nid yw'r pŵer i fynd i mewn i fangre yn galluogi'r swyddog awdurdodedig i fynd i mewn drwy rym. Os yw'n ofynnol, rhaid i swyddog awdurdodedig ddangos tystiolaeth o'i awdurdodiad cyn mynd i mewn i'r fangre.
34. Mae adran 67(9) o Ddeddf yr Heddlu a Thystiolaeth Droseddol 1984 yn darparu bod rhaid i swyddogion awdurdodedig yr awdurdod gorfodi, wrth weithredu yng nghwrs eu swyddogaethau gorfodi, roi sylw i'r cod ymarfer perthnasol a wnaed o dan y Ddeddf honno. Felly, rhaid i swyddogion awdurdodedig roi sylw i God Ymarfer B Deddf yr Heddlu a Thystiolaeth Droseddol 1984 wrth arfer eu swyddogaethau gorfodi.

Adran 12: Gwarant i fynd i mewn i annedd

35. Os yw mynediad i fangre a ddefnyddir yn gyfan gwbl neu'n bennaf fel annedd yn angenrheidiol, rhaid i'r awdurdod lleol wneud cais ysgrifenedig i ynad heddwch.
36. Mae adran 12 yn galluogi ynad heddwch i lofnodi gwarant a thrwy hynny awdurdodi swyddog awdurdodedig i fynd i mewn i'r annedd, drwy rym os oes angen, os oes gan swyddog awdurdodedig seiliau rhesymol dros gredu bod trosedd o dan adran 2 wedi ei chyflawni.
37. Bydd unrhyw warant o'r fath mewn grym am y cyfnod o 28 o ddiwrnodau sy'n dechrau ar y dyddiad y cafodd ei lofnodi gan yr ynad heddwch.

Adran 13: Gwarant i fynd i mewn o fangreoedd eraill

38. Os yw mynediad i fangre nad yw'n cael ei defnyddio'n gyfan gwbl neu'n bennaf fel annedd yn angenrheidiol, mae adran 13 yn galluogi ynad heddwch i lofnodi gwarant sy'n awdurdodi unrhyw swyddog awdurdodedig i fynd i mewn i'r fangre, drwy rym os oes angen. Gellir cael y warant drwy wneud cais ysgrifenedig i ynad heddwch. Yn

achos mangre a ddefnyddir yn gyfan gwbl neu'n bennaf fel annedd, rhaid i warant gael ei cheisio o dan adran 12.

39. Er mwyn i warant gael ei llofnodi, rhaid i un neu ragor o'r gofynion a nodir yn is-adrannau (2) i (5) gael eu bodloni. Mae'r gofynion hyn yn cynnwys bod gofyn am fynd i mewn i'r fangre wedi ei wrthod, neu'n debygol o gael ei wrthod; bod cais i fynd i mewn i'r fangre, neu roi hysbysiad o fwriad i wneud cais am warant, yn debygol o danseilio diben y mynediad; nid yw'r fangre wedi ei meddiannu; neu mae'r meddiannydd yn absennol dros dro, ac mae aros iddynt ddychwelyd yn debygol o danseilio diben y mynediad. Unwaith y bydd y warant wedi ei llofnodi, bydd mewn grym am y cyfnod o 28 o ddiwrnodau sy'n dechrau â'r dyddiad y mae'r ynad yn ei llofnodi.

Adran 14: Darpariaeth atodol ynghylch pwerau mynediad

40. Mae'r adran hon yn galluogi swyddogion awdurdodedig sy'n mynd i mewn i fangre o dan adrannau 11, 12 a 13, i fynd ag unrhyw bersonau eraill ac unrhyw gyfarpar y mae'n ystyried eu bod yn briodol er mwyn canfod a yw trosedd o dan adran 2 wedi ei chyflawni. Mae'r adran hon hefyd yn ei gwneud yn ofynnol, os nad yw'r fangre wedi ei meddiannu neu os yw'r meddiannydd yn absennol dros dro, yna wrth adael y fangre fod rhaid i'r rhai hynny sydd wedi eu hawdurdodi i fynd i mewn iddi ei gadael wedi ei diogelu rhag mynediad anawdurdodedig yr un mor effeithiol ag yr oedd pan aeth y swyddog iddi.

Adran 15: Pwerau arolygu, etc.

41. Unwaith y bydd swyddog awdurdodedig wedi cael mynd i mewn i fangre, caiff ymgymryd ag arolygiadau ac archwiliadau er mwyn canfod a yw trosedd o dan adran 2 wedi ei chyflawni. Caiff hyn gynnwys arolygu ac archwilio'r fangre a chael copïau o ddogfennau, megis cofnodion am stoc a gwerthiannau.
42. Caiff y swyddog awdurdodedig hefyd gymryd meddiant o unrhyw beth yn y fangre a'i gadw am gyhyd ag sy'n angenrheidiol neu ei gwneud yn ofynnol i unrhyw berson ddarparu gwybodaeth iddo, neu ddarparu cyfleusterau a chymorth sydd o fewn ei reolaeth. Caiff hyn gynnwys darparu disgrifiad o ddigwyddiadau, neu gyflenwi gwybodaeth a gedwir ar gyfrifiadur neu ar ddyfais arall.
43. Os bydd swyddog awdurdodedig yn cymryd meddiant o unrhyw beth, rhaid iddo adael yn y fangre ddatganiad sy'n cynnwys manylion yr hyn sydd wedi ei gymryd. Fodd bynnag, nid yw'n ofynnol i berson ateb unrhyw gwestiwn na chyflwyno unrhyw ddogfen y byddai ganddo hawl i wrthod ei ateb neu ei chyflwyno yn ystod achos mewn llys yng Nghymru a Lloegr.

Adran 16: Rhwystro etc. swyddogion

44. Mae'r adran hon yn darparu bod person yn cyflawni trosedd os yw'n rhwystro'n fwriadol swyddog awdurdodedig rhag arfer ei swyddogaethau o dan adrannau 11 i 15.
45. Mae person yn cyflawni trosedd os yw, heb achos rhesymol, yn methu â darparu i swyddog awdurdodedig gyfleusterau sy'n ofynnol yn rhesymol o dan adran 15(1)

neu os yw'n methu â chydymffurfio â gofyniad o dan adran 15(1)(b) neu (d) megis darparu gwybodaeth.

46. Mae person sydd wedi ei ddyfarnu'n euog o drosedd o dan yr adran hon yn agored ar gollfarn ddiannod i ddirwy nad yw'n uwch na lefel 3 ar y raddfa safonol. Mae'r lefelau ar y raddfa safonol wedi eu nodi yn adran 37 o Ddeddf Cyfiawnder Troseddol 1982.

Adran 17: Diwygio Deddf Trwyddedu 2003

47. Mae'r adran hon yn diwygio Atodlen 4 i Ddeddf Trwyddedu 2003 er mwyn darparu bod trosedd a gyflawnir o dan adran 2 i gael ei dosbarthu'n "trosedd berthnasol" mewn perthynas â thrwyddedau personol.
48. Mae 'trosedd berthnasol' yn drosedd y gall awdurdod trwyddedu ei hystyried wrth iddo wneud penderfyniadau ynghylch rhoi/adnewyddu trwyddedau personol. Mae dyletswydd ar ddeiliad trwydded i hysbysu ei awdurdod trwyddedu am unrhyw gollfarnau am droseddau perthnasol cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol (a bydd yn cyflawni trosedd wrth beidio â gwneud hynny). Mae dyletswydd ar y Llys hefyd i hysbysu awdurdodau trwyddedau am gollfarnau am droseddau perthnasol.

Adrannau 18 a 19: Troseddau gan gyrrff corfforaethol etc. a Throseddau a gyflawnir gan bartneriaethau a chymdeithasau anghorfforedig eraill

49. Mae'r adrannau hyn yn gwneud darpariaeth mewn cysylltiad â throseddau o dan y Bil a all gael eu cyflawni gan gorff corfforaethol; partneriaeth; neu sefydliad anghorfforedig arall. Mae'n disgrifio sut y gall troseddau gael eu priodoli i un o uwch-swyddogion y corff corfforaethol etc., neu unrhyw berson sy'n gweithredu yn rhinwedd y swydd honno, ynghyd â'r corff corfforaethol etc. ei hun. Mae adrannau 18(3), 18(4) a 18(5) yn disgrifio'r hyn a olygir gan y termau "uwch-swyddog", "cyfarwyddwr" a "partneriaeth" o dan y Rhan hon.

Adran 20: Rheoliadau

50. Mae'r adran hon yn esbonio sut y mae pwerau i wneud rheoliadau o dan y Bil hwn i gael eu harfer ac yn nodi'r weithdrefn i'w dilyn wrth wneud rheoliadau o dan adrannau gwahanol y Bil.

Adran 22: Dod i rym

51. Mae'r adran hon yn nodi'r darpariaethau a fydd yn cael effaith ar ddyddiad y Cydsyniad Brenhinol: a'r rhai a fydd yn dod i rym drwy Orchmynion Cychwyn a wneir gan Weinidogion Cymru.

Adran 23: Enw byr

52. Mae hyn yn darparu mai enw byr y Ddeddf fydd Deddf Iechyd y Cyhoedd (Isafbris Alcohol) (Cymru) 2016.

Atodlen: Cosbau Penodedig

53. Mae'r Atodlen i'r Bil hwn yn cynnwys darpariaethau sy'n ymwneud â chosbau penodedig a hysbysiadau cosb benodedig. Swm cychwynnol y gosb benodedig yw £200 ond gellir lleihau hyn i £150 os telir y gosb o fewn 15 o ddiwrnodau i gael yr hysbysiad cosb benodedig. Ymhlith y rhain mae cynnwys ffurflen yr hysbysiad cosb, pwerau Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau i bennu'r gosb a'r symiau gostyngol, a'r cyfnodau ar gyfer talu'r gosb a'r symiau gostyngol. Mae paragraffau 15 ac 16 yn galluogi person i ofyn am gael sefyll prawf am y drosedd mewn llys yn lle talu'r gosb benodedig. Mae paragraff 17 yn caniatáu i swyddogion awdurdodedig yr awdurdod dyroddi dynnu hysbysiad cosb benodedig yn ôl. Mae paragraff 18 yn caniatáu i awdurdod lleol ddefnyddio symiau a geir o hysbysiadau cosb penodedig at ddiben swyddogaethau sy'n ymwneud â gorfodi darpariaethau'r Bil hwn a rheoliadau a wneir o dan y Bil.

Atodiad A – Tabl Costau Cronnus

Mae'r tablau cost canlynol yn adlewyrchu'r costau a'r buddion a ragwelir dros y 5 mlynedd cyntaf, yn ogystal â'r buddion llawer mwy a ddisgwyli'r yn y blynyddoedd sydd i ddod.

Tabl 13:

	Costau Blwyddyn 1 £	Costau Blwyddyn 2 £	Costau Blwyddyn 3 £	Costau Blwyddyn 4 £	Costau Blwyddyn 5 £
Costau Llywodraeth Cymru					
Costau canllawiau	10,300	0	0	0	2400
Cyfathrebu	100,000	0	0	0	0
Hyfforddiant i staff ALLau	6,000	0	0	0	0
Cyfanswm y gost i Lywodraeth Cymru	116,300	0	0	0	2400
Awdurdodau lleol					
Costau staff o ran arolygiadau a gorfodi	<i>Disgwyli'r iddynt fod yn isel, disgwyli'r i'r gwaith o orfodi isafbris uned gael ei wneud fel rhan o'r gyfundrefn arolygu bresennol.</i>				
Cyfanswm y gost i awdurdodau lleol					
Manwerthwyr					
Costau staff o ran ymgyfarwyddo â'r ddeddfwriaeth newydd	367,000 (4 awr fesul deiliad trwydded)	94,000 (1 awr fesul deiliad trwydded)	94,000	94,000	94,000
Costau staff o ran newid prisiau	224,200	0	0	0	0
Cyfanswm y gost i manwerthwyr*	600,200	94,000	94,000	94,000	94,000
Defnyddwyr					
Cost grynsyth i ddefnyddwyr – newid mewn gwariant wedi'i fodelu	0	£/blwyddyn newid mewn gwariant fesul yfwr: Cymedrol - £2.37m Peryglus - £32.88 Niweidiol - £32.35	£/blwyddyn newid mewn gwariant fesul yfwr: Cymedrol - £2.37m Peryglus - £32.88 Niweidiol - £32.35	£/blwyddyn newid mewn gwariant fesul yfwr: Cymedrol - £2.37m Peryglus - £32.88 Niweidiol - £32.35	£/blwyddyn newid mewn gwariant fesul yfwr: Cymedrol - £2.37m Peryglus - £32.88 Niweidiol - £32.35
Cyfanswm y newid mewn gwariant***	0	21.2m	21.2m	21.2m	21.2m

*Mae'n bosibl y bydd costau eraill yn gysylltiedig â gweithredu ar gyfer siopau mwy, er enghraifft diweddarau meddalwedd, gwastraff, adolygu hyrwyddiadau; fodd bynnag, mae'n anodd iawn eu hamcangyfrif ar y cam hwn. Dylai'r costau hyn hefyd gael eu talu gan y cynnydd mewn refeniw a fydd yn deillio o brisiau uwch.

**Cost grynsyth yw hon.

***Model Sheffield (2014) tabl 5.15, t73; yn seiliedig ar boblogaeth sy'n yfed o 2.09m, a newid cyfartalog mewn gwariant o £10.14 fesul yfwr bob blwyddyn